

Deel 1

**RAPPORTAGE ONDERZOEK
JEUGDVANDALISME**

1981/6

ERRATA BIJ DEEL 1 "INVENTARISATIE NOTA"

- pagina 1, paragraaf 1.1. Enkele cijfers over vandalisme
regel 12-13

"De schade 1 miljoen."

Dit moet zijn:

"De schade aan de openbare verlichting komt aan materiaalkosten en indirecte kosten op 1 miljoen."

- pagina 5, regel 14

"... de ruit onderzoek voor de ..."

Dit moet zijn:

"... de ruit van een politiebureau gooide om aan onderdak voor de ...".

- pagina 40, regel 11

"... betonnen buurthuis-kossen."

Dit moet zijn:

"... grote buurthuizen."

- pagina 48, tweede regel van onder en verder

"Voorstellen ... Bijlmer."

Dit moet zijn:

"Voorstellen in deze richting zijn nog niet opgenomen in het bestemmingsplan Bijlmer."

INHOUD

1. INLEIDING.....	1
1.1. Enkele cijfers over vandalisme.....	1
1.2. Vandalisme: een nadere beschouwing.....	1
1.3. Ingangen bij de preventie van vandalisme.....	6
2. SCHOLEN.....	9
2.1. Inleiding.....	9
2.2. Scholieren en vandalisme.....	10
2.2.1. spelvandalisme van scholieren.....	10
2.2.2. prestigevandalisme van scholieren.....	11
2.2.3. vervelingsvandalisme van scholieren.....	13
2.2.4. wraakvandalisme van scholieren.....	15
2.2.5. vandalisme uit hebzucht en scholen.....	16
2.3. Mogelijk maatregelen.....	17
2.3.1. maatregelen die zich richten op de beïnvloeding en bewustmaking van scholieren.....	18
2.3.1.1. de brede aanpak.....	19
2.3.1.2. de beperkte aanpak.....	22
2.3.2. maatregelen die zich richten op de vriendengroep waar de scholier deel van uitmaakt.....	27
2.3.3. maatregelen die zich richten op vervelingsverdrijvende activiteiten.....	30
2.3.4. maatregelen die zich richten op wraakvandalisme.....	32
3. MAATREGELEN EN PROJECTEN MET BETREKKING TOT DE NIET-SCHOOL- GAANDE JEUGD.....	33
3.1. Inleiding.....	33
3.2.1. vandalisme-thema's in jongerencentra.....	33
3.2.2. projecten met 'randgroepjongeren' (straathoekwerk).....	36
3.2.3. recreatieve voorzieningen.....	39
4. HET BEPERKEN VAN DE MOGELIJKHEDEN VOOR HET PLEGEN VAN VANDALISME.....	42
4.1. Inleiding.....	42
4.2. Beveiliging en versteviging.....	43
4.2.1. beveiliging van openbare gebouwen.....	43
4.2.2. objectversteviging.....	45
4.3. De environmentalistische benadering.....	47
4.4. Het verhogen van toezicht.....	50
4.4.1. het toezicht in het openbaar vervoer.....	50
4.4.2. surveillance door politie.....	52
4.4.3. toezicht door burgers.....	57

BIJLAGEN

- Bij hoofdstuk 2: Drugvoorlichtingsproject Rotterdam (De Haes e.a)
Lesmodel van 'werkgroep vandalisme'
Project vandalisme op basisscholen (De Groot)
- Bij hoofdstuk 3: Thema's in jongerencentra
Straathoekwerkprojecten
- Bij hoofdstuk 4: Brochure 'School, schade, preventie' (Gem pol.Zeist)
Persbericht Waddinxveen (Olthof)
How one suburb deals with juvenile crime (Greenwald)

LOSSE BIJLAGEN

Appendix

Errata

Literatuur Overzicht

Deel 1 :

I N V E N T A R I S A T I E N O T A

VOORWOORD

Een aanzet tot de bestrijding van vandalisme in Amsterdam geschiedde door de ambtelijke werkgroep Jeugdvandalisme.

In de nota "Jeugdvandalisme" formuleerde deze werkgroep een aantal aanbevelingen, gericht op de voorkoming van vandalisme. In de reacties op dit rapport, zowel vanuit de gemeente als vanuit particuliere organisaties, werd aangedrongen op een onderzoek naar de achtergronden van vandalisme en naar de maatregelen die zouden kunnen worden getroffen om vandalisme tegen te gaan.

Op 27 februari jl. gaf het College van B en W groen licht voor dit (actie)-onderzoek, dat twee dagen later van start ging en wordt uitgevoerd door de heer Walop in samenwerking met de heren Van Dijk en Van Soomeren, werkzaam bij het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven.

Dit rapport is geschreven in de periode van 15 maart tot 15 april en is het eerste tastbare product van het onderzoek. Deze nota bevat een inventarisatie van maatregelen en van projecten, die direct of indirect zijn gericht op de bestrijding van vandalisme. Het doel van deze discussienota is het genereren van ideeën voor het verdere onderzoek en van mogelijk te nemen maatregelen ter preventie van vandalisme.

1. INLEIDING.

1.1 ENKELE CIJFERS OVER VANDALISME

Dat er in Amsterdam heel wat vernield wordt, mag geen nieuws heten. Eén op de zeven Amsterdammers (14,8%) werd in 1977 tenminste eenmaal het slachtoffer van vernielingen aan privébezit.+) Dit is tweemaal zoveel als in de drie andere grote Nederlandse steden en driemaal zoveel als in de overige gemeenten. Deze vernielingen betreffen met name schade aan auto's, aan deuren en ramen van het huis en aan tuinbeplanting.

Openbaar bezit ondervindt uiteraard ook schade ten gevolge van vandalisme. Enkele cijfers ter illustratie:

Aan Amsterdamse scholen bedroeg de glasschade in 1978 1,7 miljoen gulden, terwijl er door brandstichting 4,8 miljoen gulden in rook opging. De schade aan de openbare verlichting komt, alleen aan materiaalkosten op 1 miljoen. Daarnaast sneuvelden er afgelopen jaar 600 afvalbakken.

1.2 VANDALISME: EEN NADERE BESCHOUWING.

Onder vandalisme verstaan wij:

"het opzettelijk plegen van vernielingen, zonder dat dit aanwijsbaar materieel voordeel oplevert".

Deze omschrijving loopt parallel met de omschrijving die de ambtelijke werkgroep jeugd vandalisme hanteerde, namelijk: "gedrag, dat gericht is op de beschadiging of vernietiging van goederen".

+) "Het vandalisme" betreft op het eerste gezicht zinloze vernielingen. Men kan zich afvragen of "het vandalisme" wel bestaat. Naar de achtergrond en motieven van vandalisme zijn verschillende categorieën te onderscheiden.

Deze categorieën zijn weergegeven in 1.2. Zij werpen wat meer licht op de vandalisme materie en op de pogingen die ondernomen worden ter bestrijding ervan. In 1.3. komen de ingangen aan de orde die bij preventie gebruikt (kunnen) worden.

Vandalisme betreft het opzettelijk vernielen van objecten. Een ruit die bij een partij voetbal aan diggelen gaat of een aanrijding, waarbij een verkeerszuil een kopje kleiner gemaakt wordt, levert wel schade op, maar valt volgens onze omschrijving niet onder vandalisme. Een tweede aspect is dat vandalistisch gedrag niet gericht is op materieel gewin. Het ingooien van de ruiten van een telefooncel is wel onder vandalisme te rekenen, het "kraken" van de telefoon om kwartjes te bemachtigen, niet.

Het woord vandalisme roept bij menig Nederlander een beeld op van grote scharen voetba;supporters, die na een ongelukkig besluit van de scheidsrechter, treinen een metamorfose laten ondergaan of van groepen jongeren in leren jekkies, die een buurthuis, dan misschien wel niet tot de laatste steen, dan toch tenminste tot de laatste ruit toe afbreken. Dergelijke vernielingen komen voor, en halen vaak de krantenkoppen, maar dit is slechts één gezicht van het vandalisme.

Het tweede gezicht van het vandalisme is minder spectaculair, maar al met al minstens even "effectief": jongeren die in kleine groepjes hier en daar het één en ander vernielen. Bijvoorbeeld lagere schoolkinderen of iets oudere jeugd. Het tweede gezicht betreft vaak kleine vernielingen, die de publiciteit meestal niet zullen halen, maar tesamen een grote schadepost opleveren.

In Amsterdam blijkt uit cijfers over de "gepakten", dat het grootste deel van de vernielingen en vooral de kleine vernielingen in de nabijheid van de eigen woning gepleegd worden. Een uitzondering hierop vormt het centrum, waar vernielingen waarschijnlijk een bijproduct zijn van het uitgaan (Van Dijk en van Soomeren, 1980).

Zoals in de vorige paragraaf werd gesteld, bestaat "het vandalisme" in feite niet, daarom is, over "de oorzaak ervan in zijn algemeenheid niets zinnigs te zeggen. Evenmin als men bijvoorbeeld

bij verkeersongelukken zou kunnen stellen, dat deze in zijn algemeenheid veroorzaakt worden door "een te grote snelheid" of "door gebruik van alcohol". Wel zijn een aantal categorieën vandalisme te onderscheiden, waarmee uitspraken over de oorzaken worden gedaan. De blangrijkste categorieën zijn:

Vandalisme als spel

In dit type vandalisme is zelden sprake van een boosaardig element. De vernielingen worden aangericht tijdens het spelen, vooral door kinderen tot ongeveer 12 jaar, die slechts zeer ten dele bewust zijn van de consequenties die hun vernielingen hebben. Uit een onderzoek in Blackburn bleek dat het spelvandalisme ongeveer eenderde van het gerapporteerde vandalisme betreft (Marshall, 1976). Meestal gaat het om groepen jongeren die geen "andere" misdrijven plegen en die niet uit gebieden komen die bekend staan om delinquentie.

In de leeftijdscategorie waar het hier om gaat is een tweedeling aan te brengen:

- Bij de erg jonge kinderen (5-8 jaar komt het stukmaken voort uit nieuwsgierigheid: het leren kennen van de omgeving, eigenlijk is er bij hen geen sprake van opzettelijk vernielen.
- Dit ligt anders bij de wat oudere kinderen (8-12 jaar). Het stukmaken van dingen kan bij hen een min of meer toevallig bijproduct van spelletjes (bijvoorbeeld op bouwterreinen) zijn, zij weten echter meestal heel goed dat je niet zomaar kapot kan maken. Er is dus wel degelijk sprake van opzet, al zijn de kinderen op deze leeftijd zich nog nauwelijks van de gevolgen van hun daden bewust.

Vandalisme voor het verwerven van aanzien binnen de groep, prestatiege vandalisme

Het spelelement is bij deze vorm van vandalisme secundair. Het draait hier vooral om durf en handigheid, om aanzien bij vriendjes en vriendinnetjes te verwerven ("Jongens, wie kegelt die ruit in").

Hoewel het prestigevandalisme in alle leeftijdsgroepen voorkomt, ligt volgens Richards (1979) het zwaartepunt in de puberteit, tussen 12 en 16 jaar. Het statussysteem van de leeftijdsgenoten is hier primair, die van de volwassenen secundair. Wie het meest durft te vernielen kan bij de leeftijdsgenoten in aanzien stijgen.

Vandalisme uit onvrede (frustratie)

Vandalisme komt hier voort uit een frustratie die structureel van aard is: werkeloosheid, slechte huisvesting, geen toekomstperspectief. Het betreft dan met name jongeren vanaf 15 jaar. Dit type vandalisme kan worden opgevat als het uiten van spanningen, waarbij de relatie met één bepaalde gebeurtenis niet direct achterhaalbaar is en daarom veelal wordt afgeschilderd als zinloos. Jongman (1981) merkt op dat de drempel om te vernielen bij jongeren met weinig perspectief laag is, omdat zij in tegenstelling tot anderen weinig te verliezen hebben.

Vandalisme uit wraak

Het vandalisme uit wraak komt ook voort uit frustratie, maar richt zich op het object van ongenoegen zelf. Het grote aantal vernielingen aan scholen zou gedeeltelijk uit het motief wraak geboren kunnen zijn (een onvoldoende, een reprimande van de leraar, weggestuurd met voetballen).

Vandalisme uit verveling.

Dit type vandalisme zal vaak overlappen met de voorgaande categorieën. Het spanningselement speelt hier de belangrijkste rol. Jongeren hebben in een wijk weinig te doen, vandalisme is dan een middel om de verveling te verdrijven.

Er is wel gesteld dat jongeren vooral vernielen als de situatie hen niets leuks meer te bieden heeft (Buikhuisen 1965). Zodra er alternatieven zijn (vermaak, sensatie) zou de vernielzucht beduidend minder worden.

De voorgaande vijf typen vandalisme (als spel, voor het verwerven van aanzien, uit onvrede, uit wraak, uit verveling) zijn ons inziens de belangrijkste achtergronden van vandalisme. In de literatuur komen wij nog een aantal andere categorieën tegen:

- vandalisme uit hebzucht/instrumental vandalisme

Schade wordt aangericht om geld of bepaalde goederen te verkrijgen (het "kraken" van parkeermeters bijvoorbeeld), of om de sporen van een inbraak uit te wissen (het in brand steken van een school bijvoorbeeld).

- vandalisme als tactiek.

Vandalisme is hier een bewust gehanteerd middel, met een ander doel dan het verkrijgen van geld. Te denken valt aan het schilderen van leuzen op muren of aan de man, die drie melkflessen door de ruit van een politiebureau gooide om aan onderzoek voor de nacht te komen (Prewer, 1959).

- erosie vandalisme

Dit type vandalisme wordt genoemd door Madison (1970), die erop wijst dat als er aan een object eenmaal vernield is, dit als het ware nieuwe vernielingen uitlokt. Als voorbeeld noemt hij het experiment van Fraser en Zimbardo, die een auto met open dak in een buitenwijk parkeerden en deze 24 uur in het oog hielden. Achtereenvolgens verdwenen onder meer: de accu en de radiator (met behulp van een ijzerzaag), de antenne, ruitenwissers, kabels, jerrycan, autowas en een achterwiel. Het erosievandalisme kan zich ook op wijkniveau afspelen: als een wijk door sloop begint te verloederen en er sneller gesloopt dan gebouwd en sneller vernield dan gerepareerd wordt, werken de bestaande vernielingen aanstekelijk.

Met de vernielingen die ontstaan tijdens rellen, zoals bijvoorbeeld op 30 april 1980, zullen wij ons in dit onderzoek evenmin bezig houden. Hoewel de schade uiteraard groot is, betreft dit toch tamelijk exceptionele gevallen, die qua aard verschillen van het "dagelijkse" vandalisme, waar wij ons op richten.

Zoals uit het voorgaande blijkt, zal vandalisme qua oorzaak en achtergrond verschillen. Vandalisme heeft niet alleen verschillende oorzaken, maar ook daders, plekken, tijden, mogelijkheden enzovoorts. Dat betekent dat maatregelen die tegen vandalisme ondernomen worden, van geval tot geval zullen verschillen. Om de verschillende maatregelen in deze nota te ordenen, zullen wij in de volgende paragraaf een aantal ingangen voor de preventie van vandalisme onderscheiden.

1.3 INGANGEN BIJ DE PREVENTIE VAN VANDALISME.

Hoewel de bestrijding van vandalisme in elke concrete situatie anders is, zijn er in de bestaande projecten en in de maatregelen die worden getroffen overeenkomstige elementen aan te wijzen. In grote lijnen zijn er twee ingangen: maatregelen, gericht op de beïnvloeding van de (mogelijke) vernieler en maatregelen die gericht zijn om de mogelijkheden voor het plegen van vandalisme tegen te gaan.

Bij de eerste ingang, de beïnvloeding van het gedrag, zijn de te nemen maatregelen afhankelijk van de oorzaken van het vandalisme. Het gaat daarbij niet louter om het individu, maar omdat vernielingen meestal in groepsverband plaats vinden is deze benadering vaak groepsgericht.

Deze ingang stoelt op twee poten, de in de vorige paragraaf geschetste twee gezichten van het vandalisme:

- de schoolgaande jeugd (zie hoofdstuk 2)

De oorzaken en maatregelen zijn hier geënt op de volgende typen van het vandalisme: spelvandalisme, prestigevandalisme, vandalisme uit verveling en vandalisme uit wraak.

In de maatregelen die met betrekking tot het spelvandalisme worden genomen, kan onderscheid worden gemaakt tussen de "beperkte aanpak", waarbij kinderen van de nadelige gevolgen van het vandalisme bewust moeten worden en de "brede" aanpak. Een project richt zich in dit laatste geval niet alleen op vandalisme, maar op de omgeving, waar het kind speelt woont en op school gaat.

- de niet-schoolgaande jeugd (zie: hoofdstuk 3)

De projecten staan hier doorgaans in het teken van vandalisme én agressie. De belangrijkste achtergronden van vandalisme onder de niet-schoolgaande jeugd zijn vaak onvrede, verveling en prestige. Projecten kunnen gericht zijn op het "bespreekbaar maken van vandalisme", het bieden van meer kansen aan jongeren en op het scheppen van (recreatieve) voorzieningen, meestal door jongeren zelf, die qua belangstelling en interesse onder de jongeren met vandalisme kunnen concurreren.

Bij de tweede ingang: maatregelen om de mogelijkheden van vandalisme te beperken (hoofdstuk 4) worden de daders van vandalisme buiten beschouwing gelaten. Het draait hier met name om de plaats waar vandalisme voorkomt.

De maatregelen zijn in drie groepen te verdelen:

- beveiliging en versteviging. Zoals het aanleggen van alarminstallaties en het gebruik van duurzamer materialen.
- de environmentalistische benadering, waarbij het gaat om de zichtbaarheid van mogelijke vernielingen en de betrokkenheid van de burgers daarbij in het licht van de ruimtelijke omgeving ("Newman").
- het houden van toezicht door burens, politie en ouders.

Bij de inventarisatie van projecten hebben wij ons beperkt tot projecten, die direct betrekking hebben op vandalisme, of soms iets ruimer: op vandalisme en agressie. Dat betekent dat projecten met betrekking tot jeugddelinquentie in zijn algemeenheid buiten beschouwing zijn gelaten. In projecten op dit brede terrein wordt vandalisme vaak in één adem genoemd met inbraak, roofovervallen en prostitutie. Een dergelijke uitbreiding zou eerder minder dan meer duidelijkheid hebben geschapen. Bovendien vrezen wij, dat indien elke vorm van vandalisme in de criminele sfeer wordt getrokken, dit de preventie eerder zal schaden dan goed zal doen.

Daarnaast bestaan er projecten die gericht zijn op achterliggende oorzaken van vandalisme, zoals werkgelegenheid, huisvesting e.d. Het handelingsonderzoek in Amsterdam-Noord is hiervan een voorbeeld. Wij achten het heel goed mogelijk dat deze projecten een bijdrage zullen leveren aan de voorkoming van vandalisme, met name van het vandalisme uit onvrede. Uit praktisch oogpunt hebben wij hier ons beperkt tot een minder breed spectrum.

2. SCHOLEN

2.1 INLEIDING

Bij het verschijnsel vandalisme nemen scholen een centrale plaats in. De relaties die tussen de begrippen "Vandalisme" en "Scholen" bestaan, vormen echter een moeilijk ontwarbare kluwen.

Om wat meer helderheid te scheppen in de rol die scholen spelen - of kunnen spelen - bij het verschijnsel vandalisme en de preventie van vandalisme, willen we ons in dit hoofdstuk beperken tot de schoolbevolking en ons daarbij vooral richten op de scholieren. Deze beperking houdt vanzelfsprekend niet in dat de schoolgebouwen bij de vandalisme problematiek onbelangrijk zijn. Die gebouwen worden immers zeer frequent het slachtoffer van vandalisme. Dit punt zal echter in hoofdstuk 4 verder uitgewerkt worden.

Naast deze inperking willen we de relaties die bestaan tussen scholen - of beter gezegd: scholieren - en vandalisme verder verduidelijken door die verschillende relaties op te splitsen naar de in hoofdstuk 1 onderscheiden typen vandalisme.

In 2.2. passeren daarom de verschillende typen vandalisme wederom de revue en wordt per type een verband gelegd met scholieren (zowel van het lager- als het voortgezet onderwijs).

We hopen op deze wijze een kader te scheppen waarbinnen een serie preventieve maatregelen die ter vermindering van vandalisme ondernomen zouden kunnen worden een plaats kunnen vinden.

Deze mogelijke maatregelen zullen in 2.3. uitgebreid aan de orde komen. (Paragraaf 2.2. vormt met andere woorden de theoretische onderbouwing van de in 2.3. genoemde maatregelen.)

2 [Het voordeel van deze werkwijze is dat men niet slechts komt tot een vrij willekeurige opsomming van preventieve maatregelen die op scholen uitgevoerd zouden kunnen worden, maar dat men ook duidelijk ziet wat de achter een bepaalde maatregel liggende doelen en ideeën zijn. Daardoor is men tevens in staat om scherper te zien van welk soort maatregelen we tijdens onze inventarisatie veel voorbeelden zijn tegengekomen en welke soorten ondervertegenwoordigd zijn.

2.2. SCHOLIEREN EN VANDALISME.

In hoofdstuk 1 van deze nota merkten we reeds op dat vandalisme een verschijnsel lijkt te zijn met twee gezichten.

Eén van die gezichten is het "gewone" en weinig spectaculaire vandalisme van al die jongeren die zo nu en dan iets slopen. Het lijkt zeer aannemelijk te veronderstellen dat we deze groep jongeren vooral moeten zoeken onder de schoolgaande jeugd van het lager onderwijs (de hoogste klassen) en het voortgezet onderwijs.

Onder andere uit enquêtes blijkt dat de hoeveelheid vernielingen die door scholieren wordt aangericht ~~inderdaad~~ aanzienlijk is (zie o.a. voor de USA: Richards, 1979; voor Nederland: Hauber, 1980; voor Engeland: Marshall, 1976).

Dat men zich in het onderwijs bewust is van de rol die scholieren bij vandalisme spelen, mag blijken uit de toenemende aandacht die men in veel scholen in Nederland aan het vandalisme besteedt. Waarschijnlijk vormt de serie projecten die in 2.3. verder besproken wordt nog slechts de door ons geïnventariseerde top van de ijsberg.

Als we willen komen tot een serie preventieve maatregelen die zich richten op het vandalisme dat gepleegd wordt door scholieren, zullen we die maatregelen allereerst verder moeten onderbouwen. Er zal daarbij een onderscheid gemaakt worden naar de achterliggende motieven die bij deze groep ouders onderscheiden kunnen worden.

2.2.1 SPELVANDALISME VAN SCHOLIEREN.

In hoofdstuk 1 werd bij het type spelvandalisme opgemerkt dat hierbij de ouders zich waarschijnlijk slechts zeer ten dele bewust zijn van de consequenties die hun vernielingen hebben. De mogelijkheden voor preventie van het vandalisme dat door scholieren gepleegd wordt, zouden zich dan ook op dit terrein kunnen richten.

Daarbij zal in de eerste plaats gedacht moeten worden aan maatregelen die scholieren bewustmaken van de nadelige gevolgen die hun vandalisme veroorzaakt.

Tijdens de inventariserende fase van ons onderzoek, waar we in deze nota verslag van doen, zijn we bij het onderwijs (zowel lager als voortgezet) vrij veel aanzetten tegengekomen die zich richten op de "bewustmaking van scholieren".

Deze aanzetten zullen we in 2.3.1. nader onder de loupe nemen en daarbij tevens voorzien van verder commentaar.

Het lijkt ons echter dat aanzetten die zich op de bewustmaking van scholieren richten op zich niet voldoende zijn.

Waarschijnlijk zijn dat soort maatregelen namelijk het meest effectief bij de wat jongeren leeftijdsgroep scholieren bij wie met name spel als achterliggend motief onderscheiden kan worden.

Deze groep scholieren zullen we vooral in het lager onderwijs moeten zoeken en het "bewust maken van scholieren" zal daar dan ook waarschijnlijk het meeste effect sorteren, wellicht ook met het oog op de toekomst. ^{in lagere klassen 1/2 v.o.} Dat houdt echter zeker niet in dat preventieve maatregelen die zich richten op het bewustmaken elders niet toegepast zouden kunnen worden. We geloven dat bewustmaking voor alle typen scholen en alle leeftijdsklassen scholieren een noodzakelijke voorwaarde is, maar men zal het in veel gevallen niet daarbij kunnen laten.

2.2.2 PRESTIGE VANDALISME VAN SCHOLIEREN.

^{Maakt ook in dit, al niet geheel wel}
Bij de wat oudere scholieren ~~zal~~ het motief "prestige in de (vrienden)groep" een steeds belangrijker plaats innemen. Bij deze prestige motieven gaat de groep waar de jeugdige vernielers deel van uitmaakt een steeds belangrijker rol spelen. In dit opzicht vormt de evaluatie van een vandalisme-project op een lagere school te Schagen een typerend voorbeeld. Toen de kinderen na afloop van het project, dat meerdere activiteiten omvatte (lessen, excursies e.d.), gevraagd werd naar het nut van het project, reageerden ze positief doch gaven tegelijkertijd

<sup>Een v.d. l...
1/2 inhoud
van dit soort zaken
kan / maar
voeren bij de</sup>

ruiterlijk toe dat zodra ze in een groep zouden optreden alle "wijze lessen" wel weer vergeten zouden zijn onder invloed van de op prestige gerichte processen die in zo'n vriendengroepje spelen.

Vreemd genoeg hebben we bij onze inventarisatie van vandalisme projecten die op scholen zijn of worden gehouden geen aanzetten aangetroffen die zich specifiek op dit probleem richten.

Toch zouden we voorzichtig uit eigener beweging één punt willen aanstippen:

3
- Als inderdaad de vriendengroep voor de schoolgaande vandaal een belangrijk referentiekader vormt, lijkt het ons zinvol om naast de pogingen die ondernomen worden om de scholieren allen tegelijkertijd (klassikaal) bewust te maken van de consequenties die hun gedrag heeft, ook activiteiten apart te richten op de bestaande "vriendengroepjes".

Er zou bijvoorbeeld geprobeerd kunnen worden om een meer dan gemiddelde invloed uit te oefenen op de leiders die binnen deze groepjes bestaan.

Van beïnvloeding en bewustmaking van scholieren kan een preventieve invloed uitgaan, maar toch zal men zich geen al te hooggespannen verwachtingen moeten maken van de effecten die dit soort maatregelen hebben op het aantal opzettelijk gepleegde vernielingen. Zelfs als men er in zou slagen scholieren geheel te doordringen van het feit dat het vernielen van openbaar of particulier eigendom nadelige gevolgen heeft, blijft het de vraag of die scholieren hun vandalistische gedrag opgeven als ze "toch niets anders om handen hebben".

Daarmee zijn we gekomen bij een ander motief voor vandalisme dat naast de motieven spel en prestige eveneens een belangrijke rol lijkt te spelen: verveling.

2.2.3 VERVELINGSVANDALISME VAN SCHOLIEREN.

Zoals we in hoofdstuk 1 bij de behandeling van de verschillende typen vandalisme opmerkten, is vervelingsvandalisme uitermate moeilijk te scheiden van het spel- en prestigevandalisme dat we in het voorgaande behandelden.

In abstracto lijkt een simpele oplossing voor dit vervelingsvandalisme van scholieren voorhanden: Er moet gezorgd worden voor voldoende mogelijkheden voor (onschadelijke) activiteiten die qua belangstelling die de jeugd daarin stelt, kunnen concurreren met vandalistische activiteiten.

Maar als we ons vervolgens afvragen wat dat dan precies voor activiteiten moeten zijn, komen er snel enige problemen om de hoek kijken.

-Allereerst zit men namelijk met de vraag voor wie er meer mogelijkheden tot het ontplooiën van activiteiten moeten komen en deze vraag is moeilijk te beantwoorden.

→ Wat betreft de interesses die binnen deze doelgroep leven (zal er) geen sprake zijn van een grote eenstemmigheid: Het lijkt ons bijvoorbeeld niet aannemelijk dat een 17 jarige Havo leerling grote interesse toont voor het bakken van zandtaartjes in de zandbak op het pleintje.

Er zal met andere woorden per leeftijdsgroep apart moeten worden bekeken welke activiteiten voor die bepaalde leeftijdsgroep kunnen concurreren met vandalistische activiteiten.

-Daarnaast is het ook belangrijk om te kijken wanneer er voor "vervelingsverdrijvende" activiteiten moet worden gezorgd. Met andere woorden: Op welke dagen en tijden vormt verveling een reëel motief voor het vandalisme dat gepleegd wordt door de schoolgaande jeugd.

Het zal hierbij natuurlijk in de eerste plaats gaan om zogenaamde "vrije uren".

In die vrije uren is een driedeling aan te brengen:

- 1) Vrije uren tussen de lessen door. Dit type vrije uren kan zowel onverwachts voorkomen als geheel verwachtbaar zijn.
 - Onverwachts: Bijvoorbeeld door het ten gevolge van ziekte uitvallen van een leerkracht.

- Verwachtbaar: Hier gaat het om vrije uren die door rooster-technische redenen gedurende een langere tijd open blijven.

Daarnaast kunnen hier ook de pauzes genoemd worden.

- 2) Vrije uren na schooltijd.
- 3) Vakantieperioden.

Terzijde kunnen hier ook nog de zogenaamde spijbeluren genoemd worden: uren die zonder officiële toestemming door sommige scholieren worden opgenomen.

Om twee redenen willen we echter deze spijbeluren niet bij de voorgaande indeling betrekken:

- Het gaat hierbij namelijk om een wat minder makkelijk af te bakenen groep, omdat niet één klas als collectief vrijaf krijgt, maar één of enige personen per klas individueel vrijaf nemen.
- Voorts kan bij de spijbeluren nog opgemerkt worden dat aangezien er een verband zou kunnen bestaan tussen dit spijbelen en het voortijdig schoolverlaten, dit punt in 2.2.4. nog kort behandeld zal worden.

Terugkomend op deze driedeling van de vrije uren, merken we op dat het vooralsnog onduidelijk is in hoeverre elk van de bovenstaande categorieën samenhangt met vandalisme problemen.

Ons onderzoek zal in fase 4 (onderzoek naar jongeren, zie onderzoeksplan fase 4, ad 2) dit mogelijke verband verder moeten uitdiepen, opdat in de experimenten fase van ons onderzoek (fase 7) de meest effectieve maatregelen genomen kunnen worden.

Na het bovenstaande zal het in ieder geval duidelijk zijn dat men bij het verzorgen van "vervelingsverdrijvende maatregelen voor scholieren" niet alleen de te nemen maatregelen moet specificeren per leeftijdsgroep, maar ook rekening zal moeten houden met de verschillende categorieën vrije uren waarin verveling als motief voor vandalisme van belang kan zijn.

Tijdens onze inventarisatie van vandalisme projecten zijn we overigens op het terrein van maatregelen die zich richten op het "verdrijven van verveling" duidelijk veel minder aanzetten tegengekomen dan maatregelen die zich richten op het terrein van "bewustmaking" van scholieren.

Op hetgeen we boven water hebben gekregen tijdens onze inventarisatie gaan we in 2.3.3. verder in, daarbij zullen we tevens onze eigen ideeën over mogelijke maatregelen die zich op het terrein van vervelingsvandalisme door scholieren richten, de revue laten passeren.

2.2.4 WRAAKVANDALISME EN SCHOLIEREN.

Men mag veronderstellen dat wraak een motief kan zijn voor sommige vernielingen die aan scholen gepleegd worden. Allereerst kan gewezen worden op leerlingen die in of aan hun eigen school forse vernielingen aanrichten, waarbij het motief wraak een duidelijke rol speelt (zie bijvoorbeeld: Van Dijk en Van Soomeren, 1980, pagina 197). We vermoeden echter dat ook achter kleinere vernielingen aan scholen (bijvoorbeeld het ingooien of met een windbuks inschieten van ramen) wraakmotieven kunnen schuilgaan. (een slechte cijfer/een reprimande van een leraar etc.).

In hoeveel procent van de gevallen wraak het motief is achter vernielingen aan schoolgebouwen is echter volstrekt onduidelijk. Ook hier ligt wederom een taak voor de onderzoekers in de latere fasen van het onderhavige actie-onderzoek.

Aansluitend aan het voorgaande wijst Engels onderzoek (Gladstone, 1978) ons op het verband dat zou bestaan tussen "slechte schoolprestaties" en "een hekel hebben aan school" enerzijds en vandalisme anderzijds.

We kunnen hier teruggrijpen op hetgeen in 2.2.3. over spijbelen werd opgemerkt. Spijbelen kan ons inziens opgevat worden als een indicatie voor "een hekel hebben aan school" en deze twee kunnen gezamenlijk een mogelijke voorbode vormen voor het vroegtijdig schoolverlaten.

We zouden vervolgens kunnen veronderstellen dat er een verband bestaat tussen deze bovenstaande variabelen en het plegen van wraakzuchtige vernielingen aan scholen. *)

Simpel gezegd: 'Balen' van school en op de school 'afknappen' van leerlingen zou kunnen leiden tot wraaknemingen van de balers en afknappers: Uit wraak wordt de school vernield.

Het zal duidelijk zijn dat we wat betreft de oud-scholieren (de afknappers) in feite buiten het in dit hoofdstuk behandelde onderwerp treden. Er ligt wat betreft de schoolverlaters dan ook een duidelijk verband met hetgeen in het volgende hoofdstuk van deze nota wordt behandeld.

Er moet daarnaast echter gewezen worden op het feit dat de voorgaande ideeën een wel zeer speculatief karakter dragen. Ook hier gaat het om ideeën die eerst in nader overleg met de direct betrokkenen op scholen en via verder onderzoek nader uitgewerkt en getoetst moeten worden. Pas daarna kunnen in dit opzicht maatregelen overwogen worden. Die maatregelen zouden dan waarschijnlijk vooral in de onderwijsverzorgende sfeer gezocht moeten worden (begeleiding van de balers en afknappers, eventuele veranderingen in lesmethoden e.d.).

2.5.5 VANDALISME UIT HEBZUCHT EN SCHOLEN.

Ondanks het feit dat we in hoofdstuk 1 stelden dat instrumenteel vandalisme niet binnen onze vandalisme definitie viel, willen we in dit hoofdstuk over dit onderwerp toch nog twee korte opmerkingen maken.

Inbraken i scholen zijn namelijk een zeer veelvoorkomend verschijnsel en de schade die erdoor geleden wordt is zeer groot (zie ook: Justitiële Verkenningen, no. 5, april 1981).

* Theoretisch zouden we dit verband verder kunnen onderbouwen met de ideeën van Albert Cohen. Zie voor een aanzet hiertoe: Van Dijk en Van Soomeren 1981. Daarnaast willen we nog wijzen op enige zeer recente artikelen die aan het voortijdig schoolverlaters werden gewijd in het Welzijnsweekblad, 3 april 1981, no. 6.

Wat betreft inbraken aan scholen kan er een tweedeling gemaakt worden:

- Enerzijds kennen we de inbraken met voorbedachte rade. Men breekt in met het vooropgezette doel om goederen van waarde te stelen. Soms worden daarbij tevens vernielingen aangericht, vaak om de inbraak te verhullen (brandstichting). Preventieve maatregelen tegen dit soort inbraken zullen gezocht moeten worden in de sfeer van de betere beveiliging van scholen, alsmede in defensieve oplossingen e.d.. Op deze preventieve maatregelen zal -ook met betrekking tot scholen- in hoofdstuk 4 dieper worden ingegaan.
- Anderzijds kennen we ook inbraken in scholen die niet het vooropgezette doel hadden om iets te stelen. Uit andere motieven (spel, prestige etc.) breekt men in en pleegt vernielingen waarna men ook nog spullen van waarde meeneemt. Naast het feit dat we hier wederom -zoals bij alle typen vandalisme- kunnen wijzen op preventieve maatregelen in de beveiligings-sfeer (zie hoofdstuk 4), zal het duidelijk zijn dat dit "type" inbraak-vandalisme in feite gerekend kan worden tot de eerder door ons besproken typen vandalisme.

Men ziet kortom dat het buiten onze definitie laten van instrumenteel vandalisme zeker niet inhoudt dat in deze nota niet over preventieve maatregelen in dit opzicht gesproken wordt.

2.3 MOGELIJKE MAATREGELEN.

Op basis van hetgeen in de voorgaande paragrafen is opgemerkt, willen we in deze paragraaf komen tot een opsomming van een serie mogelijke preventieve maatregelen die op scholen uitgevoerd kunnen worden.

2.3.1 MAATREGELEN DIE ZICH RICHTEN OP DE BEINVLOEDING EN BEWUSTMAKING VAN SCHOLIEREN.

3 [Het grootste bergje dat we in deze inventariserende fase van ons onderzoek hebben opgediept met betrekking tot scholen, had betrekking op schoolprojecten die tot doel hebben de scholieren meer bewust te maken ten aanzien van het onderwerp vandalisme. In klassikale lessen, via excursies, praatjes, dia's, films, wedstrijden e.d. probeert men de scholieren bewust te maken van de bestaande vandalisme-problematiek in de hoop dat de kinderen die vernielingen plegen hun gedrag in dit opzicht veranderen.

meeste van die > De projecten die we onder ogen hebben gekregen, richten zich allemaal op de hoogste klassen van het lager onderwijs en de eerste klassen van het voortgezet onderwijs. Dat is logisch in het licht van het feit dat deze projecten zich op de bewustmaking van scholieren richten.

Er vallen bij dit soort projecten grofweg twee aanpakken te onderscheiden: de brede en de beperkte aanpak.*

Bij de bespreking van de beide aanpakken zullen we -om de loop van het verhaal niet al te zeer te verstoren- niet bij elk puntje verwijzen naar het project waarin dat punt is uitgevoerd. De ons inziens meest uitgewerkte en bruikbare voorbeelden van projecten zijn in de bijlage 2 en 3 bij dit hoofdstuk te vinden. Een kort totaal overzicht van alle in deze nota geïnventariseerde projecten vindt men in de appendix.

*) : In feite is de gepresenteerde tweedelig veel minder stringent, omdat deze aanpakken in elkaars verlengde liggen. Men zou immers kunnen zeggen dat de beperkte aanpak deel uitmaakt van de brede aanpak.

2.3.1.1 DE BREDE AANPAK.

Een project richt zich in dit geval niet alleen op vandalisme maar bespreekt eerder in algemene termen de omgeving waar de scholier in verkeert. Met omgeving wordt in dit geval bedoeld de buurt waarin de leerling woont, speelt en op school gaat. Men zou dus ook van een buurtgerichte aanpak kunnen spreken. Het achterliggende idee bij deze aanpak is dat als de leerlingen zich bewust worden van de waarde die zo'n omgeving heeft, zij minder snel geneigd zullen zijn die omgeving te vernielen en/of te vervuilen. Overigens moet men hierbij het woord 'waarde' opvatten in de brede zin: het gaat dus niet alleen om de financiële waarde van een stuk grond en wat daar opstaat.

Men laat de leerlingen maquettes, tekeningen, foto's, opstellen, kaarten, etc. van de buurt rond de school maken.

Even doordenken doet ons al snel op een aantal ideeën komen, (die we overigens niet zijn tegengekomen maar die ongetwijfeld ergens in de praktijk beproefd zijn:)

Een les over de geschiedenis van de buurt, een algemeen praatje van een planoloog die betrokken is geweest bij -of veel afweet van- de zaken die speelden toen de buurt op de tekentafel bedacht werd, een praatje van een wijkagent, een reparateur van een gemeentelijke dienst of iemand van groenvoorzieningen over zijn werk in de buurt, de leerlingen een dagje laten 'meelopen' met deze mensen (voor de leerlingen spreken we natuurlijk van 'meewerken'), het houden van straat-interviews door de leerlingen, een enquête in de buurt laten houden door de leerlingen, een discussie met de architect van de school (hoe en waarom is onze school zo ontworpen), enfin....de mogelijkheden zijn bijna onuitputtelijk...)*)

*) : Bij het ter perse gaan van deze nota ontvingen wij nog een eindrapport van een vandalisme project in Raalte en een nota uit Goes met een serie ideeën voor een aldaar op te starten project. Veel van de ideeën die wij hier noemen, vindt men ook terug in het project in Goes. De nota uit Raalte doet verslag v/h project aldaar en is vooral interessant in verband met de evaluatie van het project.

^{1e}
- Het (onderwijskundige) voordeel van deze aanpak is dat de leerlingen, uitgaande van hun eigen directe ervaringswereld kennis kunnen maken met talloze razend interessante en tot dan toe voor hen vaak onbekende of ~~duistere~~ aspecten van de sociale en fysieke wereld waarin ze elke dag leven. (wie weet er nou precies wat een wijkagent, planoloog, reparateur of architect doet en wie weet er nou precies wat er in de buurt of in de stad staat, hoe dat er gekomen is etc.).*)

- Een tweede voordeel is dat dit soort activiteiten eenvoudig gespreid kunnen worden over het leerjaar (c.q. de leerjaren). Eens in de zoveel tijd kan men weer een nieuwe activiteit ondernemen en men kan de diverse activiteiten in de tijd een logische volgorde geven.

Toch begrijpen de samenstellers van deze ^{brochure} nota -als in lichte mate didactisch geschoolden- ook best dat er problemen om de hoek komen kijken bij het organiseren van dit soort vrij breed opgezette en in de tijd uitgesmeerde projecten.

*) : Het is eigenlijk welbeschouwd nogal vreemd dat leerlingen vaak meer over het hoe en wat van verre vreemde landen weten dan over hun eigen buurt of stad.

Hiermee willen we persé niet suggereren dat het eerste dan maar moet sneuvelen ten koste van het tweede.

We geloven echter wel te kunnen stellen dat de kennis van de leerlingen (en misschien ook die van het onderwijzend personeel?) over het hoe en wat van de eigen buurt en stad vaak gering te noemen is en dat deze situatie verbetering zou behoeven.

Het lijkt ons dat in dit opzicht de dag-, week- en maandbladen die zich specifiek op ^{de stad en omgeving} Amsterdam richten een rol zouden kunnen spelen. Zo zouden er bijvoorbeeld door dit soort bladen eens in de zoveel tijd bijlagen uitgebracht kunnen worden die telkens één facet belichten (bijvoorbeeld de geschiedenis en de huidige functie van één gemeentelijke dienst, het hoe en wat van één ^{leer-}amsterdamse buurt etc.) en die speciaal gemaakt worden om in het onderwijs gebruikt te kunnen worden. Er ~~schijnen~~ overigens in Amsterdam in dit opzicht al enige initiatieven ontplooid te zijn. De onderzoekers zullen proberen nadere informatie hierover in te winnen.

De eerste tegenwerping zal zijn dat zo'n project in het lager onderwijs misschien nog wel te organiseren valt, maar dat het in het voortgezet onderwijs met zijn vele over verschillende leraren versnipperde vakuren (die elk op zich weer onderdeel zijn van een programma dat in het desbetreffende vak gevolgd moet worden) organisatorisch onmogelijk is.

We geloven inderdaad dat er niet lichtvaardig over deze tegenwerping heengestapt kan worden. Toch geloven we dat "onmogelijk" een te zwaar woord is, zeker als we het hebben over de lagere klassen van het voortgezet onderwijs. Men zou bijvoorbeeld dit soort activiteiten aan het begin van elk schooljaar (in het bijzonder: aan het begin van het eerste schooljaar) kunnen organiseren in de vorm van een kennismakingsweek (kennis maken met de school, elkaar en de buurt).

Ons inziens zou men echter toch ook de mogelijkheden moeten onderzoeken die eventueel binnen een schooljaar bestaan voor dit type activiteiten.

Een tweede tegenwerping zal echter zijn dat het organiseren van zo'n project veel te veel tijd van het onderwijzend personeel in beslag neemt. Dit bezwaar zou dan met name in het lager onderwijs gelden, omdat daar "de onderwijzer er alleen voorstaat".

Dat er werk aan het organiseren van dit soort activiteiten vast zit, is onlogenbaar. Met name het leggen van contacten met diverse deskundigen en instellingen, het opzoeken van gegevens en het verkrijgen van hulpmiddelen kan soms niet eenvoudig zijn. Het is ons inziens van groot belang dat bij het organiseren van deze activiteiten in ieder geval de ouders van de schoolkinderen ingeschakeld worden. Niet alleen omdat ze kunnen helpen bij de werkzaamheden, maar ook omdat ze (meestal) buurtbewoner en dus betrokkene zijn. Het lijkt ons dat als men de achter zo'n project liggende filosofie kan overbrengen er wel degelijk animo zal zijn bij ouders en misschien zelfs ook bij andere buurtbewoners. Vandalisme is namelijk een probleem dat velen bezig houdt en het is in dat opzicht een goede "trekpleister".

Het inschakelen van de ouders is echter om nog een reden belangrijk: de invloed die het project heeft kan door hun hulp sterker en breder worden. Ouders zijn immers in staat om het kind ook in de huiselijke sfeer verder te beïnvloeden en daarnaast worden door zo'n project ook de ouders zelf misschien meer gemotiveerd om zich met hun eigen buurt te bemoeien en bijvoorbeeld daardoor eerder op te treden als zij zien dat ergens vernielingen worden gepleegd.

Tenslotte kan nog het resultaat van de evaluatie van een drugsproject in Rotterdam aangehaald worden. De in dat project aangesneden problematiek en de toegepaste maatregelen (voorlichting op scholen) vertoont grote overeenkomst met de in deze paragraaf beschreven maatregelen tegen vandalisme. Aangezien dit Rotterdamse drugsproject grondig geëvalueerd is, hebben we een beschrijving van de uitkomsten van die evaluatie in bijlage 1 achter dit hoofdstuk opgenomen. De uitkomsten van die evaluatie zijn ons inziens van groot nut als men besluit een project op een school te starten (of dat nu een breed opgezet of een beperkt opgezet project is).

spec.
2.3.1.2 DE BEPERKTE AANPAK.

En bestaan
Via onze inventarisatie hebben we relatief zeer veel voorbeelden van een beperktere aanpak, die zich geheel richt op het onderwerp vandalisme, te pakken gekregen. (zie bijlage 2 en 3, maar daarnaast ook de appendix).

meer spec. de bekendst
Het doel van dit soort projecten *is* richt zich eveneens op het beïnvloeden en bewustmaken van de scholieren. Men beperkt zich hierbij echter tot de bewustmaking van de nadelige gevolgen die vandalisme heeft voor slachtoffer en dader.

Daarmee hoopt men dat de scholieren die vernielen hun gedrag in dat opzicht zullen veranderen. De gevolgde methodes lijken zeer sterk op de reeds in het voorgaande behandelde: Klassieke lessen, excursies, praatjes, het maken van maquettes en kaarten, fotowedstrijden, het maken van tekeningen, opstellen, toneelstukjes e.d.

*alleen is het leren waarop men niet leest school
leeswijze is V*

Alleen richt men zich dus specifiek op vandalisme en wordt er vooral aandacht besteed aan de nadelige gevolgen van dat vandalisme. Daarbij kunnen drie aspecten belicht worden:

*En komen hi hi hi alles
zich*

-De financiële gevolgen van vandalisme:

Zandbergen

Hierbij verteld men bijvoorbeeld hoeveel een bepaald object kost (of men laat dat de leerlingen zelf uitzoeken). Men maakt vervolgens berekeningen van de totale kosten voor een gemeentelijke dienst of voor de totale schade die ten gevolge van vandalisme geleden wordt (in de stad/in Nederland).

Soms kunnen deze activiteiten in de rekenles ondergebracht worden (voorbeelden van wiskundige berekeningen zijn ons nog niet bekend).

Over het algemeen is men het er wel over eens dat alleen rekenen niet voldoende is: een bedrag van een paar miljoen gulden schade ten gevolge van vandalisme zegt de leerlingen weinig: Men kan zich er niets bij voorstellen. Terugrekenen naar meer concrete dingen als schoolreisjes, zwembaden, beatclubs of desnoods pakjes shag spreekt meestal meer aan. (deze werkwijze wordt bijvoorbeeld gevolgd in de Engelse vandalisme film "I didn't do it" en in een Zaanse diaserie over vandalisme). Naast de financiële gevolgen heeft vandalisme echter ook nog andere nadelige consequenties.

-De hinder, de ellende en het gevaar dat vandalisme voor anderen met zich meebrengt:

De leerlingen kunnen op de bovenstaande aspecten gewezen worden. Ook hier vertaalt men deze punten meestal naar de levingswereld van de desbetreffende groep scholieren:

"Hoe zou jij het vinden als ze je brommer (pop, fiets) zouden vernielen?" *)

"In een vernielde telefooncel kan je niet bellendus ook niet met de brandweer, politie of ambulance!"

Daarnaast gaat men soms nog een stap verder. Er wordt een excursie georganiseerd naar een gemeentelijke dienst of er wordt iemand van zo'n dienst op school uitgenodigd.

De leerlingen horen op deze manier vaak dingen die ze zich in het geheel niet bewust waren: De gevaren die aan vandalisme kunnen kleven (bijvoorbeeld bij het openbaar vervoer), de hinder die de reparateurs hebben als ze voor de zoveelste keer weer hetzelfde object moeten repareren.

Behalve het feit dat de leerlingen op deze manier vrij direct met de consequenties van hun daden geconfronteerd worden, is er nog een bijkomend effect: De leerlingen zien dat objecten niet "zo maar vanzelf" weer gerepareerd worden. Ze kunnen met de mensen die dit werk doen praten en daardoor krijgen die mensen en het werk wat zij doen als het ware een gezicht.

- *) In één project werd deze werkwijze zeer letterlijk gevolgd: Men liet leerlingen mooie plantenbakken van crepepapier maken en vernielde vervolgens steeds één bloem uit die bak, of men liet leerlingen van de ene klas een bloem van de andere klas vernielen (en andersom). Daarna werd dan met de leerlingen verder gepraat over hun ervaringen en gevoelens om vervolgens te komen tot enige maatregelen die genomen zouden kunnen worden (moeten we de vernieler straffen en zo ja hoe, moeten we met de vernieler praten etc.).

Nog een stapje verder zou men kunnen overwegen om de leerlingen (of sommigen van hen) een dagje met zo'n reparateur te laten meewerken. Een bushokje dat door een leerling gemaakt is, zal door diezelfde leerling niet snel meer vernield worden: Het is "zijn" bushokje geworden.*)

Met het ^{dit}bovenstaande adoptie idee komen we echter duidelijk op een terrein dat reeds onder 1 (de brede aanpak) is besproken. Tenslotte kan men naast de bovenstaande twee punten ook nog aandacht besteden aan de kans dat je als vernieler gepakt wordt.

-De persoonlijke gevolgen (politie, justitie):

In een vandalisme project dat op scholen in Zaanstad draait (boekje + dia's) werd onder andere aan dit punt aandacht besteed. Er zijn echter ook andere voorbeelden hiervan te vinden.

Men licht hierbij de kinderen voor over wat er zou kunnen gebeuren als je door de politie voor een vernieling gepakt wordt (je wordt berispeld toegesproken, moet op het bureau blijven totdat je ouders je komen halen, eventueel moet je nog met een officier van justitie praten en wie weet kom je wel voor de rechter).

In de voorbeelden die wij kennen wordt deze informatie vrij "sec" gebracht.

*) Er kleven mogelijk enige verzekeringstechnische problemen aan dit soort maatregelen. Het is bijvoorbeeld de vraag wie tijdens zo'n meewerkdagje de verantwoordelijkheid voor de leerling draagt, als de leraar/lerares niet meegaat. Op dit terrein beschouwen de schrijvers van deze nota zich echter onkundig.

Het aanwakkeren van angst voor de politie en/of justitie komt slechts zo nu en dan in zeer lichte mate om de hoek kijken. Om deze informatie te geven wordt soms iemand van de politie op school uitgenodigd. Vaak combineert men het ook met een excursie naar het politiebureau, waarbij het zelfs voorkomt dat het transport van en naar het bureau in ME bussen geschiedt.

Tot slot willen we bij de hier besproken beperkte aanpak nog even kort aandacht schenken aan een idee dat wijzelf ~~in ons~~ ^{in een} oorspronkelijke onderzoeksplan lanceerden. Het leek ons nuttig om leerlingen van scholen actief in te schakelen bij het doen van onderzoek naar vandalisme. De scholier als onderzoeker dus. Zo zouden zij bijvoorbeeld in dat kader het aantal vernielingen in een buurt kunnen bijhouden, interviews houden etc. ^{De hulp van scholieren van de door onderzoekers (de 11 gen.)} Hun hulp zou door de onderzoekers expliciet gevraagd moeten worden en hun inbreng zou volkomen serieus genomen moeten worden. Een achterliggend doel zou echter zijn dat de leerlingen, door hun medewerking op deze wijze te leveren, tevens bewust over de vandalisme problematiek gaan nadenken. Overigens kan dit idee van de scholier als vandalisme onderzoeker natuurlijk bij de brede aanpak net zo goed uitgevoerd worden.

Bij dit idee van de scholier als onderzoeker kan nog opgemerkt worden dat dit vooral in het voortgezet onderwijs zijn diensten kan bewijzen.

Enige aflopen met kwalitatieve denken en scholieren

Tot zo ver een aantal mogelijke preventieve maatregelen die op scholen uitgevoerd kunnen worden met betrekking tot de beïnvloeding en bewustmaking van scholieren. Als we ~~hetgeen in~~ ^{de} deze paragraaf werd gezegd overzien, lijkt ons deze aanpak ^{de} zonder meer voor zowel het lager onderwijs als het voortgezet onderwijs nuttig. Natuurlijk zal men daarbij wel [✓] per school moeten zien te komen tot een op de eigen situatie toegesneden pakket van maatregelen.

✓ Ten, e kan opgemerkt worden dat men

Ten 2^e rekent het anders. om

In zijn algemeenheid kan in ieder geval opgemerkt worden dat het van groot belang is meerdere personen bij dit soort projecten te betrekken (met name de ouders!).

Op deze wijze kan men gebruik maken van de kennis, deskundigheid en hulp van meerdere kanten. ~~Als dat inderdaad gebeurt,~~ *Daarbij kunnen er echter wel problemen ontstaan t.a.v.* ~~ontstaat echter wel het probleem van de coördinatie van de medewerkers binnen het project. Het is dan ook van groot belang dat de organisator van het project (één leraar/onderwijzer, een groepje leraren/onderwijzers, het schoolhoofd) de beschikking heeft over een goed en duidelijk werkplan of draaiboek (zie voor een voorbeeld van het opzetten van zo'n werkplan en de uitvoering van een project: Van Dijk en Van Soomeren, 1981, hoofdstuk 3).~~ *2/4*

Ondanks het feit dat wij bewustmaking van scholieren zien als een belangrijk en nuttig doel en we eigenlijk kunnen spreken van een noodzakelijke voorwaarde, ~~willen we toch even terugwijzen naar hetgeen op het eind van paragraaf 2.2.2. werd opgemerkt: Men zal zich toch geen al te hooggespannen verwachtingen moeten maken van de effecten die dit soort maatregelen hebben. Hoe ouder de leeftijdsgroep scholieren waar men zich op richt, des te meer punten er mee zullen gaan spelen.~~ *meestal zal men er om te komen tot effectieve maatregelen op het terrein v. v.* Daarom wordt het thans tijd om over te stappen naar één van de complicerende factoren: de invloed die de vriendengroep heeft bij vandalisme. Ook ten aanzien daarvan zullen namelijk preventieve maatregelen ontplooid moeten worden.

2.3.2. MAATREGELEN DIE ZICH RICHTEN OP DE (VRIENDEN)GROEP WAAR DE SCHOLIER DEEL VAN UITMAAKT.

In 2.2.2. stelden we dat bij de wat oudere leeftijdsgroep scholieren het prestige in de vriendengroep steeds belangrijker wordt.

Dit soort prestige motieven zullen bij een verschijnsel als vandalisme zeer vaak een rol spelen.

als het oprecht gaat maar v.h. van

2

Het is daarom vreemd dat we bij onze inventarisatie van preventieve maatregelen die er ten aanzien van vandalisme ondernomen kunnen worden, nergens aanzetten zijn tegengekomen die zich hierop richten. Dat is des te vreemder als men weet dat iedereen volmondig toegeeft dat vandalisme in belangrijke mate een verschijnsel is dat door of in groepen gepleegd wordt. Dit laatste wordt ook door onderzoek bevestigd (zie bijvoorbeeld: Stainforth en Twyman, 1980). De evaluatie van een vandalisme-project in Schagen (vgl. pag. 11) laat ~~duidelijk~~ zien hoe belangrijk prestige-achtige processen binnen groepen kunnen zijn. Die processen kunnen - zoals in het voorbeeld Schagen bleek - de op bewustmaking gerichte maatregelen overschaduwen.

Gezien het ontbreken van ideeën over preventieve maatregelen die zich richten op het verband tussen de vriendengroep en vandalisme, willen we in deze nota voorzichtig enige eigen ideeën naar voren brengen.

Binnen de genoemde vriendengroepjes bestaat er bijna altijd per groepje één duidelijke leider.

De uit te voeren preventieve maatregelen zouden zich vooral op die leiders moeten richten.

Ten eerste kunnen we daarbij proberen om die leiders extra sterk te beïnvloeden en bewust te maken. Daarbij moeten we echter erg oppassen voor een ongewenst neveneffect. Het zou namelijk mogelijk kunnen zijn dat de extra "aandacht" die de leiders op deze wijze krijgen juist statusverhogend en gedragsbevestigend werkt. Met andere woorden: de leiders merken dat ze extra aandacht krijgen juist omdat ze bij vandalistische activiteiten de gangsmakers zijn en aangezien die extra aandacht hun status binnen de vriendengroep verhoogt, zullen ze eerder meer gangmaker willen worden dan minder. Het resultaat is dus wellicht dat de leiders en "hun" groepen meer gaan vernielen in plaats van minder.

Naast extra aandacht (beïnvloeden) kan er daarom voor deze leiders nog een andere maatregel overwogen worden.

Men zou kunnen proberen de leiders zich in zekere zin verantwoordelijk te laten voelen voor het aantal vernielingen dat er plaatsvindt.

Dit in de hoop dat zij hun best zullen doen - en hun invloed zullen gebruiken - om het aantal vernielingen dat door "hun" groep gepleegd wordt te verminderen.

/// Vanzelfsprekend gaat het hier om nog slechts zeer gedeeltelijk uitgekristalliseerde ideeën.

/// Het te verwachte resultaat is dat de leider van een groepje vandalisme als iets negatiefs gaat zien en zich verantwoordelijk voelt voor de vermindering van dat vandalisme. Zijn invloed in de vriendengroep zal de rest moeten doen.

Er rest hierbij nog één vraag die niet onbeantwoord mag blijven. Men kan zich immers afvragen hoe we ooit in staat denken te zijn om de leiders eruit te pikken. Als dat namelijk niet lukt gaat de hele gedachtengang die we in het voorgaande ontvouwd hebben niet op!

Het lijkt ons dat de leiders van de vriendengroepjes op twee manieren te achterhalen zijn.

Allereerst kunnen we afgaan op het oordeel van het onderwijzend personeel.

4 { Ook kan men proberen om via enquêtes in de klas meer zicht te krijgen op de relatie-netwerken die er tussen de leerlingen bestaan. Dat zou bijvoorbeeld mogelijk zijn door de leerlingen te vragen naar de rangorde van de namen van de vriendjes en vriendinnetjes waarmee ze het liefst enigszins gevaarlijke en spannende activiteiten zouden ontplooien. Via de diverse lijstjes met namen kan men zich vervolgens een beeld vormen van de samenstelling van, en hierarchie binnen de vrienden-groepjes.

Die informatie is natuurlijk ook voor andere onderzoeksdoel-einden uitermate bruikbaar.

Tot zo ver enige ideeën over preventieve maatregelen die zich specifiek op de vriendengroep richten. Vanzelfsprekend gaan deze ideeën in enigszins veranderde vorm ook op voor niet-scholieren, mits er bij hen ook sprake is van prestige-achtige motieven voor het plegen van vandalisme.

Het zal echter wel duidelijk zijn dat in de onderzoeksfasen die op deze inventariserende fase van ons actie-onderzoek volgen, nader op deze kwestie zal worden ingegaan voordat definitief enige preventieve maatregelen in dit opzicht kunnen worden gekozen.

2.2.3. MAATREGELEN DIE ZICH RICHTEN OP VERVELINGSVERDRIJVENDE ACTIVITEITEN.

In 2.2.3. stelden we dat vervelingsverdrijvende activiteiten moeten kunnen concurreren met vandalistische activiteiten. Daarbij zullen per leeftijdsgroep verschillen bestaan. In vele publicaties treft men ideeën aan over welke vervelingsverdrijvende activiteiten er opgezet zouden kunnen worden of aan welke voorwaarden deze activiteiten zouden moeten voldoen (om er slechts enkelen te noemen: Amsterdam, 1979; Utrecht, 1979; CRM 1980). Ideeën over crossterreinen, trapveldjes en jongerenketen kunnen inderdaad alom gehoord worden.

In een Dordrechtse publicatie koos men een interessante ingang door een aantal criteria aan te geven waaraan (bijvoorbeeld) speelterreinen moesten voldoen (zie Dordrecht 1980, pag 28 e.v.).

Ideeën over welke vervelingsverdrijvende activiteiten gestart zouden kunnen worden, zijn uitermate nuttig en we zullen er dan ook in 3.4. verder op terugkomen.

Het komt ons echter voor dat wat betreft dit onderwerp zelden aan de jeugd zelf gevraagd is (of wordt) wat zij nu eigenlijk het leukste zouden vinden. Dat die vraag zelden aan de jeugd gesteld wordt is niet onbegrijpelijk: de antwoorden zouden wel eens erg vaag kunnen zijn.

Toch willen we in onze onderzoeksfase een poging wagen om een beter beeld te krijgen van de wensen die er in dit opzicht onder de jeugd leven.

Er kan daartoe aan -nog nader te selecteren- klassen van verschillende scholen en met leerlingen van verschillende leeftijd gevraagd worden een opstel te schrijven over "de ideale speelplek". Hierbij staat fantasie voorop. Naast opstellen zijn natuurlijk ook tekeningen, kaarten, maquettes e.d. hulpmiddelen om de ideeën te achterhalen die de verschillende leerlingen hebben over mogelijke activiteiten in de vrije tijd. Vanzelfsprekend zal al naar gelang de leeftijd van de scholieren de vraagstelling iets aangepast moeten worden. We hopen op deze wijze tot een soort inventarisatielijst te komen aan de hand waarvan in fase 6 van ons onderzoek besloten kan worden of er mogelijkheden bestaan om de geïnventariseerde fantasieën in werkelijkheid om te zetten.

In 2.2.3. brachten we ook de vraag naar voren wanneer er activiteiten georganiseerd moeten worden. In sommige gevallen kan deze vraag van belang zijn.

Allereerst kunnen we terug verwijzen naar hetgeen in het voorgaande deel van deze paragraaf werd opgemerkt.

We vermoeden echter dat de uitkomst van die inventarisatie zich met name op de vrije middag- en vroege avonden zal richten, omdat de leerlingen daar het eerste en meeste aan zullen denken.

Voor de eveneens in 2.2.3. genoemde tussenuren is in zijn algemeenheid niets aan te geven. Er zal van geval tot geval naar een preventieve oplossing moeten worden gezocht. Wel kunnen we hier wijzen op problemen die in de vakantie perioden kunnen optreden. Een mogelijke oplossing kan daarbij gevonden worden in de zogenaamde "vliegende brigades": een met sportinstructeur en sporttoestellen e.d. gevulde bus die via luidsprekers de jeugd uitnodigt om op een bepaalde plek (bijvoorbeeld een afgezette straat) sportactiviteiten te ontplooiën. Vergelijkbaar hiermee zijn natuurlijk andere activiteiten die in de schoolvakanties georganiseerd kunnen worden door o.a. buurthuizen en wijkcentra.

2.3.4 MAATREGELEN DIE ZICH RICHTEN OP WRAAKVANDALISME.

Uit 2.2.4. zal reeds duidelijk geworden zijn dat we wat betreft preventieve maatregelen die zich richten op wraakvandalisme in feite met lege handen staan.

Verder onderzoek lijkt ons dan ook zeer gewenst. Met nadruk willen we echter opmerken dat zo'n onderzoek niet plaats zal kunnen vinden in het kader van het onderhavige vandalisme onderzoek. Zo'n onderzoek zou zich immers moeten richten op problemen als de motivatie van leerlingen, spijbelen, voortijtig schoolverlaten en de mogelijke maatregelen die op dit terrein ondernomen kunnen worden bijvoorbeeld in de onderwijsverzorgende sfeer.

We geloven dat deze problemen een onderzoek op zich waard zouden zijn. In dit kader willen we daarom ook wijzen op de Commissie Onvoltooide Schoolopleidingen die plannen voor onderzoek op dit terrein heeft ingediend bij B.& W. van Amsterdam.

We zouden de uitvoering van deze plannen van harte toejuichen en geloven dat we van de uitkomsten en tussenrapportages van dit onderzoek dankbaar gebruik zouden kunnen maken.

3. MAATREGELEN EN PROJECTEN MET BETREKKING TOT DE NIET-SCHOOLGAANDE JEUGD.

3.1 INLEIDING.

De maatregelen en projecten die in dit hoofdstuk aan de orde komen zijn gericht op jongeren, maar niet specifiek op de schoolgaande jeugd. In jongerencentra komt vandalisme veelal in de vorm van een thema ter sprake (3.2.1). Daarnaast bestaat er een aantal (straathoekwerk)projecten in Nederland, waar men werkt met randgroepjongeren, jongeren die zich qua onderwijs, werk en huisvesting in een achterstandpositie bevinden. De projecten zijn weliswaar niet direct op de bestrijding van vandalisme geënt, maar de activiteiten richten zich wel op twee mogelijke oorzaken van het vandalisme, namelijk het vandalisme uit onvrede en het vandalisme uit verveling (3.2.2). In (3.2.3) komt de functie van (recreatieve) voorzieningen ter sprake.

3.2.1 VANDALISME-THEMA'S IN JONGERENCENTRA.

De term vandalisme-project, zoals die op scholen voorkomt, zijn wij in jongerencentra niet tegengekomen. Vandalisme wordt meestal in één adem met agressie in een thema vervat. Een themaweek of een themamaand, zoals die bijvoorbeeld ook over drugs, huisvesting of militaire dienst kunnen gaan. Wij sluiten ons bij dit woordgebruik aan.

De doelstelling van een vandalisme-thema kan worden geformuleerd als 'het bespreekbaar maken van het onderwerp'. Minder pretentieus dan op scholen ('beïnvloeding van gedrag via bewustwording') en dat is begrijpelijk. Ten eerste is directe gedragsbeïnvloeding zelden de opzet van een thema, ten tweede zijn deze jongeren meestal ouder dan scholieren en daardoor minder gemakkelijk te beïnvloeden en ten derde is de achtergrond van het vandalisme in deze leeftijdsgroep anders. Bij de wat oudere, niet schoolgaande jeugd ligt het accent op vandalisme uit verveling, onvrede of wraak.

Een antwoord daarop is niet in één thema te vatten.

Om vandalisme en agressie in een thema zinvol te benaderen is het noodzaak om de materie van achtergrond te voorzien. In 'Het Drieluik' in Zaanstad werd het thema in een breder kader geplaatst door het 'kleine vandalisme' (lantaarnpalen,abri's) te behandelen naast het 'grote vandalisme' (speculatie, verkrotting, sloop e.d.). Het is de vraag of deze ingang het 'kleine vandalisme' zal doen verminderen, wel maakt een dergelijke ingang het thema in ieder geval meer toegankelijk.

Hoe een thema precies is op te zetten, is afhankelijk van de doelgroep (bijvoorbeeld de leeftijd) en de zaak van de meest deskundige op dit gebied: de jongerenwerker.

Om een thema te doen slagen kunnen twee algemene voorwaarden worden genoemd. Ten eerste dienen de activiteiten geen losstand geheel te vormen, tussen de verschillende activiteiten zal een zekere samenhang aangebracht moeten worden.

Zo een lijn in het thema komt niet zo makkelijk van de grond, als eenieder direct na afloop van de film achter de bar weg (c.q door)zakt, maar eerder via gesprekken of een discussie achteraf. Ten tweede blijkt een vandalisme-thema het meest aan te slaan door de jongeren daadwerkelijk bij de opzet en bij de uitvoering van het thema te betrekken. Dit kan gebeuren door de materie duidelijk herkenbaar te presenteren. Een video-film die is toegespitst op de eigen leefsituatie van de jongeren of op de directe omgeving, zoals de wijk, zal veelal meer kunnen zeggen dan een 'algemene beschouwing' over vandalisme.

Nog beter is het betrekken van de doelgroep in de totstandkoming van de activiteiten. Een goed voorbeeld hiervan is Stadskanaal, waar jongeren in samenwerking met de politie een vandalisめfilm maakten. Knallende achtervolgingen, auto's die in het water belanden. Zaken die aanspreken en die en passant in een betere onderlinge verstandhouding en in meer begrip tussen jongeren en de 'sterke arm' resulteren.

- films

Zoals reeds gesteld kan het bezwaar van films zijn, dat ze onvoldoende aansluiten bij de ervaringswereld van de betrokkenen.

- video Voor deze middelen gelden de bovenstaande registraties bezwaren, maar ze bieden (indien men over de
- diaserie's technische mogelijkheden beschikt) wel aanzienlijk meer mogelijkheden om creatief aan de slag te gaan: bijvoorbeeld vernielingen in de eigen wijk, beelden van krantenkoppen en bij video gesprekken met 'daders' en 'slachtoffers'.
- toneelvoorstellingen Bijvoorbeeld 'Niets te doen' van theatergroep Maccus; een voorstelling die altijd wordt gevolgd door nagesprekken.
- lezing/discussie van politie of monteurs Deze activiteit, waarbij actief ingehaakt kan worden op de concrete situatie, zal wat respons betreft doorgaans meer effect sorteren dan een film. Van belang is dat degene die komt opdraven de 'taal' van de jongeren spreekt en zich in hun ervaringswereld in kan leven. In 't Möpke, Delden bleek deze visite van de politie de klapper van de themaweek. De discussie ontspon zich vooral om de vraag of 'graffiti' in het dorp nu al of niet onder vandalisme gerekend moest worden, waarbij de groep zich als één man tegen de politie keerde.

Naast de politie kan bijvoorbeeld ook een monteur/reparateur van een gemeentelijke dienst uitgenodigd worden. Eveneens is het idee geopperd om een voetbalwedstrijd te organiseren tussen een groep notoire vandalen (FC Vandal) en trambestuurders of reparateurs.
- thema-nummer Een themanummer, een op het desbetreffende onderwerp betrekking hebbende uitgave van het jongerencentrum, kan belangrijk zijn om het gebeuren wat meer lijn te geven. Daarnaast is het bijvoorbeeld mogelijk om (door de jongeren) een affiche te laten maken.

Hoewel een vandalismethema in een jongerencentrum een interessant onderwerp is betwifelen wij het of het als preventief middel erg veel effect zal sorteren. De achtergronden van twee typen vandalisme die de doelgroep betreffen (vandalisme uit verveling en het frustratievandalisme) blijven namelijk door de behandeling van een thema onaangetast. Wel is het mogelijk dat bespreekbaar maken van vandalisme er toe zal leiden dat vernielen in mindere mate als iets bijzonders wordt ervaren. Vernielen blijft nog wel 'leuk' als tijdverdrijf of om agressie te uiten, maar een deel van de 'glamour' kan verloren gaan. In die zin sluiten wij het niet uit, dat een vandalisethema in een jongerencentrum het vandalisme enigszins kan doen afnemen.

Voorbeelden van twee vandalismethema's staan vermeld in bijlage 1.

3.2.2 PROJECTEN MET 'RANDGROEPJONGEREN' (STRAATHOEKWERK).

De meeste straathoekwerkprojecten zijn opgezet met het oog op: 'zwerfgroepen die de binnenstad en verschillende club- en buurthuizen onveilig maakten' (Utrecht), 'agressief optreden van groepen jongeren tegen voorzieningen in de sociaal-culturele sfeer' (Eindhoven), of 'overlast van kleine groepen jongeren in jongerencentra' (Enschede).

Meer in het algemeen richt het straathoekwerk zich op jongeren die zich in een totale achterstandpositie bevinden: slecht onderwijs, geen of weinig boeiend werk, een laag inkomen, slechte huisvesting. Deze jongeren - meestal aangeduid met de term randgroepjongeren - staan daarmee veraf van de in de maatschappij begeerlijke zaken. Agressiviteit kan bij deze jongeren gezien worden als een gevolg van een slechte uitgangssituatie en daarmee als een signaal.

Agressie, of meer specifiek - vandalisme - zal bij randgroepjongeren in eerste instantie voorkomen uit onvrede. De werkloosheid onder deze jongeren is hoog, daarnaast zijn zij vaak uitgesloten of uitgestoten van (welzijns)voorzieningen. Een tweede oorzaak van vandalisme kan daarom voortkomen uit verveling.

De algemene doelstelling van het straathoekwerk is te omschrijven als het bieden van meer kansen aan de betrokken jongeren. Als meer specifieke doelen worden ondermeer genoemd: het gevoelig maken van welzijnsinstellingen (sociaal-cultureel werk, hulp- en dienstverlening) en andere sectoren (pers, justitie, onderwijs, arbeidsvoorzieningen) voor specifieke problemen van randgroepjongeren en het stimuleren van deze instanties aandacht en programma's op deze jongeren af te stemmen, alsmede het samen met jongeren zoeken naar oplossingen en belemmeringen voor hun problemen. Subdoelen van het straathoekwerk zijn daarbij het leggen van contacten met jongeren en instanties en het onderhouden van die contacten. Deze doelstellingen zijn niet gericht op de bestrijding of de preventie van vandalisme. De bij deze doelstellingen behorende activiteiten hebben indirect wel betrekking op de voorkoming van één van de oorzaken van vandalisme, het vandalisme dat voortkomt uit frustratie.

In concreto kunnen de activiteiten van het straathoekwerk zijn (Eindhoven):

- hulpverlening rond strafrechtmoelijkheden.

Dit kan betekenen naar het politiebureau toegaan en informeren naar bepaalde jongeren. Eventueel advocaat zoeken en contact opnemen met de reclassering. Wanneer iemand gedetineerd is probeer je hem buiten de normale bezoeken op te zoeken, knelpunten op te sporen, samen zoeken naar oplossingen en daaraan te werken.

- hulpverlening rond uitkeringen.

Bijvoorbeeld dat je ervoor zorgt dat er een uitkering is als de cliënt vrij komt, maar ook moet er worden gewerkt aan uitkeringen voor jongeren die niet weten dat ze er recht op hebben, die de weg niet weten of niet durven.

- rond scholing.

Zoals actieve opstelling bij spijbelen, 'doorprikken' waarom van een school wordt verzuimd, indien nodig meegaan naar leerkrachten en tussenpersoon zijn tussen ouders en leerkrachten. (zie ook hoofdstuk 2).

- rond werk.

Beïnvloeding van werkgevers, gesprekken met jongeren over werken en niet-werken, samen baantjes zoeken.

- problemen met vrouwen.

Leren hoe je op een door vrouwen gewaardeerde manier met hen kunt omgaan en met hen in contact kunt komen (kroeg- en danszaalgedrag). Bespreekbaar maken en soms bemiddelen bij relatieproblemen.

- problemen met thuis.

Contacten met ouders zijn minder afstandelijk en minder bedreigend dan de contacten die ouders soms hebben met andere hulpverleners.

- problemen rond huisvesting.

Leren wonen, voordoen hoe je omgaat met huisvestingsinstanties, goodwill kweken bij ambtenaren van huisvestingsinstanties, vooroordelen proberen weg te nemen.

- rond ernstige psychische problemen.

Angst en onzekerheid kunnen omslaan in een plotselinge agressie. Je zorgt er dan voor in de buurt te zijn, de betrokkene mee te nemen, bijvoorbeeld de stad uit om tot rust te komen.

De voorgaande activiteiten zijn dus niet speciaal bedoeld als voorkoming van vandalisme of agressie, deze activiteiten van het straathoekwerk leveren indirect wel een bijdrage aan de preventie van het frustratievandalisme. Misschien ten overvloede moet hier opgemerkt worden dat frustratievandalisme niet alleen onder randgroepjongeren voorkomt.

Een aantal straathoekwerkprojecten zijn vermeld in Bijlage 2.

Frustratie is bij randgroepjongeren één van de mogelijke oorzaken van vandalisme. Als tweede oorzaak noemden wij reeds het vandalisme uit verveling. Het werkloosheidspercentage onder randgroepjongeren is hoog, zij worden vaak geweerd uit de bestaande sociaal-culturele voorzieningen, terwijl de voorzieningen ook niet afgestemd zijn op wensen en interessen wat vrije-tijdsbesteding betreft.

Dit brengt ons van het straathoekwerk en randgroepjongeren op de derde paragraaf: de recreatieve voorzieningen.

3.2.3 RECREATIEVE VOORZIENINGEN.

Onder recreatieve voorzieningen verstaan wij die plaatsen voor de jeugd die hen mogelijkheden bieden om hun vrije tijd te besteden: sportclubs, buurthuizen, sleutelwerkplaatsen, sportvelden, zalen en hallen, bioscopen, café's, discotheken. Van deze voorzieningen wordt wel gezegd dat ze 'de jeugd van straat houden', door de activiteiten die er plaatsvinden kan de jeugd 'stoom afblazen'. Ten aanzien van vandalisme zouden deze voorzieningen een belangrijke functie kunnen vervullen. Er bestaan bij een aantal voorzieningen echter drempels. Voor een aantal jongeren kunnen dit financiële (bioscopen, discotheken, café's, georganiseerde sport) drempels zijn. Uit een onderzoek in Frankrijk (m.b.t. jeugddelinquentie) blijkt dat door deze drempels de opvulling van toegenomen vrije tijd slecht werkt. Naast financiële beperkingen, is er ook sprake van lidmaatschap en inschrijfverplichtingen. Veel sportclubs zijn daarbij streng in de selectie op techniek, soms afkomst (ballotage!), er staan straffen op afwezigheid e.d. Voor de lol een balletje trappen is er niet meer bij. (Raspones à la violence, 1977: pagina 378).

Zoals wij op pagina 5 stelden draait het bij vandalisme uit verveling niet eens zozeer om wat te doen te hebben, maar vooral om het spanningselement. Het inkegelen van een abri is wel wat anders dan een partijtje bowling!

Vandalisme uit verveling zou tegengegaan kunnen worden door het scheppen van recreatieve voorzieningen die wat belangstelling onder de jeugd kunnen concurreren met vandalisme.

Van primair belang hierbij is dat deze recreatieve voorzieningen in ieder geval toegankelijk zijn voor de jongeren waar het om gaat. Wij willen in dit kader ook geen pleidooi houden voor het neerzetten van zoveel mogelijk betonnen buurthuis-kossen. Met relatief geringe middelen kan vaak al een hoop bereikt worden. Te denken valt daarbij aan het reserveren van een cross-terrein voor brommers of motoren, een sleutelwerkplaats, een timmerwerkplaats, onderkomens waar muziek gemaakt kan worden, platen gedraaid enz.

Terreinen met een paar baskets of met name voor de jongeren tot een jaar of 15 aan het maken of het toestaan van een skatingbaan en trapveldjes.

Uit deze beperpte opsomming zal duidelijk zijn dat wij vooral aan kleinschalige recreatieve voorzieningen denken. Daarbij zal men in de eerste plaats moeten uitgaan van de wensen die onder de groepen jongeren leven. Er dient ons inziens dan ook ruim plaats gemaakt te worden voor de eigen verantwoordelijkheid van deze groepen bij het zelf maken en beheren van de genoemde recreatieve voorzieningen.

De (locale)overheid zou zich kunnen beperken tot het scheppen van enige voorwaarden: het aanwijzen van een terrein, het leveren van oude bouwmaterialen, het ter beschikking stellen van onderkomens, zoals een oude directie-keet, een afgeschreven autobus of een in onbruik geraakte loods. De jeugd is creatief genoeg om wat de inrichting betreft de eigen boontjes te doppen.

Het straathoekwerk is een goed voorbeeld waar bij de activiteiten wordt uitgegaan van de wensen en interessen van de jongeren zelf. Activiteiten die wij daar tegenkomen zijn onder andere motorclub (Groningen), bezoek aan motor-en autoraces, tatoueerders, karatefilms (Eindhoven), werkplaats-lassen, brommersleutelen, brommercross, timmeren enz. (Leeuwarden).

Dat voorzieningen het best kleinschalig en buurtgericht kunnen zijn wordt benadrukt in het "Eindrapport en vandalisme" bij de jeugd (Den Haag) en in het rapport van de ambtelijke werkgroep jeugdvandalisme (Amsterdam). Hier worden de volgende voorbeelden genoemd: trapveldjes, zaaltjes om te tafeltennissen, te flipperen, te sjoelbakken of paaltjes voetbal te spelen.

HOOFDSTUK 4: Het beperken van de mogelijkheden voor het plegen van vandalisme.

4.1. Inleiding.

De meest voor de hand liggende anti-vandalisme maatregelen zijn ongetwijfeld die maatregelen waarbij men tracht potentiële vernielers minder gelegenheid tot vernielen te geven: Wanneer er lantaarnpalen vernield worden is het invoeren van een steviger paal een veel directere maatregel dan het aanleggen van een trapveldje waar kinderen op een getolereerde manier hun energie kwijt kunnen raken.

Het verminderen van de mogelijkheden tot vandalistisch gedrag richt zich over het algemeen niet op de jongeren die vandalisme plegen. Het gedrag van die jongeren zal in dat geval ook niet wenzenlijk veranderd worden en de kans bestaat dat het vandalisme zich zal verplaatsen, hetzij andere vormen aan zal nemen. Deze overweging moet men bij het lezen van de volgende paragrafen (met name 4.2. en 4.3.) in gedachten houden.

De maatregelen, die zich richten op het verkleinen van de mogelijkheden voor het plegen van vandalisme hebben we als volgt onderverdeeld:

In 4.2. zal de versteviging en beveiliging aan de orde komen.

In 4.3. worden de preventieve ideeën van de environmentalisten (Jeffery en Newman) besproken.

Ten slotte gaan we in 4.4. in op maatregelen waarbij mensen ingeschakeld worden om toezicht te houden.

De inventarisatie die in deze paragrafen gemaakt is, zal onvolledig zijn. Dit is gezien de aard van de aan de orde komende maatregelen ook onvermijdelijk. Beveiliging, versteviging en het verhogen van toezicht vinden over het algemeen niet in het kader van een project plaats en er wordt maar zelden naar buiten toe gewag van gemaakt.

De maatregelen die in 4.3.2. worden behandeld, vormen hierop een uitzondering. Tot slot van deze inleiding wijzen we erop dat het soms discutabel is waar een maatregel ondergebracht moet worden. Zo stellen de environmentalisten ook maatregelen voor die wij onder 4.2. behandelen. Het ging ons echter niet om het bedenken van elkaar volstrekt uitsluitende categoriën, maar om het geven van een handzaam overzicht.

4.2. Beveiliging en versteviging.

Om begripsverwarring te voorkomen is het noodzakelijk de termen beveiliging en versteviging nader te omschrijven.

Beveiliging vatten wij op als het bemoeilijken van het (op onrechtmatige wijze) binnendringen in openbare gebouwen.*)

Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het gebruik van alarminstallaties, maar ook aan het inzetten van slagwerende glassoorten.

Er is sprake van objectversteviging als men door het gebruik van bepaalde materialen probeert een object moeilijker vernielbaar te maken.

Uit bovenstaande omschrijvingen blijkt dus dat objectversteviging onderdeel kan zijn van beveiliging van openbare gebouwen.

In deze paragraaf zal eerst de beveiliging van openbare gebouwen (met name scholen) en vervolgens de versteviging van straatmeubilair (lantaarnpalen, halteborden etc.) ter sprake komen.

4.2.1 Beveiliging van openbare gebouwen.

De beveiliging van openbare gebouwen dient over het algemeen ter voorkoming van inbraak en/of vandalisme. Met name in jongeren-centra, clubgebouwen en scholen zijn de beveiligingsmaatregelen zowel ter preventie van inbraak als van vandalisme bedoeld. Wij zullen hier echter, in aansluiting op het voor handen zijnde materiaal uitsluitend over de beveiliging van scholen spreken. In Amerika heeft men al vrij veel ervaringen op het gebied van de beveiliging van scholen op schrift vastgelegd. Helaas was het voor ons niet mogelijk deze publicaties tijdig te pakken te krijgen. De geïnteresseerde lezer verwijzen we naar de literatuurbijlage.

*) Het begrip beveiliging zal bij preventie van andere strafbare feiten anders gedefinieerd worden.

In Nederland gaat de kennis op dit terrein niet veel verder dan een overzicht van de maatregelen die toegepast kunnen worden (en hier en daar ook toegepast worden). Hierover is onlangs door de ambtenaar Voorkoming Misdrijven van de gemeentepolitie te Zeist een goede folder samengesteld (zie bijlage 1).

De maatregelen die hieraan aan de orde komen lopen uitéén van het aanbrengen van een antiklimpasta op muren tot het installeren van alarminstallaties.

Overigens wordt er in de brochure op gewezen dat men bij de aanschaf van een alarminstallatie moet overwegen dat dit op het gebied van preventie de laatste stap is (waarbij we moeten aantekenen dat het instellen van speciale beveiligingsdiensten in deze folder niet behandeld worden).

Er bestaat echter geen inzicht in de vraag op welke schaal de beveiligingsmaatregelen worden toegepast. Onze inventarisatie op dit terrein leverde de volgende informatie op:

- In Zaanstad (zie de nota "Vernielingen in Zaanstad" '80) heeft men positieve ervaringen met de scholen die een stil alarm hebben.

Men is van plan alle scholen in de Zaanstad aan te sluiten op een alarmcentrale te Westzaan.

- In de nota Jeugdvandalisme (Amsterdam '79) doet men ten aanzien van de beveiliging van gebouwen een aantal aanbevelingen. Ook hier wordt het "met goed gevolg aanbrengen van alarminstallaties" gememoreerd en voor verdere toepassing aanbevolen. Voorts wordt gewezen op het overbekende laten branden van lichten tijdens de nacht en in het weekend.

Het meest opvallend is echter de suggestie om afgelegen gebouwen te laten bewaken door een (her op te richten) gemeentelijke bewakingsdienst.

Het zal duidelijk zijn dat de resultaten van onze inventarisatie (veel) te weinig inzicht geven in de doelmatigheid van de verschillende vormen van beveiliging. Het lijkt in ieder geval zo te zijn dat met beveiligingsmaatregelen het aantal vernielingen

in en aan het betreffende gebouw teruggedrongen kan worden *)
De vraag welke maatregelen het meeste rendement opleveren zal in elk afzonderlijk geval door middel van een kosten-(van de beveiliging) baten (kleinere schadeposten) analyse beantwoord moeten worden.

Zo lang er echter weinig bekend is over de doelmatigheid van de verschillende beveiligingsmethodieken is het moeilijk om vooraf een kosten-baten analyse te maken. In sommige gevallen zal waarschijnlijk blijken dat de simpele maatregelen niet voldoende effect sorteren. Men moet dan o.i. niet zonder meer met alarm-installaties en bewakingsdiensten aan komen zeilen, maar ook aan meer structurele oplossingen in de zin van projectonderwijs (zie Hfd. 2) gaan denken.

4.2.2 Objectverstevinging.

Wanneer men bij een bepaalde gemeentelijke dienst in stijgende mate last ondervindt van vernielingen aan het straatmeubilair, overweegt men al gauw het betreffende object wat steviger te maken. Deze ad hoc strategie is met name in de Randstad meermalen toegepast. Helaas is de vraag of de verstevinging ook daadwerkelijk het gewenste doel bereikt heeft tot op heden altijd onbeantwoord gebleven.

Het heeft daarom ook weinig zin om hier een opsomming van al die maatregelen te geven. We willen slechts wijzen op een interessant recent Amsterdams voorbeeld: het nieuwe type lantaarnpaal in het Vondelpark. Aangezien wij voor de maanden maart tot en met mei 1979 het aantal vernielingen aan het oude type lantaarnpalen geturfd hebben is een vergelijking hier niet moeilijk te maken.

*) In hoeverre de vernielingen zich op andere objecten zullen richten is een vraag die niet te beantwoorden valt. We kunnen slechts veronderstellen dat wanneer de vernielingen uit spel voortvloeien de kans op verplaatsingseffecten gering is.

Zeer recentelijk heeft zich een soort "off-shoot" van de object-versteving ontwikkeld, die wij hier niet onvermeld willen laten:

Bepaalde objecten worden op esthetisch meer verantwoorde wijze uitgevoerd *)

Zo heeft de R.E.T. (openbaar vervoer in Rotterdam) geëxperimenteerd met in blije kleuren opgesierde "kunsttrams". Het effect bleek nihil.

Ook bij de P.T.T. ondernam men pogingen in deze richting: bij de ingang van het Amsterdamse Centraal Station zette men een blokje van een nieuw model telefooncellen neer. Via persoonlijke waarneming tijdens ons woon-werk vervoer menen we te kunnen constateren dat deze cellen eerder een extra aantrekkingskracht op vernielers uitoefenen.

De objectversteving ligt in vergelijking tot de objectverfraaiing een effectievere methode. Wij denken dat de verstevingmaatregelen wellicht het meeste rendement opleveren, wanneer zij op "stille plekken" (b.v. parken) toegepast worden. Uit het onderzoek "vandalisme in Amsterdam" (Van Dijk en Van Soomeren '80) bleek namelijk dat er verhoudingsgewijs veel straatmeubilair op stille plekken vernield wordt.

We willen er echter voor waarschuwen dit soort maatregelen met te hoge verwachtingen toe te passen. In de eerste plaats moet men er gezien het prestige element dat veel vandalisme kenmerkt, rekening mee houden dat versteving van het straatmeubilair een uitdaging voor de jeugd kan inhouden:

"Hé, ze hebben tegenwoordig plastic ruiten in dit hokkie. Zou je er een gat in kunnen branden?"

*) Voor een "theoretische onderbouwing" van deze maatregelen verwijzen we naar het artikel "An Aesthetic Theory of Vandalism" (Allen en Greenberger '78).

Tevens zal men in de gaten moeten houden dat een daling in het aantal vernielingen niet persé hoeft te betekenen dat de reparatiekosten eveneens dalen. Over het algemeen betekent versteviging namelijk het gebruik van duurdere en moeilijker te monteren materialen. Dit brengt met zich mee dat reparaties meer geld gaan kosten: niet alleen vanwege de materiaalkosten, maar vaak ook omdat de monteurs er langer mee bezig zijn. (vergelijk kosten-baten analyse).

Ten slotte moeten we ook hier terugkomen op de problematiek, die reeds in 4.1. is signaleerd: Wanneer het aantal vernielingen aan het verstevigde object vermindert, is het de vraag of er nielders (op andere plaatsen en/of andere objecten) meer vernield gaat worden.

4.3. De environmentalistische benadering.

De preventieve maatregelen die in deze paragraaf besproken worden, zijn ontstaan in het begin van de jaren '70. Het waren de Amerikanen Jeffery en Newman die de aanzet gaven tot een nieuwe stroming in de criminologie: de theorie der environmentalisten. Zij stellen zich de vraag welke veranderingen in de gebouwde omgeving aangebracht moeten worden, opdat er minder crimineel gedrag (waar de environmentalisten ook zeer duidelijk vandalisme toerekenen) plaatsvindt. Hierbij denken ze in de eerste plaats aan de mogelijkheden, die al in de vorige paragraaf aan de orde zijn gekomen.

In de tweede plaats verwachten de environmentalisten veel van het doorvoeren van veranderingen in de stedenbouwkundige- en planologische lay out van stadswijken en de architectonische uitvoering daarvan.

Ze hanteren daarbij twee basisbegrippen:

- De mate waarin (een) ruimte aan mensen behoort of gevoeld wordt te behoren aan beïnvloedt hun mate van betrokkenheid.
- De mate waarin stedenbouwkundige en architectonische aspecten toelaten dat ruimtes (of gebieden) zichtbaar zijn, beïnvloedt of mensen een (eventueel) misdrijf kunnen zien.

De basishypothese van de environmentalisten vloeit hier logisch uit voort: Naarmate de zichtbaarheid en betrokkenheid groter zijn, zal de criminaliteit minder zijn.

Om een beeld te geven van de concrete uitvoering van de theorie doen we een greep uit de maatregelen, die Newman ten aanzien van woningbouwprojecten voorstelt:

- Gebouwen moeten 3-6 verdiepingen hoog zijn.
- De omliggende gronden moeten in relatie staan met de woonblokken. Dit kan men bijvoorbeeld bereiken door op die omliggende gronden bepaalde voorzieningen voor volwassenen en kinderen te situeren.
- Op elke verdieping moeten de bewoners in staat zijn toezicht te houden op wat er in de gangen gebeurt, zodat moeders er hun kleine kinderen kunnen laten spelen.

Er zijn de laatste jaren een aantal empirische onderzoeken uitgevoerd waarin is nagegaan in hoeverre de basisideeën van de environmentalisten opgaan. Daarbij richtte men zich (helaas) vrijwel uitsluitend op het zichtbaarheidsbegrip en niet op de veel moeilijker te meten betrokkenheid.

De uitkomsten van deze onderzoeken (Newman '73, Mawby '77, Wilson '78, Mayhew '79 en v. Dijk en v. Soomeren '80) wijzen er zonder uitzondering op dat de factor zichtbaarheid bij de verklaring van criminaliteit (en meer in het bijzonder vandalisme) ondergeschikt is aan demografische en sociale factoren. Deze uitkomsten bieden ondersteuning aan de veelgehoorde kritiek op de environmentalisten: Zij overschatten de invloed die de gebouwde omgeving op het menselijk gedrag uitoefent. Waarschijnlijk mede daardoor hebben de environmentalistische ideeën in Nederland tot op heden weinig vaste grond onder de voeten gekregen.

Zelfs de komst van Newman naar de Bijlmer heeft daar (nog ?) geen verandering in gebracht. Ter verbetering van de (visuele) controlemogelijkheden heeft hij indertijd voorgesteld een deel van het overvloedige "kijkgroen" te vervangen door laagbouw-woningen. Voorstellen in deze richting zijn opgenomen in het bestemmingsplan van de Bijlmer.

In de nota "Jeugd vandalisme" staat eveneens een passage, die de environmentalisten uit het hart gegrepen zal zijn: "Gebouwen, die ver van de bewoonde bebouwing afstaan bieden gelegenheid tot vandalisme. Troosteloze eenvormige en anonieme woonwijken geven weinig aanleiding tot identificatie met de buurt". Vanzelfsprekend beveelt men aan dat hiermee (in bestemmingsplannen) rekening moet worden gehouden.

Tot besluit van deze paragraaf een korte conclusie ten aanzien van de environmentalistische theorie. Ons inziens zijn met name de maatregelen die er op gericht zijn de betrokkenheid (en daarmee de sociale controle) te vergroten interessant. Zoals gezegd is met betrekking tot deze maatregelen nog geen onderzoek verricht. Toekomstige studies in het kader van de environmentalistische theorie zullen zich dan ook moeten richten op het begrip betrokkenheid.*)

Over zichtbaarheid weten we inmiddels genoeg: bovengenoemd onderzoek doet vermoeden dat van maatregelen, die zich uitsluitend richten op het verhogen van zichtbaarheid, slechts een beperkte preventieve werking zal uitgaan.

*) Er kan ter relativering reeds gesteld worden dat de mate van betrokkenheid van burgers - Jeffery en Newman grijpen hier overigens terug op de ideeën van Jane Jacobs over een "rijk straatleven" - niet alleen afhankelijk is van stedebouwkundige en architectonische aspecten, maar ook van economische, sociale en culturele factoren.

4.4. Verhogen van toezicht.

In de vorige paragraaf is gesproken over het vergroten van controlemogelijkheden door middel van ingrepen in de fysieke omgeving. In deze paragraaf wordt ingegaan op de directe manier van het verhogen van controle: het houden van toezicht als (deel)taak.

Deze methode wordt o.a. toegepast in niet al te grote gebieden of ruimtes.

Het enige doel is dan de vernielingen in de betreffende locatie te doen afnemen en wel zodanig dat het bovendien economisch rendabel is (beperking van de schade weegt op tegen de kosten van het toezicht). We denken hierbij met name aan de maatregelen in het openbaar vervoer.

Er zijn echter ook projecten waar het uitoefenen van toezicht tegelijkertijd dieperliggende doelen moet dienen. Op dit verschil in benadering zal nog worden teruggekomen.

Bij de inventarisatie van de toezicht-maatregelen maken we een onderverdeling aan de hand van de diverse "toezichthouders";

- 1. toezicht in het openbaar vervoer
- 2. toezicht door politie
- 3. toezicht door burgers.

4.4.1 Het toezicht in het openbaar vervoer.

In verschillende gemeentelijke vervoersbedrijven is de discussie over de terugkeer van de conducteurs op het rijdend materieel in volle gang.

Zo blijkt dat in het oude materieel van de R.E.T., waar een conducteur een noodzaak is, er aanzienlijk minder vernield wordt dan in het nieuwe materieel zonder conducteur. Men overweegt op het nieuwe materieel ook conducteurs in te zetten. Verkeer en Waterstaat ligt echter dwars. In het rapport "Jeugd vandalisme" (A'dam '79) is de aanbeveling opgenomen dat de Rotterdamse ideeën navolging verdienen.

Het idee van de herinvoering van de conducteur wordt overigens ondersteund met een wetenschappelijk onderzoek van Mayhew ('76). Hierin wordt aangetoond dat van de aanwezigheid van een conducteur een duidelijke preventieve werking uitgaat.

Naast het bus- en tramwezen heeft de N.S. met aanzienlijke vandalisme problemen te kampen: met name van de zijde van de voetbalsupporters.

Momenteel zet men bij de uitwedstrijden van een aantal clubs speciale supporterstreinen in. Op deze treinen reist per coupé iemand van de spoorwegpolitie mee, die continu toezicht houdt.

Om dit toezicht te vergemakkelijken zorgen zij ervoor dat alle supporters tijdens de reis op hun plaats blijven zitten (in geval van hoge nood met men netjes zijn vingertje opsteken).

Het vandalisme in de treinen blijft daardoor binnen de perken.

Op de stations doen zich echter ook problemen voor, met name als er supporters van de tegenpartij verzameld zijn.

De spoorwegpolitie probeert in dat geval een treffen tussen beide groepen te voorkomen. Soms komt het voor dat een bepaalde groep supporters, die de trein in of uit wil, in bescherming genomen moet worden.

Eenmaal buiten de stations wordt het begeleiden van de jeugdige supporters een taak van de gewone politie *)

Afsluitend kunnen we stellen dat men met het houden van toezicht in een beperkte ruimte het vandalisme in die locatie aanzienlijk kan reduceren. We moeten ons echter wel afvragen of jongeren - wanneer ze de betreffende locatie verlaten hebben - er niet extra op gebrand zullen zijn vernielingen aan te richten.

*) Voor een beschrijving van preventieve maatregelen tegen het voetbalvandalisme bij de Engelse spoorwegen verwijzen we naar een artikel van V. Mart: Voetbalsupporters in de trein" (in Justitiele Verkenningen nr. 3 '81)

4.4.2 Surveillance door politie.

De surveillance door de politie heeft in het kader van de preventie van vandalisme over het algemeen meer "pretenties" dan de in 4.4.1. besproken vormen van toezichthouden.

Het gaat immers niet om het toezicht op of in één specifiek object, maar in een moeilijker te controleren gebied. Vanzelfsprekend zal de preventieve werking (bij gelijkblijvende inzet van mankracht) minder groot zijn.*)

Dat neemt echter niet weg dat de experimenten op het gebied van de surveillance door de politie van groot belang zijn.

Onze inventarisatie naar dergelijke experimenten (of voorstellen daartoe) heeft het volgende opgeleverd:

- In de gemeente Nijmegen heeft de politie gedurende negen maanden (in 1979 en 1980) een team van ongeveer 20 agenten ingezet, die tijdens de surveillance speciale aandacht schonken aan vandalisme. Aan de hand van de cijfers over meldingen van vandalisme in voorgaande jaren, bepaalde men de manier (locaties en tijdstippen) waarop deze agenten ingezet moesten worden. Het project werd vooraf aangekondigd in de pers, waarbij men erop wees dat een ieder die betrapt werd op het plegen van vandalisme op een proces-verbaal kon rekenen. In hoeverre het project het vandalisme in Nijmegen heeft doen afnemen, in een vraag die wellicht beantwoord kan worden als we de cijfers over het aantal meldingen van vandalisme binnen krijgen.

*) Bij ons weten zijn er in Nederland overigens geen afgeronde studies naar de effectiviteit (in preventief opzicht) van surveillance door de politie.

Wel is onlangs een onderzoek naar de effecten van surveillance op snelwegen gestart.

- In 1980 heeft in de Amsterdamse buurt Osdorp een project gedraaid, dat wetenschappelijk vanuit het W.O.D.C. begeleid is. Er werden gedurende een jaar een twaalfstal agenten in een Osdorpse lagere school gestationeerd. Zij voerden lopend of fietsend hun surveillance uit. Het doel van dit project was het verbeteren van de contacten tussen publiek en politie. Deze verbeterde contacten zouden dan weer kunnen leiden tot een betere informele (meer toezicht door de burgers zelf) en formele (een hogere aangiftebereidheid) controle ten aanzien van de kleine criminaliteit.

Tevens oefenen de agenten natuurlijk ook een directe controle uit.

De mensen, die bij dit project betrokken zijn geweest, hebben over het algemeen positieve geluiden laten horen. Een afgewogen oordeel kan echter pas gegeven worden wanneer het eindverslag rond is.

- Ook een onlangs te Waddinxveen opgestart project mag niet onvermeld blijven. Dit project loopt van 1 april tot en met 23 mei 1981 en het hoofdbestanddeel wordt gevormd door het verwerken van de vandalisme problematiek in het lespakket van de scholen (zie bijlage 2).

Er wordt echter tevens een preventieve surveillance uitgevoerd. Bepaalde "vandalismegevoelige" objecten worden lopend of per fiets extra in de gaten gehouden. Hierbij kan aangekend worden dat de surveillance niet zuiver preventief van aard is.

Wanneer de politie tijdens de surveillance iets merkt van vandalisme volgt vanzelfsprekend actie ten aanzien van de dader. Bij deze repressieve kant van het politiehandelen zal men er naar streven met de dader te praten over het waarom van de daad en de materiële en immateriële schade die er mee betrokken wordt. Als logisch voortvloeisel van dit gesprek zal zoveel mogelijk getracht worden de dader met het slachtoffer in contact te brengen; bijvoorbeeld om de schade te vergoeden en/of te helpen met het herstellen van de schade. (zie bijlage 3).

Voorts zal men tijdens de preventieve surveillance onder andere middels folders over vandalisme contact zoeken met de plaatselijke bevolking. De politie wil laten zien dat er iets tegen vandalisme ondernomen wordt en verwacht hierbij de (noodzakelijke) medewerking van de burgers. In de eerste plaats door te vermijden dat er vandalismebevorderende situaties (zoals rommelige en slecht onderhouden bouwsels of groenvoorzieningen) ontstaan. In de tweede plaats door het aangifte doen van vernielingen bij de politie.

Naast een direct preventief doel is ook hier dus weer sprake van de (indirecte) weg via het verbeteren van de relatie tussen politie en publiek.

In hoeverre de hierboven geschetste doelen bereikt worden, zal in een evaluatierapport aan de orde gesteld worden.

Bij het leven van het bovenstaande zal de lezer bemerkt hebben dat de projecten in Amsterdam en Waddinxveen een raakvlak hebben met maatregelen die in hoofdstuk 2 besproken zijn. Daar is namelijk ook aandacht geschonken aan de betrokkenheid van burgers (ouders) bij de vandalismeproblematiek.

Het is duidelijk dat op dit terrein tussen scholen en politie samengewerkt kan worden, zoals bijvoorbeeld in Waddinxveen gebeurt. Ons inziens is deze samenwerking van groot belang: De kans op gedragsbeïnvloeding is groter wanneer burgers van verschillende zijden met (ongeveer) gelijklopende informatie worden geconfronteerd.

Van de zijde van de politie zal men de burger in ieder geval moeten laten zien dat men iets tegen het vandalisme onderneemt. In dit kader zijn ook een aantal aanbevelingen uit de nota jeugd vandalisme van belang en wij zullen deze dan ook in het kort de revue laten passeren. Daarbij kan nog aangetekend worden dat de aanbevelingen 3 (ten dele) en 4 betrekking hebben op de relatie tussen politie en probleemjongeren. De ervaringen in Stadskanaal (zie hoofdstuk 3) leren dat op dit punt wel iets te bereiken valt.

De (niet letterlijk geciteerde) aanbevelingen waar het om gaat, luiden als volgt: *)

1. Bij de vraag waar intensiever gesurveilleerd zou moeten (kunnen) worden, kan gebruik gemaakt worden van de telefoontjes die via de alarmcentrale van de politie binnenkomen. Tijd, aard en plaats van het gemelde feit worden verwerkt in de computer. Op basis van deze gegevens kan men proberen vast te stellen waar vandalisme zich concentreert en extra surveillance gewenst zou zijn. **)
2. Men meent dat het belangrijk is om de burgerij te stimuleren tot het doen van aangifte van vandalisme. Men hoopt dat er van de verhoogde (sociale) controle ook een preventieve werking zal uitgaan.
3. De wijkagent kan een belangrijke rol spelen bij het tegengaan van vandalisme. Een goede wijkagent kent (een deel van) de bewoners, de welzijnswerkers en de onderwijzers. Als hij in de buurt voldoende vertrouwen geniet, zal hij bij moeilijkheden in een vroeg stadium op de hoogte zijn.

*) Deze aanbevelingen verschillen qua strekking niet veel van de aanbevelingen die opgenomen zijn in het eindrapport Geweld en vandalisme bij de jeugd (Den Haag '79).

**) Uiteraard dient bij de interpretatie van deze gegevens rekening te worden gehouden met verschillen in aantal telefoons per buurt en de uiteenlopende mate waarin men bereid is de politie te bellen.

Een en ander vereist dat de wijkagent goede relaties met hulpverleners en welzijnswerkers heeft. Een gestructureerd overleg tussen politie en welzijnswerk lijkt derhalve noodzakelijk. *)

4. Politie en probleemjeugd werken vaak als water en vuur op elkaar. Het zou een goede zaak zijn als in de politie-opleiding meer begrip gekweekt wordt voor de oorzaken van agressief en vandalistisch gedrag en voor de wijze waarop hulpverleners en jongerenwerkers daar wat aan trachten te doen.

5. Vooral wanneer de daders uit verveling of sensatiezucht gehandeld hebben, kan een direct opgelegde en ten uitvoer gebrachte straf nuttig zijn. De straf kan b.v. bestaan uit het terugbetalen of herstellen van de schade. Tevens moet het slachtoffer op de hoogte worden gesteld. **)

Naast de mogelijkheid van straffen moet ook worden bekeken hoe vandaliserende jongeren, die met problemen zitten, geholpen kunnen worden. Men denkt hier aan diversion of strafomlegging. Men probeert daarbij om voor een vergrijp gearresteerde mensen zoveel mogelijk buiten het justitiële apparaat te houden en bezig te zijn aan de problemen waar het gepleegde vergrijp mee samenhangt. Het doel is om mensen die door contacten met politie en justitie hun problemen alleen maar groter zien worden, nieuwe en andere kansen te geven. In plaats van te straffen, laat men de mensen zinvol werk doen.

*) Wij zouden hier nog aan toe willen voegen: een goede relatie met de collega's van de surveillancedienst.

**) Uit onderzoek is gebleken dat de zwaarte van de straf in vergelijking tot de snelheid waarmee een straf wordt uitgevoerd veel minder invloed heeft op het gedrag van de gestrafte: snel straffen leidt er eerder toe dat mensen in het vervolg de daden waarvoor ze bestraft zijn achterwege zullen laten.

Binnenkort zal in Rotterdam een dergelijk project van start gaan. Ook hier wachten we met spanning op evaluatie en verslaglegging.

Met name met de laatste punten zijn we buiten het kader van deze paragraaf gekomen. We hebben deze zijsprong gemaakt omdat we de lezer deze interessante ontwikkelingen (waarvoor overigens lange adem vereist is en dan ook niet zozeer voor ons project van belang zijn) niet wilden onthouden.

Ten slotte wijzen we de lezer op een krantenartikel over een project in een Amerikaans plaatsje, waarin veel van de bovenstaande punten zijn terug te vinden. Dit succesverhaal kunt U vinden in bijlage 4.

4.4.3 Toezicht door burgers.

In 4.4.2. is reeds gesproken over de mogelijkheden om via verbetering van de contacten tussen burgers en politie de controle van de zijde van de burger te vergroten. In paragraaf 4.3. is de controle van de burger in het kader van de environmentalistische theorie aan de orde geweest. Daarbij vormde het toezicht van burgers een min of meer toevallige bezigheid.

In deze subparagraaf besteden we aandacht aan het houden van toezicht als gerichte activiteit. Hier vallen zeer uiteenlopende activiteiten onder.

In de eerste plaats kan men denken aan zeer formele controle uitoefenende taken. Een voorbeeld hiervan is het Canadeze project "Teens on Patrol", waarvan verslag gedaan wordt in de brochure "Vandalism an Overview" (M.L. Gaudet en P. Doyle '79). Gedurende de zomermaanden werden in Ontario een aantal teeners betaald voor het houden van toezicht in een recreatiegebied. In feite komt dit dus neer op het inzetten van een soort bewakingsdienst.

Op deze manier neemt het vandalisme weliswaar af, maar het is vanzelfsprekend een zeer kostbare en weinig structurele aanpak van de problemen.

Aan de andere kant is er de alledaagse en veel belangrijker controle van ouders op hun kinderen. Tot nu toe is in deze nota daar slechts terloops aandacht aan besteed. Er werd in hoofdstuk 2 slechts gesteld dat ouders in staat zijn kinderen in de huiselijke sfeer te beïnvloeden.

Uit onderzoek (Gladstone '78) is gebleken dat er een zeker verband bestaat tussen opvoeding en het plegen van vandalisme. Als een kind leert dat vandalisme niet goed is en de ouders bovendien controle uitoefenen op het doen en laten van het kind buitenshuis zal dit vaak een preventieve werking hebben.

Het ligt voor de hand dat deze twee punten behandeld kunnen worden in het kader van "de brede aanpak" van vandalisme problemen op scholen (zoals in hoofdstuk 2 aan de orde kwam).

Buiten de school om liggen er weinig mogelijkheden om op vrije grote schaal op dit gebied bezig te zijn. Op kleinere schaal kan er echter ook aan andere ingangen gedacht worden. Vermeldenswaard is bijvoorbeeld een Engels project waarbij men experimenteert met ouders en spelleiders die per toerbeurt (en onbetaald) toezicht houden op speelplaatsen. Waarschijnlijk is het nut niet alleen gelegen in het verminderen van het vandalisme op de speelplaatsen, maar ook in het creeëren van contacten tussen ouders onderling en tussen ouders en kinderen. Wellicht kan hier op wat langere termijn een preventieve werking van uitgaan.

atiegesprekken nuttig. Evaluatiegesprekken geven de mogelijkheid de waarde van de activiteit te bepalen. Het is echter geen evaluatie-onderzoek. Van evaluatie-onderzoek is pas sprake als men gebruik maakt van specifieke, wetenschappelijke methoden.

Bij evaluatie-onderzoek in verband met voorlichtingsactiviteiten, zowel bij de procesevaluatie als bij de effectevaluatie waarover het hier gaat, zijn het hoofdzakelijk de meetmethoden en -technieken van de sociologie en de psychologie die worden aangewend. Het gaat er immers om te achterhalen welke invloeden het voorlichtingsprogramma heeft gehad op kennis, attitude (of basishouding) en gedrag van de doelgroep in verband met het onderwerp van de voorlichting. Het 'meten' van deze aspecten is een activiteit die bij die specialismen in de gedragswetenschappen thuis hoort.

Door deze wetenschappen zijn na langdurig onderzoek op betrouwbaarheid (*levert de test voor een bepaald individu steeds eenzelfde score op*) en validiteit (*meet de test inderdaad wat ze pretendeert te meten*) gestandaardiseerde instrumenten ontwikkeld voor het meten van algemene variabelen.

De meting van deze variabelen kan nuttig zijn om de resultaten van de effect-meting beter te kunnen interpreteren. Bijvoorbeeld werkt de voorlichting bij de ene 'soort' mensen wel en bij de andere 'soort' niet. Het zijn echter geen metingen van het directe effect van de voorlichting.

De voorlichting streeft naar het veranderen van kennis, attitude en gedrag in relatie tot het onderwerp van de voorlichting. Daarvoor bestaan geen kant-en-klare, goed uitgeteste vragenlijsten. Daarom zal men meestal ad-hoc vragenlijsten maken, aangepast aan de te meten situatie. Dit heeft uiteraard het grote nadeel dat gewerkt moet worden met vragenlijsten waarvan de waarde als meetinstrument onbekend is. Vaak is er ook te weinig tijd voorzien voor een minimum aan voorbereidend werk bij de samenstelling van een vragenlijst. Als minimum beschouwen wij dan het 'pre-testen' van de vragen ten aanzien van de duidelijkheid, begrijpelijkheid en zinvolheid bij een kleine groep personen, die behoren tot de doelgroep voor wie de vragenlijst uiteindelijk bedoeld is. Met andere woorden: bij de effectevaluatie van voorlichting worden nogal eens 'meetinstrumenten' gebruikt die in feite die naam niet waardig zijn.

De onderzoeker in het voorlichtingsveld zit dus in een moeilijke situatie: van hem wordt verwacht dat hij de effecten van een voorlichtingsprogramma duidelijk maakt, maar de instrumenten om dat te kunnen doen, ontbreken meestal en van de zelfgeconstrueerde instrumenten is niet bekend hoe betrouwbaar en valide, met andere woorden hoe goed ze zijn. Er wordt dus wel een zware taak opgelegd aan de evaluator. Hij zal steeds met de nodige voorzichtigheid de gevonden resultaten moeten interpreteren. Dit geldt vooral als men attitude-of gedragsmetingen heeft uitgevoerd.

'Attitude' is en blijft een theoretisch concept waarvan het bestaan wordt

afgeleid uit kennis- en gedrags-elementen. Het 'meten' van attitudes, door mensen met 'eens' of 'oneens' te laten reageren op beweringen, is een goede methode die betrouwbare gegevens kan opleveren als men voldoende werk en tijd heeft besteed aan de 'testconstructie'-fase.

Antwoorden op gedragsvragen in een vragenlijst zijn altijd 'beweerd gedrag', de relatie tot het reële gedrag is meestal niet bekend.

Na deze kritische kanttekeningen zou men geneigd kunnen zijn om verder de evaluatie van de effecten van voorlichtingsactiviteiten maar te vergeten. Wij geloven niet dat dit de juiste gevolgtrekking is. Naar onze mening is het broodnodig de evaluatiestudies serieus aan te pakken.

Eenzijds om ervaringen op te doen en vanuit die ervaringskennis de voorlichtingsaanpak steeds verder te verbeteren. Anderzijds om, waar dat mogelijk is, vragenlijsten te hergebruiken om zodoende stap voor stap te werken aan het construeren van een beter instrumentarium voor evaluatie-onderzoek.

Wit: *Broeders Gent, B van en Katus; Voorlichting (red.)*

Voorbeelden van evaluatie-onderzoek

Drugvoorlichtingsproject Rotterdam

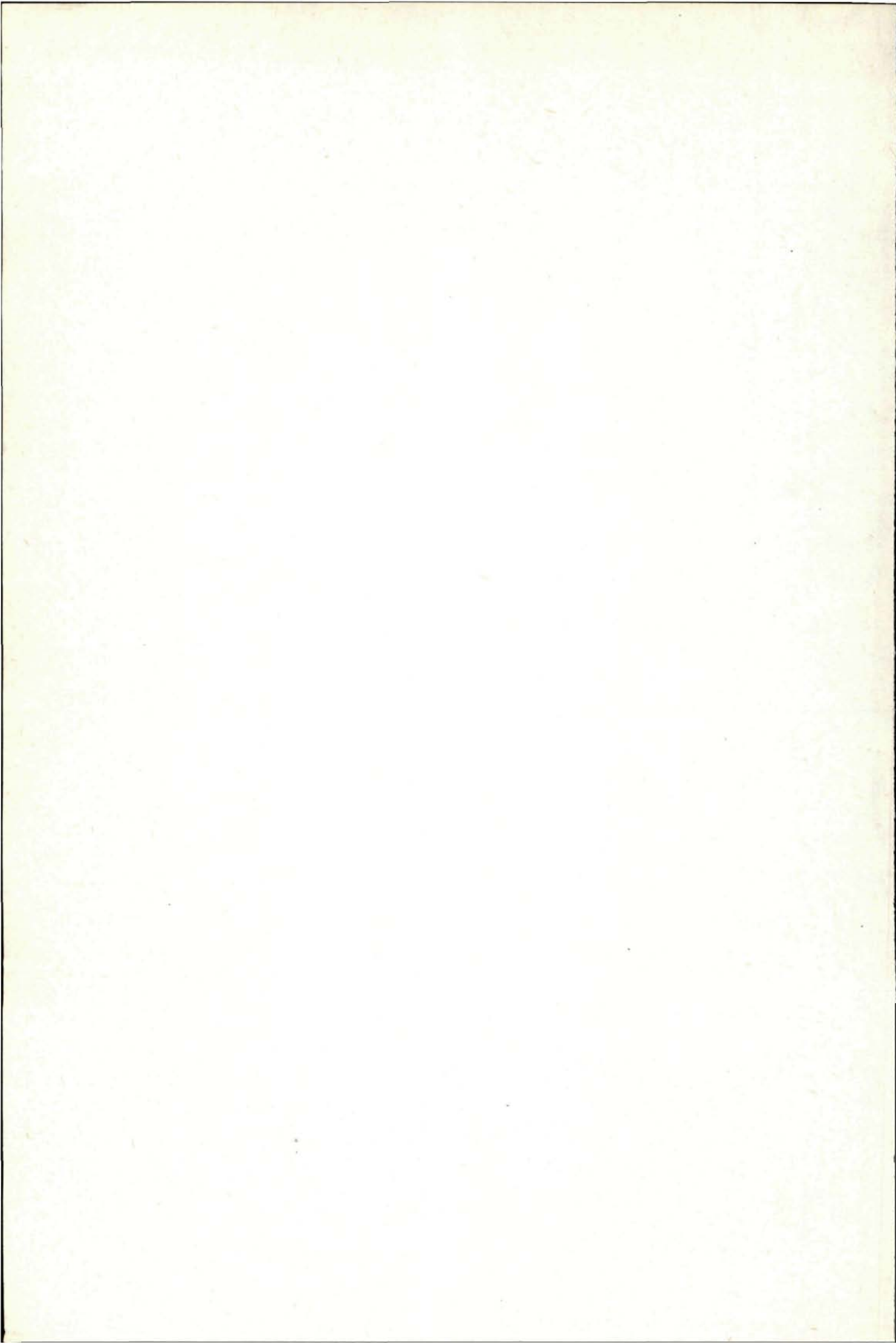
*Voorlichting en onderzoek
WFM de Haan en JH Schuurman
pag. 71 - 76*

A. Doelstellingen

In het begin van de jaren zeventig was er veel onrust rondom het opkomende verschijnsel druggebruik. Het gevolg was dat vanuit diverse richtingen gezocht werd naar mogelijkheden om dit verschijnsel tegen te gaan. Aangezien vooral de jeugd ging experimenteren met de nieuwe middelen meende men dat voorlichting aan de schooljeugd het gebruik zou kunnen terugdringen. Dit leidde ertoe dat artsen, maatschappelijk werkers, geestelijken, politiefunctionarissen, ex-gebruikers, e.a. op pad gingen om als 'deskundige' in een school een paar uurtjes drugvoorlichting te gaan geven. Ieder ging daarbij op zijn eigen wijze te werk en elk van hen had waarschijnlijk de idee dat zijn aanpak effectief was in het realiseren van de doelstelling van deze voorlichting:

1. *vergroten van kennis over drugs;*
2. *aanbrengen van meer negatieve, c.q. meer genuanceerde attitude tegenover druggebruik;*
3. *bevorderen dat de gebruikers stoppen met hun gebruik;*
4. *bevorderen dat zij die nog niet gebruiken niet met het gebruik beginnen.*

Het drugvoorlichtingsproject werd opgezet om te achterhalen in welke mate bepaalde reeds bestaande typen van voorlichting geven erin slagen de doelstellingen te bereiken.

B. Opzet van het onderzoek

De doelgroep bestond uit 14 à 16-jarige scholieren uit de MAVO en het Lager Technisch Onderwijs. De totale onderzoekspopulatie bestond uit 1.035 leerlingen uit 50 klassen. In iedere groep die een bepaald voorlichtingsprogramma kreeg en in de controlegroep was een vergelijkbare groep leerlingen aanwezig. De drie onderzochte *voorlichtingsprogramma's* waren de volgende:

P1 (programma 1)

De *'waarschuwend'* benadering, waarbij informatie werd gegeven met nadruk op de gevaren van drugs en waarbij waarschuwend, moraliserende conclusies werden geformuleerd. De voorlichting werd gedurende 1 uur door een buitenstaander gegeven.

P2

De *'feitenverstrekkende'* benadering, waarbij uitsluitend informatie werd gegeven over drugs, druggebruik, de standpunten pro en contra druggebruik, etc. De voorlichting werd gedurende 1 uur door een buitenstaander gegeven.

P3

Een op de persoon gerichte benadering. P3 vertrok van een andere visie dan de andere programma's. Druggebruik werd gezien als een van de jeugdproblemen waaraan diepere oorzaken ten grondslag liggen. In P3 werden leraren getraind in het non-directief leiden van een gesprek van de leerlingen over wat zijzelf als probleem ervaren (drugs kunnen ter sprake komen, maar het hoeft niet). Het streefdoel was om een 10-tal discussielessen te houden.

C (controle)

Naast deze Programma-groepen was er een *controlegroep* die geen voorlichting kreeg, maar wel de evaluatiemetingen.

Als *meetinstrument* werd een uitgebreide vragenlijst over 'jeugdproblemen' samengesteld: deze bevatte items over gedrag in de vrije tijd, vriendenkring, rook- en drinkgedrag, druggebruik, deviant gedrag en dergelijke. Er waren attitude-items in verband met druggebruik en druggebruikers, sociale controle en opinies over maatschappijvisies. Verder waren er kennisvragen in verband met drugs en vragen over demografische aspecten.

De *tijdsplanning* was als volgt:

- een 1e meting (baseline-meting) bij de 4 groepen;
- 2 weken later wordt de voorlichtingsles bij P1 en P2 gegeven en start de reeks van 10 discussielessen in P3;
- 2 weken later: 2e meting: meting van de korte termijn effecten;

- 3 maanden later: 3e meting: meting van de lange termijn effecten;
- 1 jaar na de 1e meting: 4e meting (alleen bij P3 en C): meting van de lange termijn effecten van P3.

C. Enkele resultaten

1. De baseline-meting toonde aan dat de 4 groepen sterk vergelijkbaar waren.

2. Ten aanzien van kennis (zie figuur 1): Bij P1 en P2 verloopt de juiste kennis volgens de bekende 'leercurve' dat wil zeggen meer kennis op korte termijn, opnieuw verlies op lange termijn. Maar tegelijk met de toename van juiste kennis neemt ook de foutieve kennis toe! Wat in feite gebeurt, is dat de 40 à 50% 'weet niet' antwoorden van de 1e meting veranderen in een effectief antwoord — juist of fout — bij de 2e meting. Er wordt dus aan de leerlingen een *valse zekerheid* gegeven dat ze nu juiste kennis bezitten, want het antwoord dat ze geven is wat ze hebben onthouden van de voorlichtingssessie. Bij de P3- en C-groep is er ook een leercurve voor de juiste kennis (deze verloopt echter niet zo hoog), maar er is een stabiel of een afnemend aantal foutieve antwoorden. Deze situatie is dus gunstiger.

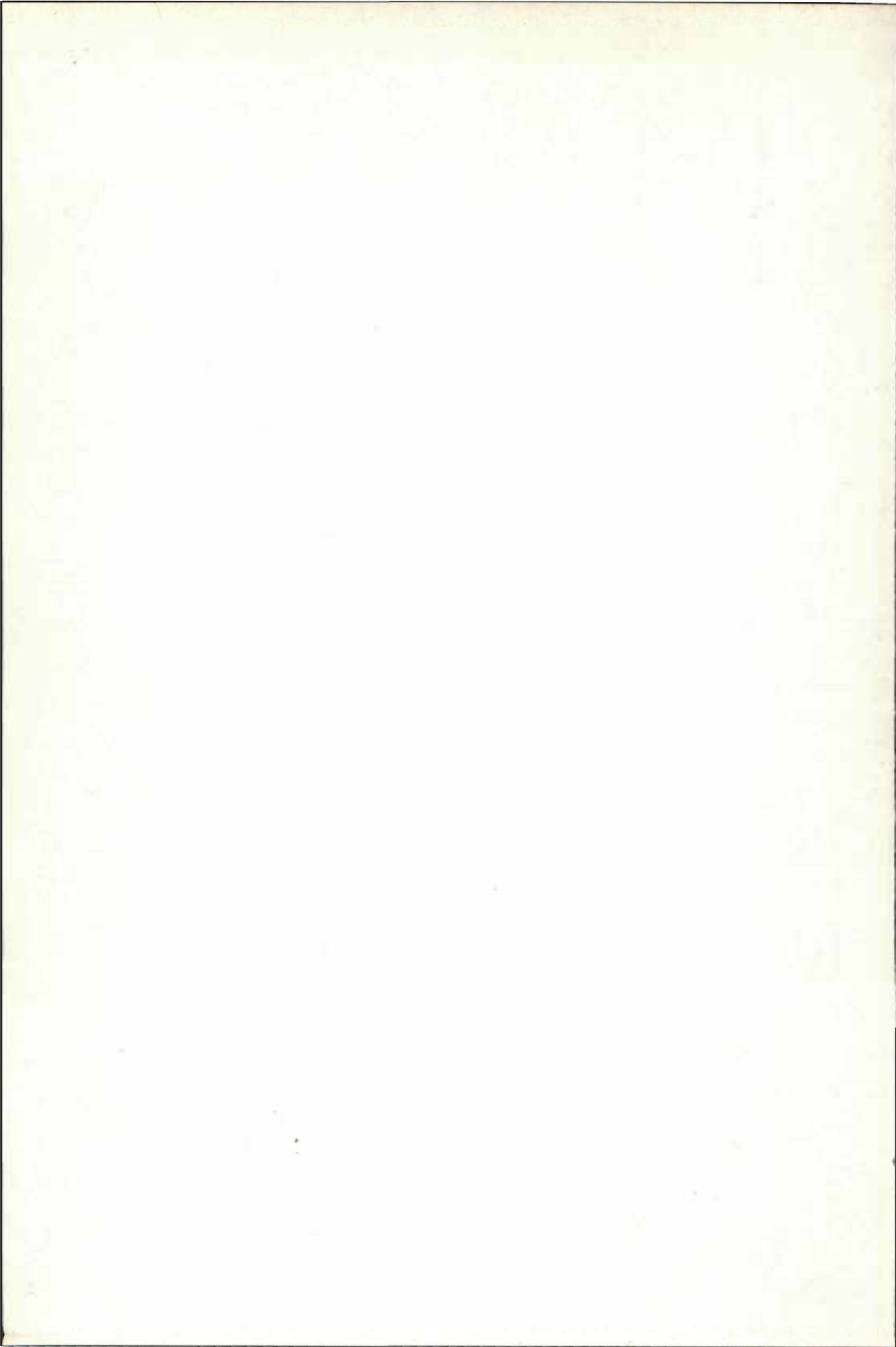
3. Ten aanzien van attitude: P1 doet op korte termijn een sterk afwijzende houding ten aanzien van drugs ontstaan die op langere termijn weer verdwijnt. P3 evolueert naar 'meer evenwichtig' denken over drugs en naar een minder veroordelende houding tegenover de gebruiker. Alle groepen evolueren geleidelijk naar het vragen van meer zelfstandigheid en het verwerpen van ouderlijke controle. P3 evolueert naar een maatschappijvisie waar prettige sociale contacten belangrijker geacht worden dan macht, status, geld.

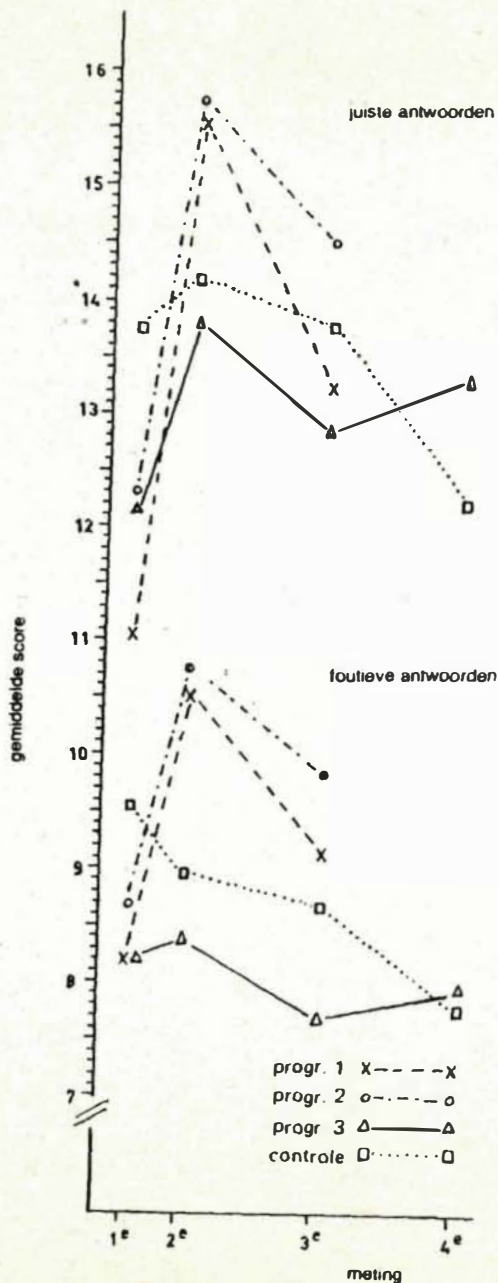
4. Ten aanzien van gedrag:

- 80 à 90% van de leerlingen is reeds bij de 1e meting anti-drug gezind, heeft nog niets gebruikt en wil het ook niet in de toekomst;
- 10% van de leerlingen bij de 1e meting hebben ooit drugs geprobeerd, meestal cannabis. Slechts 2 à 4% zijn regelmatige gebruikers, die ook in de toekomst willen gebruiken. Deze groep wordt niet in haar gedrag beïnvloed door een van de voorlichtingsprogramma's;
- het aantal leerlingen dat na de voorlichting start met cannabisgebruik is: P1: 7,3% / P2: 4,6% / P3: 2,6% / C: 3,6%. Er is een significant verschil tussen P1 en P3 alsmede tussen P1 en C.

D. Enkele conclusies ten aanzien van het effect van de voorlichting

1. Drugvoorlichting — welke methodiek men ook hanteert — leidt niet tot de *volledige* preventie die men er soms van verwacht. Diegenen die reeds drugs gebruiken, worden door de voorlichting niet tot stoppen aanzet. Van diege-

FIGUUR 1. GEMIDDELTE SCORE OP ALLE KENNIS-ITEMS (35 ITEMS) (OVERGENOMEN UIT T. SOC. GE-NEESK. 53 (1975) 398)

nen die nog niet gebruikten vóór de voorlichting is er toch een groep die na de voorlichting het gebruik gaat proberen. Deze groep is groter als de voorlichting alleen maar over drugs gaat en de groep is des te groter als de voorlichting méér waarschuwend is.

2. Van de leerlingengroep is 80 à 90% anti-drug gezind en niet geïnteresseerd in de feitenkennis over drugs.

3. De P3-benadering levert de minste negatieve resultaten op. Bovendien wordt in de klas een algemene gunstige sfeer bevorderd, doordat leerlingen met persoonlijke problemen kunnen ervaren dat zij niet de enigen zijn die met die problemen zitten, kunnen ontdekken dat er over oplossingen of over 'leren leven met die problemen' kan worden gepraat en kunnen ondervinden dat men ondanks die eigen moeilijke situatie toch als persoon in de groep blijft meetellen. Deze laatste conclusie is gebaseerd op de ervaringen van die leraren die deelnamen aan P3.

E. Enkele beleidsconclusies

1. Op basis van deze gegevens kunnen er adviezen worden geformuleerd met betrekking tot het te voeren voorlichtingsbeleid:

- voorlichting in de zin van voor een klas leerlingen van de middelbare school 'praten over allerlei feitenkennis in verband met drugs en druggebruik' heeft geen preventief effect en dient niet te worden bevorderd;
- er zijn positieve resultaten te verwachten van het bespreekbaar maken bij jongeren, van hetgeen zijzelf als probleem ervaren. Een dergelijke benadering levert gunstige effecten op voor de leerling zelf, voor het leerklimate in de klas en voor het terugdringen van het gebruik van riskante stoffen. Verwacht kan worden dat ook andere vormen van problematisch gedrag als alcoholgebruik, vernielingen, gevaarlijk gedrag in het verkeer hierdoor kan worden verminderd. Deze laatste verwachting steunt op de vaststelling dat door een dergelijke benadering in zekere mate gewerkt wordt aan het wegnemen van mogelijke oorzaken van het riskante gedrag.

2. Er zijn ook conclusies mogelijk die op het onderwijsbeleid betrekking hebben:

- in het voorafgaande werd geconcludeerd dat in klasverband 'praten over jeugdproblematiek' gunstige effecten kan hebben voor uiteenlopende jeugdproblemen. Het is daarom zinvol te bevorderen dat in de middelbare school dergelijke mogelijkheden worden gecreëerd voor leerlingen om over hun problemen te praten in een vertrouwenwekkende omgeving. Training van leraren om dergelijke vormende gesprekken te leiden is dus nodig.

F. Literatuur

- Schuurman, J.H., W.F.M. de Haes, A.P. Woudenberg, Drugvoorlichting op scholen voor voortgezet onderwijs in Rotterdam. Doelstellingen, instrumenten, recrutering van scholen. In: *T. Soc. Geneesk.* 53 (1975), blz. 113-120.
- Haes, W.F.M. de, J.H. Schuurman, Resultaten van het Rotterdamse drugvoorlichtingsproject, evaluatie van drie drugvoorlichtingsprogramma's. In: *T. Soc. Geneesk.* 53 (1975), blz. 394-410.
- Schuurman, J.H. en W.F.M. de Haes, Ervaringen met enige vormen van gezondheidsvoorlichting en -opvoeding in het secundair onderwijs, met name betreffende het thema drugs. In: *Pedagogisch Forum* 9 (1975), blz. 382-394.

Evaluatieonderzoek 'Hypertensiemaand 1978'

EINDE BIJLAGE 36

A. Doelstellingen

Elk jaar in de maand april organiseert de Nederlandse Hartstichting de 'Hartweek'. Meestal wordt dan een speciaal thema in verband met hart- en vaatziekten extra belicht. In 1978 werd het thema 'Hypertensie' als onderwerp genomen. Naar aanleiding van de hartweek werden diverse activiteiten uitgevoerd, zowel gericht op de (huis-)artsen als op het grote publiek, met de bedoeling de problematiek van de hoge bloeddruk beter bekend te maken en te bevorderen dat de onbekende hoge bloeddrukken zouden worden ontdekt. De voorlichtingscampagnes van de Nederlandse Hartstichting waren tot dan toe nog niet door onderzoek begeleid. Voor de campagne rond de hypertensiemaand werd besloten een evaluatie-onderzoek uit te voeren met de volgende doelstellingen:

1. *achterhalen in welke mate en via welke kanalen de voorlichting de bevolking bereikt, met andere woorden leert de bevolking iets van de verspreide informatie;*
2. *bestuderen in hoeverre het advies 'laat uw bloeddruk van tijd tot tijd controleren door uw huisarts' wordt opgevolgd en nagaan in hoeverre dit eventueel een verstorende hoeveelheid extra werk voor de huisarts tot gevolg heeft.*

B. Opzet van het onderzoek

Het onderzoek werd in twee gedeelten uitgevoerd:

1. Een *enquête bij een representatieve steekproef van 750 personen uit de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder.* Hiertoe werd in een zogenaamd omrûbus-onderzoek een serie vragen in verband met gezondheid, hart- en

vaatziekten en hoge bloeddruk opgenomen. Het *tijdschema* was als volgt:

- in de periode van 27 februari t/m 3 maart 1978: voormeting (= baseline meting) om de bestaande kennis en meningen te bepalen;
- in de 'Hypertensiemaand', april 1978, werd de campagne, zoals gebruikelijk, vooral in de eerste week van die maand gevoerd. De actie bestond uit radio- en T.V.-uitzendingen, publicaties in kranten en tijdschriften, plaatselijke acties georganiseerd door de 'Vrienden van de Hartstichting', huis aan huis mailing en een collecte;
- de nameting of effectmeting werd uitgevoerd in de periode van 24 t/m 28 april 1978. De steekproef voor deze tweede meting werd onafhankelijk van de 1e meting, maar wel volgens dezelfde regels, uit de totale Nederlandse bevolking getrokken.

2. Een *registratie van bloeddrukmetingen* door een groep huisartsen. Hiertoe werd uit het *Geneeskundig adresboek van Nederland, 1977-1978* een ad-rand-om steekproef getrokken uit de adressen van het gebied randstad Holland plus Krimpener-, Lopiker- en Alblasserwaard. Daarbinnen was er vóór-gestratificeerd naar urbanisatiegraad. Uit de steekproef van 49 huisartsen waren er 29 in staat en bereid deel te nemen aan het onderzoek. De *registratie* hield in, dat gedurende een periode van 10 weken (van 6 maart t/m 12 mei), de huisarts elke dag van alle uitgevoerde bloeddrukken gegevens zou noteren, onder andere:

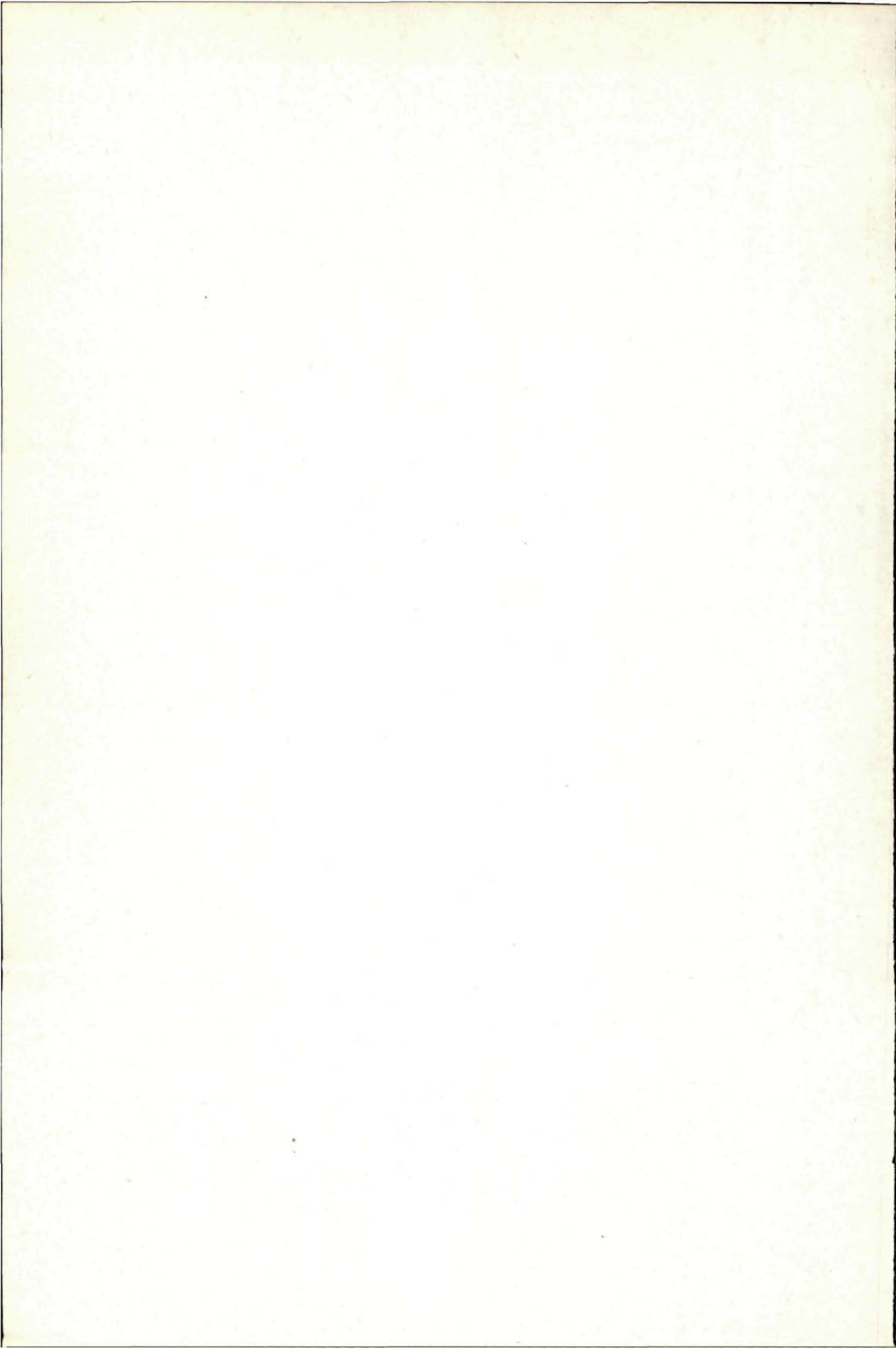
- gegevens over de persoon (geslacht, leeftijd);
- wie het initiatief tot de meting had genomen (patiënt of arts);
- hoe de arts de bloeddruk heeft beoordeeld (*normaal*; wel *verhoogd* maar geen behandeling nodig geacht; *hoog* en dus behandeling ingezet).

Voorts werd aan het eind van de registratieperiode aan de huisartsen nog een korte vragenlijst in verband met hun ervaringen voorgelegd.

C. Enkele resultaten

1. *De enquête bij het publiek.* Diverse kenniselementen die de voorlichtingscampagne heeft willen overbrengen zijn in min of meerdere mate tot de bevolking doorgedrongen.

- De bewering 'het risico van hart- en vaatziekten wordt vergroot wanneer men hoge bloeddruk heeft', wordt bij de voormeting door 78% van de mensen bevestigend beantwoord, bij de nameting door 88%.
- De bekendheid met de mogelijke gevolgen van hoge bloeddruk is als volgt (tussen haakjes de percentages bij de 2e meting):
 - 40% (50%) hartinfarct, hartziekten, etc.;
 - 16% (23%) hersenbloeding;
 - 3% (7%) nierbeschadiging;
 - 1% (2%) beschadiging van de ogen.

Bijlage 2 (scholen)

Bij H 2

lesmodel

vandalisme :

ongezond gedrag op straat

DE LESMODELLEN.

Inleiding:

Algemene doelstelling:

De leerling leren inzien, hoe hij/zij (en anderen) bewust en onbewust deelneemt aan vandalisme.

De leerling leren inzien hoe hij/zij (en anderen) een bijdrage kan leveren aan een vermindering van het vandalisme probleem.

Daarom zou de leerling een aantal oorzaken en gevolgen van vandalisme moeten kunnen noemen

en

een aantal maatregelen tegen vandalisme moeten kunnen noemen.

Achterliggende gedachte:

Vandalisme is pijn- en/of leed veroorzaken bij anderen (materiële en immateriële schade).

Preventie is een zaak van de samenleving. Met elkaar moeten we proberen vandalisme te voorkomen.

De eerste stap is dan het aanbrengen of versterken van een bewustwordingsproces bij de leerling.

"1"

Inleiding in het onderwerp:

Doel /leerlingengedrag.

- de leerling ontdekt in de film verschillende vormen van vandalisme;
- de leerling kan met eigen woorden weergeven, wat hij/zij onder vandalisme verstaat.

Toelichting/aandachtspunten.

Met behulp van een film, krantenartikelen, brochures, affiches en eigen ervaringen van leerlingen wordt de problematiek van verschillende vormen van vandalisme in de klas gehaald.

"1a"

<u>ONDERWIJSACTIVITEITEN</u>	<u>LEERACTIVITEITEN</u>	<u>BRONNEN EN MATERIALEN</u>
De onderwijzer geeft een korte inleiding op de film;	de leerling geeft voorbeelden;	film "Vandalisme I" te reserveren bij het secretariaat van de werkgroep: afdeling onderwijs gemeentehuis Waddinxveen. Tel. 4433.
draait de film "Vandalisme I";	bekijkt de film	
noteert op bord of flappen voorbeelden, die door de leerling en n.a.v. de film worden opgemerkt;	vult de eigen voorbeelden aan met voorbeelden uit de film;	
als huiswerk geeft de onderwijzer de opdracht om krantenknipsels te zoeken, die betrekking hebben op vandalisme.	krijgt als voorbeeld van tussentoets de opdracht: 1. schriftelijk en/of mondeling met eigen woorden weer te geven wat onder vandalisme en vernieling wordt verstaan, 2. verzamelt thuis krantenknipsels, affiches enz.	

"2"

Oorzaken en gevolgen van vandalisme.

Doel/leerlingengedrag.

- de leerling kan verschillende vormen van vandalisme opnoemen;
- de leerling ontdekt wie of wat vandalisme veroorzaakt;
- de leerling ziet wat de gevolgen van vandalisme kunnen zijn;
- de leerling ziet hoe hij/zij op eigen wijze bijdraagt aan vandalisme.

Toelichting/aandachtspunten.

Rubriceren en bespreken van de oorzaken en gevolgen van vandalisme in hoofdgroepen:

- a. vandalisme uit spel;
- b. vandalisme uit verveling;
- c. prestige-vandalisme.

Het is mogelijk om bij de rubricering van de groepen een onderscheid te maken in:

- eigen omgeving (straat, school, wijk);
- wijdere omgeving;
- de eigen bijdrage.

Invloed van strips, kranten, televisie, films op vandalisme.

40

"2a"

<u>ONDERWIJSACTIVITEITEN</u>	<u>LEERACTIVITEITEN</u>	<u>BRONNEN EN MATERIALEN</u>
De onderwijzer vraagt naar krantenknipsels van de leerlingen (deze kunnen eventueel opgeplakt worden of voor plakboek dienen)	de leerling schrijft deze op het bord of flappen, plakt eventueel krantenknipsels op of in,	kranteknipsels, folders, affiches e.d.,
vertoont de diaserie van de rijkspolitie met voorbeelden van vandalisme, of	bekijkt de diaserie,	diaserie "Vandalisme te Waddinxveen", een in het dorp gemaakte serie reserveren bij de rijkspolitie van Waddinxveen, adjudant van der Spoel, tel.3688,
laat de diaserie vertonen door politiemensen, deze hebben dan ook een klasse-gesprek met de leerlingen, of	bekijkt de diaserie en neemt deel aan het klasse-gesprek,	Voor de betreffende van te voren aangewezen politiemensen contact opnemen met adjudant van der Spoel,
vraagt de rijkspolitie apart om een gesprek te voeren met de leerlingen, dus zonder diavertoning, of	neemt deel aan het klasse-gesprek,	
onderwijzer heeft met de leerlingen klasse-gesprek,	neemt deel aan het klasse-gesprek,	
stuurt leerlingen de wijk in, de straat op, met een opdracht: interviews maken, foto's maken, vernielde objecten opzoeken, tellen, registreren, in kaart brengen enz.	registreert vandalisme in eigen omgeving, praat met mensen die dagelijks met vandalisme te maken hebben.	wijkkaarten, plattegronden, gemeentehuis afd. onderwijs enz.
		te interviewen personen: een ambtenaar openbare werken - een brandweerman - iemand van het busbedrijf. Adressen e.d. van deze personen te verkrijgen bij afd. onderwijs gem.huis.

"3"

Maatregelen ter vermindering van vandalisme.

Doel/leerlingenactiviteiten.

- de leerling ziet de noodzaak, dat maatregelen tegen vandalisme genomen moeten worden;
- de leerling geeft aan, welke maatregelen genomen kunnen worden door de overheid én particulieren, om het verschijnsel vandalisme te verminderen;
- de leerling werkt mee om vandalisme in de eigen omgeving (school - gezin - recreatieterrein e.d.) tegen te gaan;
- de leerling ziet het verband tussen oorzaak en gevolg.

Toelichting/aandachtspunten.

Na het rubriceren en bespreken van de oorzaken, de gevolgen en de mate van vandalisme in de eigen omgeving, komen nu aan de orde de maatregelen, die genomen kunnen worden ter vermindering van het vandalisme.

Hierbij kan men aandacht besteden aan het feit, dat preventie een zaak is van de samenleving, dus van iedereen.

Hierop aansluitend kan aandacht besteed worden aan de eventuele gevolgen van de te nemen maatregelen voor:

- a. samenleving;
- b. slachtoffer;
- c. dader.

"3a"

ONDERWIJSACTIVITEITEN

De onderwijzer laat enkele voorbeelden noemen van wat er al gedaan wordt aan voorkoming van vandalisme,

laat de klas over deze onderwerpen discussiëren,

discussieert met de leerlingen over de concrete verbetering van hun eigen gedrag en laat dit opschrijven,

maakt, in het kader van bovenstaande, met de leerlingen:

1. een toneelstukje;
 2. een krant;
 3. een affiche;
 4. een werkstuk;
 5. een fotocollage;
 6. een tentoonstelling;
- enz.

LEERACTIVITEITEN

de leerling bespreekt de voor- en nadelen,

schrijft de conclusies op het bord of flap,

neemt deel aan het klasse-gesprek,

neemt deel aan de voorbereidingen, zorgt voor het materiaal en helpt met de uitvoering.

BRONNEN EN MATERIALEN

zie algemene informatie.

"4"

Uitdragen/afsluiten van het project.

Doel/leerlingenactiviteiten.

- via de leerling kunnen de ouders deelnemen aan het project;
- dit uitdragen kan ook gebeuren naar andere personen, zoals buurtbewoners, dorpsgenoten.

Toelichting/aandachtspunten.

Belangrijk is, dat de ouders nauw bij het project worden betrokken.
Dit kan op verschillende manieren gebeuren:
zoals ouderavonden;
informatieavonden;
schoolkrant;
e.d.

De afsluiting van het project is op de open dag van de rijkspolitie te Waddinxveen in het nieuwe bureau (23 mei 1981).

Door bijvoorbeeld het tentoonstellen van werkstukken, affiches e.d. kunnen andere inwoners van Waddinxveen op het vandalisme probleem worden gewezen.

ONDERWIJSACTIVITEITEN	LEERACTIVITEITEN	BRONNEN EN MATERIALEN
de onderwijzer organiseert een ouderavond, op deze avond wordt gediscussieert over het vandalisme probleem,	neemt deel aan de voorbereiding, zorgt voor materiaal, helpt met de uitvoering,	op deze avond kan men de hulp inroepen van specialisten om de discussie te begeleiden, of om informatie te verschaffen: de groepscommandant van Waddinxveen of één van zijn vervangers; ambtenaren van de afdeling jeugdzaken van de rijkspolitie; de ambtenaar voorkoming misdrijven van de rijkspolitie, men dient zich dan ruimschoots van te voren de wenden tot adjudant van der Spoel te Waddinxveen, tel.3688,
de onderwijzer organiseert een informatie-avond voor ouders van de leerlingen,	tentoonstellen van werkstukken, doen van een toneelstukje enz. is ook aanwezig op de informatieavond,	men dient zich dan ruimschoots van te voren de wenden tot adjudant van der Spoel te Waddinxveen, tel.3688,
indien bepaalde werkstukken geschikt zijn voor tentoonstelling op de open dag van de rijkspolitie W'veen, kan hiervoor ruimte beschikbaar worden gesteld, de onderwijzer dient dan eerst even overleg te plegen,	kunnen op de open dag op het politiebureau bij hun werkstuk aanwezig zijn, gedacht moet worden aan een delegatie van drie personen,	één werkstuk per school, hangende werkstukken niet groter dan één vierkante meter, staande werkstukken niet groter dan 100 x 70 cm en niet hoger dan 100 cm, omtrent de plaatsing contact opnemen met adjudant van der Spoel, vóór 16 mei a.s.
als afsluiting kan de onderwijzer de film "Vandalisme II" tonen aan de leerlingen, heeft daarna een af rondend gesprek.	de leerling bekijkt de film en neemt deel aan het klasse-gesprek.	werkstukken blijven eigendom van de school en worden teruggegeven, het reserveren van de film "Vandalisme II" bij afd. onderwijs van het gemeentehuis tel. 4433.

Smith, D.M.: Crime rates as social indicators, 1974
Een kort en duidelijk boek over de mogelijke zwakten van misdaadcijfers die door de officiële instanties geleverd worden.

Smith, C.S., Farrant, M.R. en Merchant, H.J.: The Wincroft Youth project, 1972
Evaluatie van een vrije tijdsbestedings project voor jongeren.

Stainforth, S. en Twyman, T.: Researching a complex social problem: Vandalism in the U.K. In European Research mei 1980
Zeer interessant onderzoek en aansluitende (voorlichtings) campagne over vandalisme. Bovendien een vrij kort artikel.

Sturman, A.: Measuring vandalism in a city suburb. In Clarke 1973
Dit artikel gaat over dataverzameling met betrekking tot vandalisme. Het bevat in vergelijking met hoofdstuk 1 uit dit boek nauwelijks nog extra informatie.

Taylor, I.R.: Soccer consciousness and soccer hooliganism. In Cohen, S. 1971
Een artikel over voetbal vandalisme. Hij ziet de oorzaak voor deze "vorm" van vandalisme vooral liggen in de vreemding tussen club en fans.

Bijlage 3 (schets)

Wat: Dijk, B van de Sociaal P van de
(Inhoudt 1/2 handtekst Buren Vakgroep, Mischijn, Den Haag)
Vandalisme (Jels niet en over vandalisme
en wat er tegen te doen)

1981

pag 109-115

Bijlage:

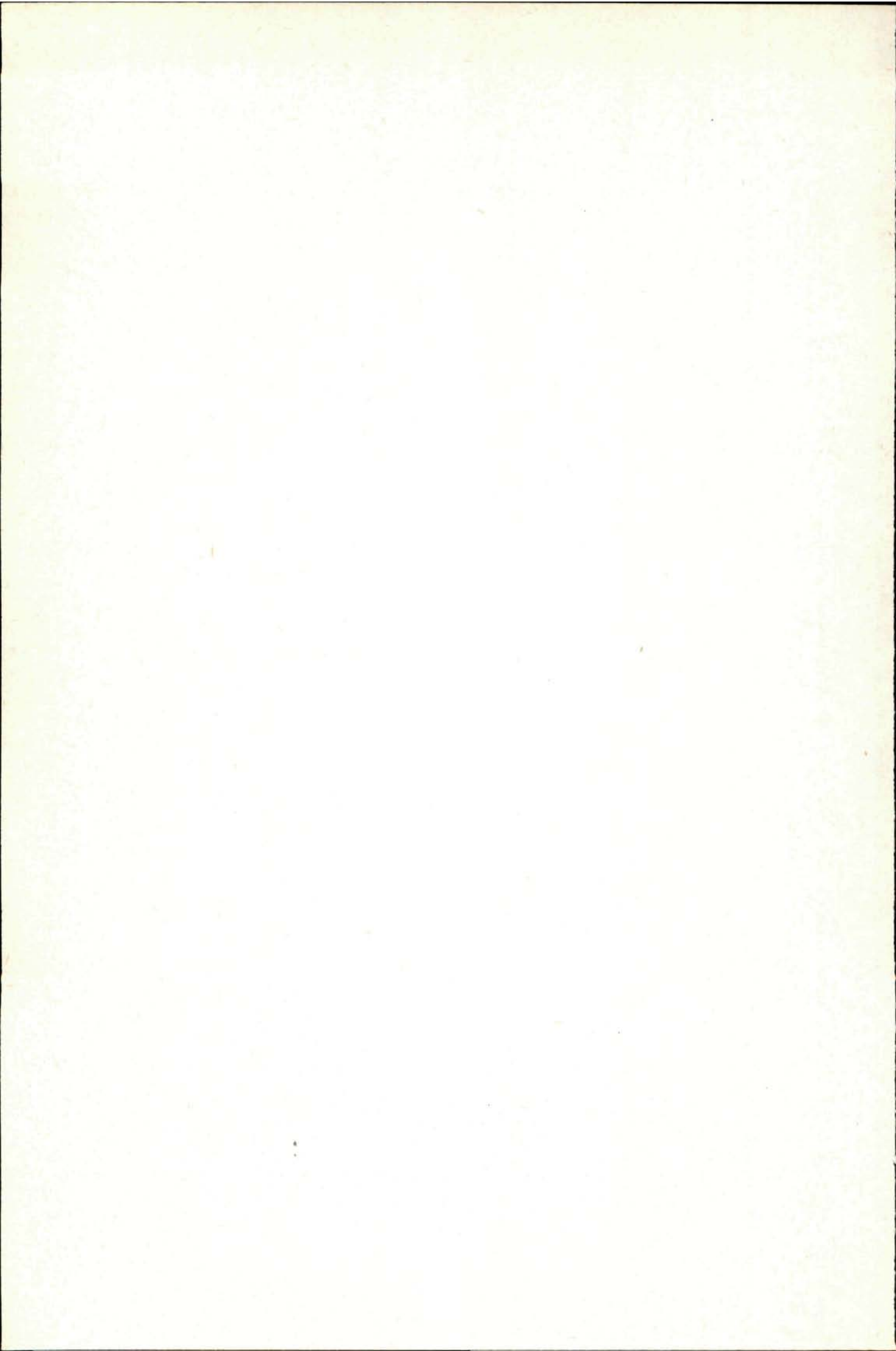
PROJECT VANDALISME OP BASISCHOLEN

Tekst van een lezing in de cursus misdaadpreventie, gehouden op 4-12-1980 op de rechterschool te Zutphen door J.C. de Groot, voorlichtingsambtenaar Korps Rijkspolitie, District Dordrecht.

Vandalisme is een zo uitgebreid begrip dat het beslist niet in alle facetten aan de orde kan komen in een te houden schoolproject. Er zal dus een keuze gemaakt moeten worden. Het is goed die keus vooraf te bepalen, zodat men weet waaraan men begint. Met name de doelstelling is belangrijk.

DOELSTELLING: Bij een te houden project vandalisme op een basisschool is m.i. de bewustwording het belangrijkste element. Door het spreken over vandalisme, het verrichten van diverse opdrachten en het maken van werkstukken krijgt het probleem vandalisme niet alleen de aandacht, maar wordt het kind zich bewust wat vandalisme is en beseft het of het zich er aan schuldig maakt of heeft gemaakt, waardoor mogelijk kan worden bereikt dat het vandalisme kan worden teruggedrongen.

VOORBEREIDINGEN: Om het project goed te doen slagen is het van belang dat tevoren leerkrachten en ouders worden voorlicht over vandalisme. Dit kan gebeuren in een te organiseren ouderavond, waar de inleider (in dit geval de ambtenaar voorkoming misdrijven, eventueel geassisteerd door een collega van jeugdzaken) een lezing houdt over vandalistisch gedrag. Teneinde het beoogde doel te bereiken dient in deze lezing ook de verantwoordelijkheid van de ouders te worden belicht. Vandalisme is een zaak die ons allen aangaat. We zullen dus ook met elkaar de schouders er onder moeten zetten. Het feit dat de politie dit komt vertellen geeft blijk van onze bereidheid om samen met ouders, leerkrachten en kinderen dit probleem aan te pakken in de preventieve sfeer. In de lezing dient dan ook uit te komen dat met name de preventie voor u als ambtenaar voorkoming misdrijven het zwaarst weegt, vandaar uw inspanning om te komen tot een schoolproject. Afhankelijk van het enthousiasme waarmee u de zaak brengt zult u ouders en leerkrachten kunnen motiveren om te komen tot een schoolproject "vandalisme".
Na uw lezing kunnen de voorbereidingen voor het eigenlijke project met ouders, leerkrachten, kinderen en plaatselijke politie getroffen worden. Juist die plaatselijke politie speelt in het hele gebeuren een belangrijke rol. De komst van de geuniformeerde politieman op school spreekt bij de kinderen erg aan. Het geeft ook een zeker gewicht aan het

project. Bovendien komt de politeman dichtbij het kind te staan. Een goed begin om het schoolproject te starten is het gesprek van de politeman met de kinderen in de klas. U kunt hierbij gebruik maken van de twee vandalismedocumenten "It's about time" en "I didn't do it", van beide films zijn inmiddels Nederlandse versies beschikbaar. Naar mijn mening kunnen deze films worden gedraaid in de derde t/m de zesde klas.

Na het vertonen van de eerste film vindt het geplande gesprek met de kinderen plaats. Hierbij is de zelfwerkzaamheid van het kind zeer belangrijk. Met de gegevens uit de film in de hand kunt u toetsen wat er onder de kinderen leeft. U zult er verstand van staan wat er uit de jeugd komt. Vormen van vandalisme die u misschien vreemd zijn, worden spontaan opgedist. Ik wil u hiervan een voorbeeld geven. Bij een door mij gehouden project in Hellevoetsluis werd door een leerling uit de vijfde klas verteld dat er bij het hertenkamp veel geschoten werd op herten en eenden middels papieren pijlen, waarin naalden waren aangebracht. Dit verhaal wekte bij de klas grote ergernis op en na die morgen werd er met name over dit facet door vele kinderen gesproken.

U zult ervaren dat het voor kinderen niet moeilijk is 10 tot 15 vormen van vandalistisch gedrag aan te dragen, waaraan zij zich hebben schuldig gemaakt, of gezien hebben dat anderen zich daaraan schuldig maakten. U dient er op te letten dat u bepaalde zaken niet in de mond legt. Pas wanneer u vindt dat bepaalde zaken niet aan de orde komen die beslist aandacht in het project verdienen, kunt u de kinderen wat helpen.

Aan de reactie van de kinderen bemerkt u wat het meest aanspreekt. Het is goed om juist de dingen die aanspreken in het project op te nemen. In de 1e en 2e klas kunt u volstaan met een gesprek zonder film.

HET PROJECT: Nadat u zo uw schoolronde hebt afgewerkt is er voldoende stof om aan de slag te gaan. U maakt per klas een werkplan. De tijd die u voor het project kunt besteden is hierbij van belang.

Zoals u weet worden er per jaar meerdere projecten op de basisscholen gedraaid, zodat uw tijd beperkt is. In twee tot vier weken kan er echter veel gebeuren.

U ziet dat er eigenlijk al heel veel gebeurd is voordat u aan het project kunt beginnen. Een goed begin is echter het halve werk. Misschien ziet u juist op tegen het begin of liever gezegd de voorbereiding, n.l. het houden van een lezing over vandalisme voor ouders of leerkrachten.

Deze vrees is ongegrond, mits u zich grondig hebt voorbereid. Uw betoog hoeft beslist niet wetenschappelijk te zijn. U bent politeman en geen pedagoog of socioloog. Met het rapport van de heren Van Dijk en Van Someren kunt u zonder meer goed uit de voeten. Dit rapport en de daarin genoemde Nederlandse boeken bieden u voldoende stof voor een goed verhaal, samen met uw praktijkervaring, die, zoals u ongetwijfeld ervaren zult hebben, doorgaans heel sterk aanspreekt.

Uitgaande van de definitie "vandalisme is het moedwillig vernielen van publieke of particuliere eigendommen", kunnen een aantal concrete zaken worden aangepakt.

De praktijk heeft ons geleerd dat het vernielde object in de meeste gevallen een publiek eigendom is. Hier moeten wij op inspelen.

- Voorbeelden:
- a. scholen
 - b. bushokjes
 - c. telefooncellen
 - d. parken en plantsoenen
 - e. lichtmasten
 - f. bloembakken
 - g. en zoveel andere publieke zaken die u mogelijk zelf kunt bedenken.

Natuurlijk dienen de vernielingen in en rondom de betreffende school de nodige aandacht te krijgen. Waarschijnlijk zijn er bij de school voorbeelden te over, Ik denk hierbij niet alleen aan het vernielen van ruiten, daken of fietsrekken, maar ook aan het bekladden van banken, het versnipperen van gummetjes en het stukbreken van potloden.

De bushokjes en telefooncellen zijn zeer geliefde projecten voor vandalisme. U kunt aan de genoemde objecten afzonderlijk aandacht besteden. Hiervoor kunnen de klassen in groepen worden gesplitst. U dient ervoor te waken dat per klas slechts één onderwerp wordt behandeld, waardoor het vandalisme als onderwerp wordt versmald. Het is goed om zoveel mogelijk voorbeelden en facetten in de klas aan de orde te laten komen. Het vandalisme in parken en plantsoenen, of het vernielen van lichtmasten vindt vaak spelenderwijs plaats. De kinderen beseffen niet ten volle waar zij mee bezig zijn. Het spelelement overheerst. Een tak trek je van een boom om er een pijl en boog van te maken en wie de meeste lampen kapot kan schieten is immers de beste (vandalisme als spel en prestige vandalisme).

Juist het bewust worden van deze zaken die ons zoveel geld kosten, is van het allergrootste belang. In het kader van deze bewustwording kunnen allerlei objecten op school bekeken, gefotografeerd en beschreven worden. Maar ook buiten de school dient de verkenning met betrekking tot vernielde objecten plaats te vinden.

Alle activiteiten dienen onder goede leiding plaats te vinden.

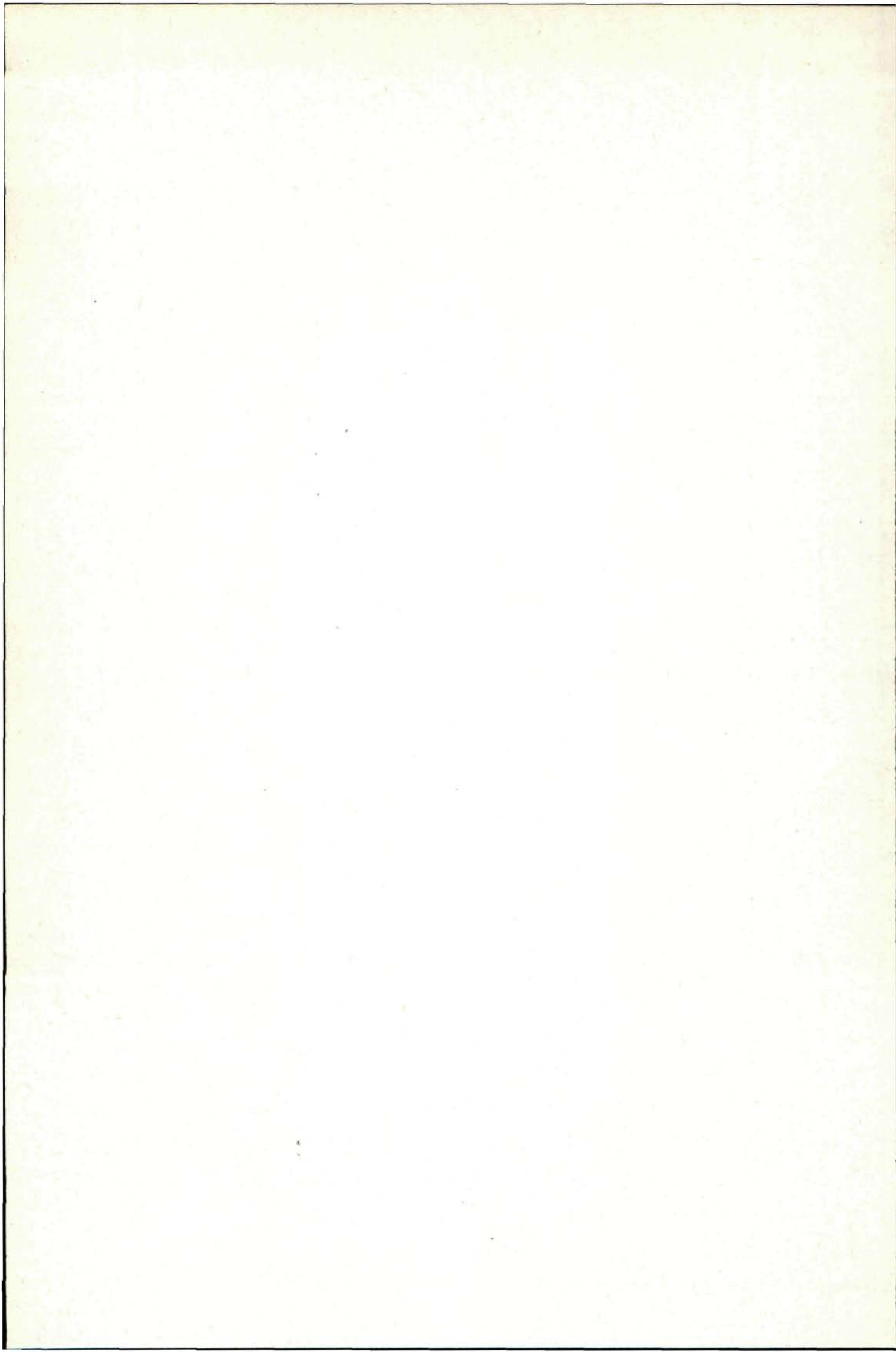
Ook is het van groot belang dat de opdrachten duidelijk zijn. Voorbeeld: fotografeer alle vernielde bushokjes en telefooncellen in de schildersbuurt.

De gemaakte foto's kunnen worden ingeplakt in fotoboeken met een begeleidende tekst van waar, wat, hoe e.d., zodat een ieder de nodige informatie uit deze plakboeken kan putten.

Someren

48

49

Op iedere school zijn er wel fotohobbyisten te vinden die de betreffende foto's willen vergroten om ze te gebruiken op een te organiseren tentoonstelling.

U bereikt hiermee dat de kinderen gericht zoeken naar bepaalde vernielde objecten, daar uitgebreid kennis van nemen, ze later op foto's weer zien en gaan verwerken in plakboeken en zelfgeschreven teksten. En dit is nog maar één facet van de zaak. U zult begrijpen dat u deze methode bij het observeren van allerhande objecten kunt gebruiken.

In het kader van vernielde publieke eigendommen kunnen interviews worden georganiseerd met b.v. de brandweercommandant, plantsoenendienst of het gemeentelijk elektriciteitsbedrijf. Hierbij is niet alleen de schade van belang, maar ook het spreken met de mensen die de vernielde objecten steeds moeten herstellen. Ik denk hierbij aan een interview met een gemeentebestuurder die steeds de vernielde ruiten van het clubgebouw moet vernieuwen. Het vernieuwen van een plastic kap van een lichtmast gaat de kosten van f. 100,-- ver te boven. Het is geen kunst om in een half uur 30 lichtmasten stuk te schieten. Ook dit aspect kan met name bij de dienst gemeentewerken of het GEB aan de orde komen.

Niet alle kinderen kunnen een interview afnemen. Wel kunnen alle kinderen van het interview kennisnemen. Met wat inspanning kunt u mogelijk iemand bereid vinden om een middag video-opnamen te maken van bepaalde interviews. Deze interviews kunnen ook worden gebruikt op de ouderavond die wordt georganiseerd ter afsluiting van het project. Zoals u weet moeten bloembakken of bloemperken het vaak bij de jeugd ontgelden. Juist op het moment dat de tulpen het voorjaar aankondigen worden zij geplukt of geknakt. In dit verband wil ik een ervaring vermelden van een vandalisme-project in Leerdam.

Klas drie maakte met behulp van gekleurd papier prachtige bloemen en plaatste de bloemen in een echte bloembak. Het geheel was een bijzonder mooi en fleurig gezicht. Echt iets om trots op te zijn. Nu kregen de kinderen van klas drie de opdracht om een aantal van deze prachtige papieren bloemen te vernielen. Dit stuitte echter op hevig verzet van de makers. Tenslotte brak de juffrouw een paar bloemen kapot. De verontwaardiging onder de kinderen was groot en de schoonheid van de bak was verdwenen. Nu moesten er weer nieuwe bloemen gemaakt worden om de bak weer mooi te krijgen. Hoe men hier ook over mocht denken, het heeft op de kinderen een diepe indruk gemaakt.

In vele gemeenten worden hertenparken en visvijvers gevonden met daarin de nodige dieren. Helaas scheppen veel kinderen er behagen in om deze dieren te kwellen en te plagen. Ook dit onderwerp kan worden belicht. Ik denk hierbij aan het gooien met stenen naar dieren, het aan de hengel zien te krijgen van eenden, het ophitsen van geiten, pony's e.d. Genoeg over het vernielen van publieke eigendommen.

U kunt hier nu zelf, afhankelijk van de plaatselijke situatie, voldoende inhoud aan geven.

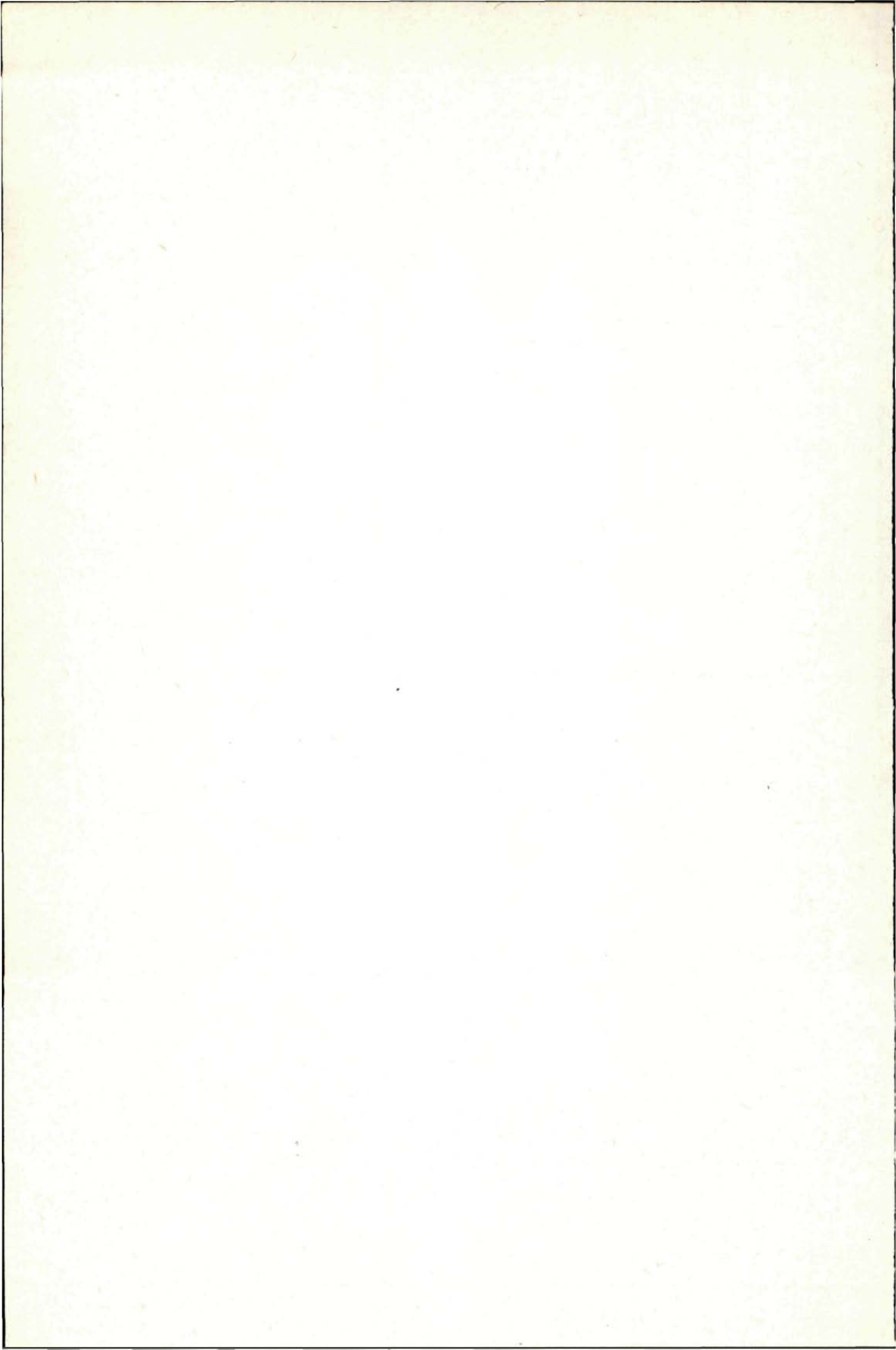
Ook het particuliere eigendom heeft veel onder vandalisme te lijden. Ik denk met name aan het vernielen van:

- a. auto's
- b. leegstaande woningen of gebouwen
- c. in aanbouw zijnde woningen
- d. automaten
- e. fietsen en bromfietsen (met name bij zwembaden, sporthallen en voetbalvelden).

Veel autobezitters zijn het slachtoffer van vandalistisch gedrag. Het afbreken van spiegels, antennes en het lek steken van banden zijn schering en inslag. Een interview met een plaatselijke politiefunctaris lijkt mij zeer zinvol. Laat echter ook de slachtoffers van dit zinloze gedrag eens aan het woord. In overleg met de plaatselijke politie kunnen slachtoffers worden uitgezocht die een rol in het project kunnen spelen. Ongetwijfeld zijn er ook kinderen op school te vinden die zelf het slachtoffer zijn geworden van vernielingen. Bij voorbeeld een vernielde fiets bij school of zwembad. Een dergelijke ervaring wordt niet licht vergeten. Mogelijk kunnen deze kinderen hun ervaringen verwerken in een opstel of er in de klas een spreekbeurt aan wijden. Steeds is het gebruik van video-recorder en/of cassette recorder hierbij aan te bevelen. In dit verband is het ook nuttig op te merken dat vele scholen een schoolkrant hebben. In deze krant kan zeer veel informatie over het project worden opgenomen. Met name de ervaringen van slachtoffers, ook van de kinderen zelf, moeten hierin een plaats krijgen.

Nadat de kinderen een aantal dagen met het begrip vandalisme hebben gestoeid is er misschien de gelegenheid om eens te praten over het feit of men zich weleens heeft schuldig gemaakt aan vandalistisch gedrag. Er zullen een aantal kinderen over de brug komen. Nu kunt u polsen waarom tot dit gedrag werd overgegaan. Als hier duidelijke verschillen aan de dag treden kunt u hiervan dankbaar gebruik maken bij de evaluatie. (Denkt u om uw cassettebandje of videorecorder). U kiest zelf het moment om de tweede vandalisatiefilm "I didn't do it" te gaan draaien. Deze film is vrij hard. Het begrip eigendom speelt in deze film een voorname rol. Een schokeffect wordt bereikt met het tonen van een kind met een popje dat op grove wijze aan haar wordt ontrukkt en vernield. Kinderen moeten proberen in de huid van een ander te kruipen. Het zelfbeeld van de dader is van groot belang, daarom juist is het aan te bevelen gebruik te maken van het relaas van de vernielde fiets van Jan, Piet of Klaas in klas vier.

Daar er jaarlijks voor vele miljoenen schade ontstaat door brandstichting, moet ook het fenomeen "vuurtje stoken" de aan-

dacht krijgen in het project. Vele branden ontstaan door het spelen met vuur.

Andere aspecten die nog aan de orde kunnen komen:

- a. geschiedenis (hoe leefden de Vandalen, beeldenstorm, Franse revolutie e.d.)
- b. Het schouwen van plaatselijke toestanden en eventuele planning. (Het is een goede zaak groepen kinderen o.l.v. ouders of leerlingen bepaalde wijken te laten controleren op gepleegde vernielingen. Tevoren dient duidelijk te worden aangegeven waarop men letten moet. Op een plattegrond kan worden aangegeven waar de meeste vernielingen zijn gepleegd. Ook de soorten vernielingen kunnen worden genoemd. De waarneming moet absoluut onder deskundige leiding plaats vinden, daar anders de waarde van het project verdwijnt. Misschien kan er aan de hand van de uitkomsten wel worden nagegaan waarom er in de ene wijk meer vernield wordt dan in een andere wijk. De vernielingen kunnen fotografisch worden vastgelegd en op een werkblad genoteerd worden. Het totaal der ervaringen kan bij procesverbaal worden vastgelegd en aan de burgemeester worden aangeboden.

Hieronder volgt een voorbeeld van een werkblad zoals dat gebruikt zou kunnen worden:

<u>Straatnaam</u>	<u>Naam gebouw of nummer</u>	<u>Eigendom</u>	<u>Zichtbaar vanaf de straat</u>	<u>Soort vandalisme</u>
Kerkstraat	N.H. Kerk	Part.	Ja	Gebrandschilderde ramen stuk gegooid.
Bramenstraat	Bushokje	Publiek	Ja	Met viltstif beklad
Aalstraat	Nr. 40 (leegst. woning)	Part.	Nee	Schutting vernield

De ouders kunnen in dit project een belangrijke bijdrage leveren. Dit is erg belangrijk, daar de opvoeding een niet te verwaarlozen rol speelt bij dit probleem.

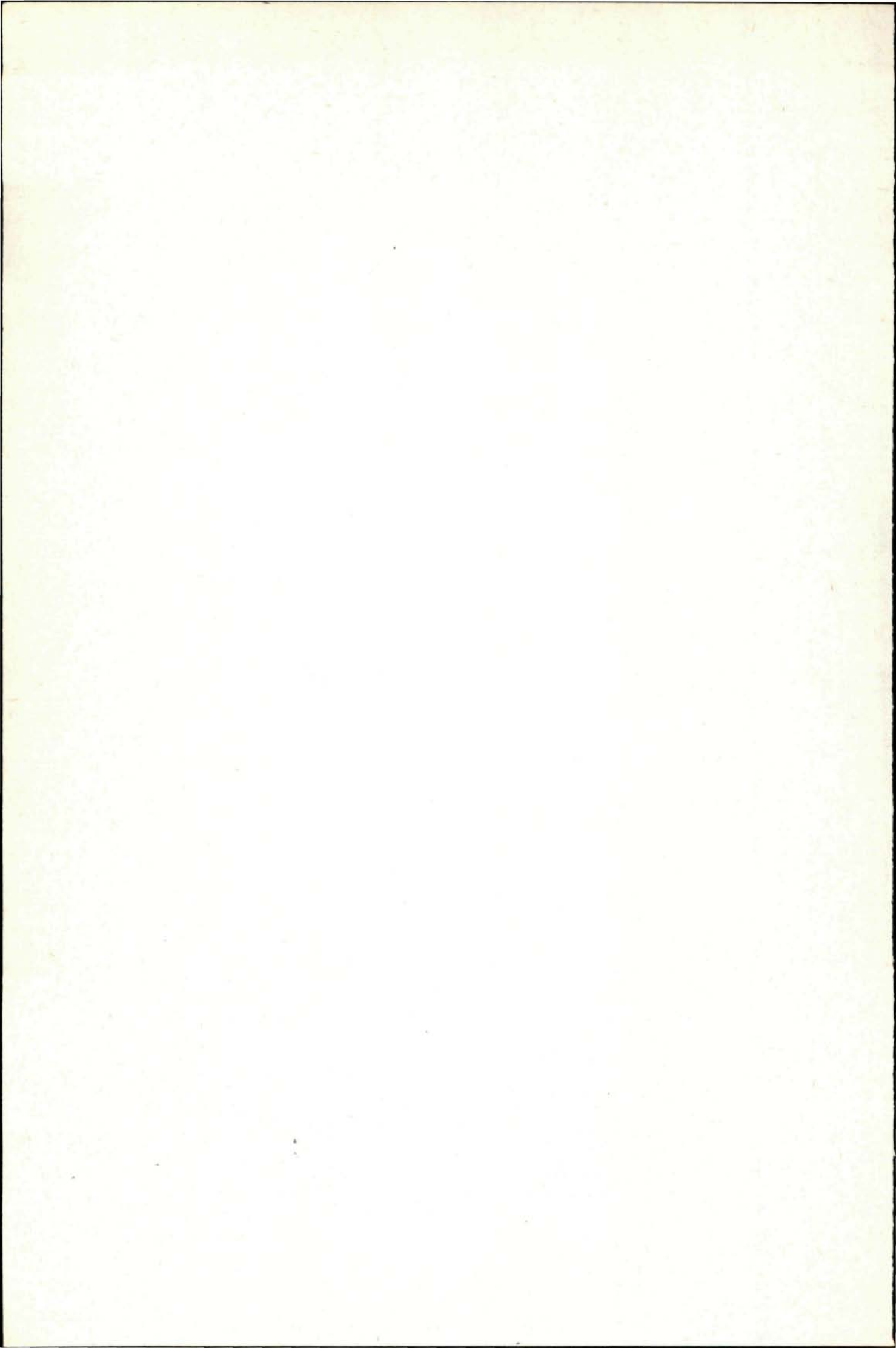
Ouders kunnen medewerken bij het observeren, fotograferen, interviewen en het houden van enquêtes.

Tenslotte wil ik u nog wat bruikbare ideeën aan de hand doen voor een door u te organiseren project:

- a. het zelf schrijven en instuderen van een toneelstukje over "vandalisme". Dit stuk kan op de slotavond worden vertoond;
- b. het geven van poppenkastvoorstellingen over vandalisme in een school en op ouderavond;
- c. het maken van tekeningen, opstellen, processen-verbaal, plakboeken, collages e.d.

- d. het zelf tekenen van stripverhalen;
- e. het maken van rijmpjes over vernielingen;
- f. het maken van kijkdozen, waarin verschillende vormen van vandalisme per kijkdoos worden uitgewerkt;
- g. het maken van maquettes van b.v. een wijk van een gemeente, waarop de gepleegde vernielingen worden aangegeven aan de hand van de gemaakte werkbladen;
- h. het met kinderen, ouders en leerkrachten samenstellen van een enqueteformulier voor het gebruik in een woonwijk of voor ouders van de school. De uitkomsten kunnen in mooie statistieken voor de ouderavond worden verwerkt.

Als alles achter de rug is kan met leerkrachten en oudercommissie het geheel worden geëvalueerd. Nu kan ook de indeling voor de ouderavond worden gemaakt, die het project afsluit. Ik heb u slechts wat handreikingen gedaan. Ik ben mij ervan bewust dat het alles slechts ten dele is. Daar het hier een basis-schoolproject betreft heb ik bewust zaken als kraken, alcoholgebruik en voetbalvandalisme laten rusten. Ik hoop u hiermede op het goede spoor te hebben gezet om de zo broodnodige aandacht aan het probleem vandalisme te gaan besteden.

Bijlagen bij hoofdstuk 3 VANDALISME

BIJLAGE 1: THEMA'S IN JONGERENCENTRA.

ZAANSTAD: Jongerencentrum "Het Drieluik"

Themamaand: Agressie en vandalisme - mei 1980.

Doel: Het bespreekbaar maken van dit thema en het verschijnsel agressie en vandalisme van achtergrond voorzien.

Doelgroep: jongeren van 15-20 jaar.

Aanleiding: men heeft altijd al met dit onderwerp te maken, het speelt in Zaanstad en in het jongerencentrum voortdurend. De tweede aanleiding was het rapport van de gemeente waar het accent op symptoombestrijding zou liggen (object-versteving, steviger glassoorten).

Werkwijze: Middels activiteiten en discussie, agressie en vandalisme in een breder kader plaatsen: het grote geweld (zoals de wapenwedloop, speculeren met huizen) versus het kleine geweld (vandalisme) en daarbij ingaan op de achtergronden daarvan, zoals vervreemding.

Aktiviteiten:

- de toneelgroep "8 oktober" met een toneelstuk over agressie en vandalisme, gevolgd door een discussie over de achtergronden.
- films (waaronder "Busstop", afkomstig van het Vrije Circuit),
- dias's
- popgroep

Deze activiteiten werden steeds gevolgd door gesprekken of een discussie.

- affiche gemaakt met het onderscheid "groot geweld" - "klein geweld".

Evaluatie:

Het stuk van 8 oktober uit Alkmaar is gemaakt op basis van veel gesprekken met jongeren. De groep heeft het toneelstuk nu niet meer op haar programma staan.

In het toneelstuk kwamen de oorzaken van agressie en vandalisme, evenmin als in de daarop volgende discussie, erg goed uit de verf.

Een echte evaluatie van het project vond toendertijd overigens nog niet plaats, nu is het een vast onderdeel van elk thema geworden.

Opmerking:

"Het Drieluik" bracht in 1979 het rapport "De Tegenrekening" uit, hetgeen betrekking heeft op de jeugdvoorzieningen in de Zaanstad.

DELDEN: Open Jongerencentrum 't Möpke

Themaweek: agressie en vandalisme - november 1980.

Doel: het brengen van een thema dat de jongeren aanspreekt.

Doelgroep: jongeren van 12-15. In de praktijk was bij dit thema de leeftijd van de doelgroep 16-18 jaar. (Het vandalismethema werd 's avonds gehouden).

Aanleiding: in 't Möpke wordt eens in de twee maanden een bepaald thema behandeld. Andere thema's zijn bijvoorbeeld drugs, sex.

Werkwijze: het brengen van een aantal activiteiten en dit laten volgen door een discussie.

Aktiviteiten:

- Een videoband van de "Tuigdag" die de jongeren in Eindhoven in samenwerking met het straathoekwerk organiseerden. De bedoeling van deze tuigdag was om vooroordelen bij de bevolking ten aanzien van randgroepjongeren te verminderen. Het vertonen van de videoband werd gevolgd door een toelichting en een praatje van de straathoekwerkers.

- "Politie". Voorlichting door de politie en een discussie met de politie. De discussie handelde voor een groot deel over de vraag of "graffity", nu wel of niet tot vandalisme gerekend moest worden.
- Videoband van de AVRO "Wat niet mag is leuk".
Dit onderdeel viel in het water doordat het systeem van de videoband verschilde met dat van de aanwezige videorecorder.

Evaluatie:

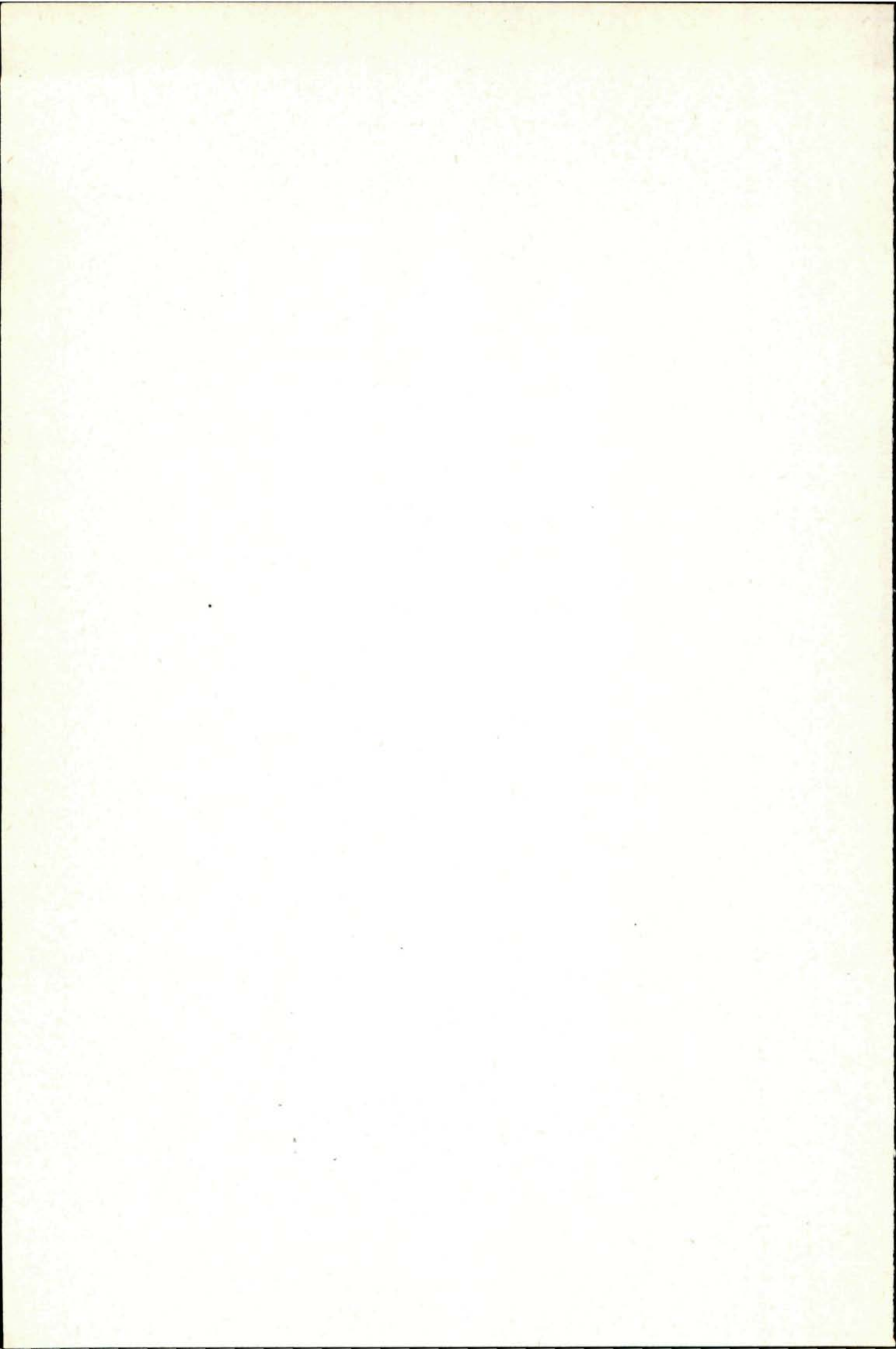
Het project is intern geëvalueerd. Het onderdeel met de politie viel bij de jongeren het meest in de smaak, meer dan de video-registratie van de tuigdag. Waarschijnlijk om dat in de discussie met de politie het best ingespeeld kon worden op de eigen concrete situatie.

Opmerking:

Het opzetten van het project leverde verhoudingsgewijs veel problemen op, aanzienlijk meer dan bij de andere projecten. Dat komt omdat er over vandalisme weinig materiaal voorhanden is, maar vooral omdat er geen organisatie bestaat, zoals bij de andere thema's, die het specifiek op het thema gerichte materiaal levert.

Sinds het Deldense jongerencentrum drie jaar geleden is opgericht zijn er vanuit de bevolking veel minder klachten over vernielingen binnengekomen.

Er wordt in 't Mópke uitsluitend met vrijwilligers gewerkt (22).

BIJLAGE 2: STRAATHOEKWERKPROJECTEN

(voornaamste bron: Nota "Agressief gedrag van jeugdigen: signalen uit het sociaal-cultureel werk" - ministerie van C.R.M., afdeling Jeugdzaken 1980)

Straathoekwerk Utrecht

Aanleiding In 1975 is een nota straathoekwerk uitgebracht door de gemeente Utrecht waarin sprake was van "zwerfgroepen" die de binnenstad en dan voornamelijk Hoog Catharijne en de verschillende club- en buurthuizen onveilig maakten. Andere groepen jongeren en werkers ondervonden last van dit vaak agressieve optreden. Vanuit club- en buurthuizen, de gemeente en andere stedelijke instellingen is het initiatief genomen om een projekt straathoekwerk te starten.

Doelstelling Het straathoekwerk Utrecht richt zich vooral op zwervende groepen, zowel Nederlandse als Surinaamse jongeren, die nauwelijks relatie onderhouden met een institutie uit deze samenleving. De leeftijd waarop het werk in Utrecht is gericht is 12 - 25 jaar.

De basisdoelstelling van het werk in Utrecht is de kontaktlegging met randgroepjongeren op de plaatsen waar zij zich bevinden, om samen met hen te zoeken naar oplossingen en belemmeringen voor hun problemen. Daarnaast zullen behoeften en tekorten moeten wordenesignaleerd vooral ten aanzien van de instellingen en instituties die daar aanspreekbaar voor zijn. In het kader hiervan is met verschillende instellingen vooral op het sociaal-cultureel werkterrein een begin van samenwerking gezocht.

Werkwijze In de afgelopen jaren heeft het straathoekwerk Utrecht zich vooral bezig gehouden met groepen in de marge; mede als gevolg van het opzoeken van de groepen op de plaatsen waar zij zich bevonden. De werkers hebben het grootste deel van hun tijd besteed aan de individuele contacten met cliënten en vrij weinig - en dan vooral op incidentele basis - aan buurtgerichte contacten en

aktiviteiten, het overdragen van ervaringen aan de bestaande instituties.

Het blijkt een moeilijke en een langdurige zaak te zijn om het fenomeen straathoekwerk een goede naam te laten krijgen bij de andere instellingen.

Het straathoekwerk heeft naast het bedreigende karakter (door het aantonen van lacunes en belemmeringen in structuur en werkwijze van een organisatie) ook vaak het etiket opgeplakt gekregen van "de vuilnisbak" waar moeilijke jongeren terecht kunnen; "het alarmnummer" dat gebeld wordt als de instelling in moeilijkheden verkeert.

Aktiviteiten Met het tot stand komen van een zelfstandige stichting straathoekwerk, is het straathoekwerk Utrecht opnieuw opgestart in 1979.

Gekozen is voor een inwerk-project, het z.g. speerpuntplan, waarbij de nieuwe werkers enerzijds gemeenschappelijk zullen opereren als team in Hoog-Catharijne teneinde het werkveld te verkennen. Anderzijds moet het project worden gezien als mogelijkheid voor een ontmoetingsplaats voor jongeren in Hoog-Catharijne gedurende een periode van 3 maanden. Daarna probeert het straathoekwerk de aandacht te verleggen naar de wijken (e.e.a. in nauw overleg met collega's uit club- en buurthuizen).

Het aanloopcentrum "straatkwartier" is door veel jongeren in de leeftijdsgroep tot 17 jaar bezocht.

Er is veel behoefte gebleken aan een vast trefpunt bij Hoog-Catharijne.

Gezamenlijke programma's met Marokkaanse en Turkse jongeren bleken mogelijk te zijn.

Samenstelling Staf De staf bestaat uit een coördinator en 4 straathoekwerkers (waarvan twee werkers voor Surinaamse jongeren werkzaam zijn).

In 1980 zal een straathoekwerker voor de Molukse jongeren worden aangesteld.

Project hoge risicogroepen Limburg

Aanleiding Het project hoge risicogroepen Limburg is gestart in 1978 onder verantwoordelijkheid van het Provinciaal Bestuur Limburg, als resultaat van de onderzoeksactiviteiten van het Kriminologisch Instituut te Groningen met jeugdcriminaliteit in Limburg (Buikhuisen/Jongman).

Vanaf 1970 worden er al initiatieven ontplooid voor ambulant werken mede omdat de jeugdcriminaliteit onder ongeschoolde en werkloze jongeren groot is. Het project is een experimenteel provinciaal project, gesteund met een rijksbijdrage tot medio 1982.

Doelstelling Het project kent de volgende doelstellingen:

1. Opsporen van in groepen optredende jongeren, opvallend door agressief gedrag op straat en in openbare gelegenheden, die verkeren in situaties van maatschappelijke nood of maatschappelijk onbehagen.
2. Aan randgroepjongeren voorlichting en informatie geven, helpen bij het bewust worden van eigen situatie en problemen, mogelijkheden verschaffen voor individuele hulp en diensten, primair door het inzetten van straathoekwerkers die in grote solidariteit en in vertrouwensrelatie met deze jongeren optrekken.

3. Het gevoelig maken van welzijnsinstellingen (sociaal-cultureel werk en hulp- en dienstverlening) en andere sectoren (pers, justitie, onderwijs, arbeidsvoorziening etc.) voor specifieke problemen van randgroepjongeren en deze instituties stimuleren de aandacht, programma's en activiteiten op deze jongeren af te stemmen.
4. Het evalueren en verzamelen van ervaringen met kansarme agressieve jongeren ter ontwikkeling van nieuwe inzichten, aangepaste methodieken en werkwijzen met als doel de samenleving toegankelijker en leefbaarder te maken voor deze jongeren.

Doelgroepen

De doelgroepen van het project zijn: latent of manifest agressieve jongeren die door leeftijd, maatschappelijke positie en geringe ontplooiingskansen worden geconfronteerd met hun ongelijkheid, onvolwaardigheid en onvrijheid en als reactie in een vijandige houding maatschappelijk minder aanvaard gedrag vertonen. In beginsel worden druggebruikers en criminele jongeren niet tot de deelgroep gerekend.

Opzet

Het project is verdeeld in 3 deelprojecten (in Venlo, Oostelijke Mijnstreek en Maastricht). Er wordt door de afdeling Sociaal-Geografisch en Bestuurskundig onderzoek (SGB0) van de VNG een evaluatie uitgevoerd, waarbij alle aspecten (oriëntatie, de jongeren, de instellingen) worden behandeld. In het eindrapport zal accent liggen op de analyse en suggesties van oplossingen en verder handelen.

Werkwijze

Na een grondige oriëntatie periode zijn ook vaste contacten met jongeren en het zelf organiseren van activiteiten tot stand gekomen.

De straathoekwerkers zijn in aanraking gekomen met jongeren die zij in 4 groepen verdelen.

- de minder problematische (de jongsten)
- agressieve jongeren
- zware probleem gevallen
- minder problematisch (lijkende) jongeren (oudsten)
(alle jongeren die te kampen hebben met problemen
bevinden zich in een slechte maatschappelijke
positie).

Volgens het voortgangsverslag van de Stichting BOWL kan positief geoordeeld worden over het werk van de straathoekwerkers. Er zijn veel contacten met jongeren gelegd en een regelmatige samenwerking met welzijns- werkers is tot stand gekomen.

Bovendien is uit de gegevens, uit de rapportages veel inzicht te verkrijgen over de jongeren zelf, de werkwijze e.d.

De komende tijd zal in de werkzaamheden het accent worden gelegd op het gevoelig maken van welzijnsinstellingen en gemeenten voor de problematiek van randgroepjongeren.

Ook wil men buiten de sector sociaal-cultureel werk contact leggen met instanties en instellingen om nadrukkelijke keuzes en aandacht voor de doelgroepen te bewerkstelligen.

Samenstelling Staf 6 straathoekwerkers.

RANDGROEPJONGERENPROJECT LEEUWARDEN

Aanleiding Het project is gestart vanwege de grote mate van agressie onder jongeren, wat voortkomt uit een hoge graad van werkloosheid. Daarnaast zijn er veel schoolverlaters die geen baan kunnen vinden.

De looptijd van het project is van 1980 tot 1984.

Doelstelling: Het meer kansen bieden aan jongeren en het integreren van hen in de wijk, door middel van voorzieningen en activiteiten die aansluiten bij hun eigen wensen en behoeften.

Men richt zich in Leeuwarden op jongeren tussen 13 en 25 jaar, in principe uit heel Leeuwarden.

Werkwijze: Op drie niveau's: individueel, groepsgericht en maatschappelijk. De activiteiten stoelen op twee instanties (zoals reclassering, politie, club- en buurthuiswerk), anderzijds activiteiten die bij de jongeren aanslaan (zoals: brommercross, conditietrainingen, werkplaatsen, timmeren, brommersleutelen, huiswerkgroep).

Het clubhuis staat in een oude wijk en bestaat al tien jaar. In Leeuwarden bestaat reeds geruime tijd straathoekwerk.

In februari 1981 is het jongerencentrum in brand gevlogen, men werkt echter gewoon door.

Samenstelling Staf: De staf bestaat uit zeven beroepskrachten, waarvan er twee voortkomen uit de doelgroep. Oorspronkelijk waren er problemen met het aanwerven van personeel, waardoor de start van het project nogal stroef verliep.

Straathoekwerk Eindhoven

Aanleiding: Het subsidiëren van het straathoekwerk Eindhoven is gestart in 1976. Aanleiding van het tot stand komen van het project was het agressieve optreden van groepen jongeren tegen voorzieningen in de sociaal-culturele sfeer.

Het ging om jongeren die niet of nauwelijks gebruik maken van dienstverlenende instituties op het terrein van gezin, werk, school etc. Er is een beleidsgroep geformeerd met vertegenwoordigers van instellingen op maatschappelijk en sociaal-cultureel werkterrein.

Doelstelling: De eerste twee jaar zijn voor een groot deel in beslag genomen door het werken aan, het opzoeken van, in contact komen en verlenen van hulp aan randgroepen.

Daarnaast is in de tweede helft van het project aandacht besteed aan de contacten naar buiten toe; het onderzoeken van het functioneren van hulp- en dienstverlenende instellingen en belemmeringen van deze instellingen naar randgroepjongeren toe. Bij het beëindigen van de rijkssubsidie is uiteindelijk een samenwerkingscontract tot stand gekomen, waarbij een aantal instellingen gezamenlijk de verantwoording voor het werken met agressieve jongeren op zich hebben genomen.

Activiteiten: Er is gewerkt met jongeren die tot een bepaalde subcultuur behoren; die een aantal min of meer dezelfde achterstandskennmerken vertonen, die hulp vroegen na de contactlegging.

Het accent heeft gelegen op het signaleren van en inspelen op behoeften vanuit de eigen sfeer van de jongeren met gebruikmaking van methoden en werksoorten van maatschappelijk werk, sociaal-cultureel werk en soms opbouwwerk.

Werkwijze: In Eindhoven is op methodische wijze en vanuit een wijksgewijze aanpak gewerkt aan oriëntatie, contactlegging, hulpverlening, vertrouwensrelatie, ondersteuning en het ontwikkelen van activiteiten die de jongeren aanspreken.

Er zijn door deze werkwijze goede resultaten bereikt. Jongeren die moeilijk grijpbaar waren voor de bestaande instanties zijn bereikt en er is gedurende langere periode hulp geboden en ondersteuning bij het maken van een zelfstandige keuze binnen de eigen leefsituatie. Via deze wijze van werken is in ieder geval ook meer inzicht verkregen in aard van de problemen en knelpunten waar deze jongeren mee te maken hebben.

Vooral gaat het om moeilijkheden vanuit de jongeren zelf (psychologisch) als om muren hoge drempels, niet-gerichte hulp die zij bij de instellingen waar ze mee te maken krijgen ondervinden. Bij de jongere leeftijdsgroepen heeft het accent binnen de hulpverlening wat meer op de invalshoek sociaal-culturele activiteiten gelegen. (gevechtssportclub, conditietraining, motorcross, sleutelclub).

De samenstelling van het werkersteam in Eindhoven (4 werkers + coördinator) heeft er mede toe bijgedragen dat er gunstige resultaten zijn bereikt. Zowel een aantal gekwalificeerde werkers als ook een aantal zonder adequate vooropleiding hebben affiniteit met de doelgroep of zijn zelf uit de doelgroep afkomstig.

Daarnaast probeerde het straathoekwerk Eindhoven de publiciteit op de jongeren te richten door de organisatie van een zogenaamde 'tuigdag'. In een grote manifestatie brachten de jongeren allerlei activiteiten (motorcross, krachtsport, tatoeage, rock and roll). Dit gebeuren bracht inderdaad veel positieve publiciteit en kan angst bij de bevolking voor de jongeren voor een deel hebben weggenomen.

Project straathoekwerk Enschede

Aanleiding: In 1971 ondervonden de jongerencentra in Enschede ernstige overlast van kleine groepen jongeren die zich agressief gedroegen.

Vanuit een gesprek tussen jongeren, stafleden van een jongerencentrum en het Gemeentelijk Bureau Jeugdzaken is begonnen met het ter beschikking stellen van een oude gymnastiekzaal waar de jongeren onder leiding van een sportleraar, die bekend was bij de jongens, konden sporten c.q. 'hun krachten kwijt konden raken'. Mede

door deze sportactiviteiten is contact met de buurt waar het merendeel van de jongens woont, opgebouwd. In 1974 is gestart met een vorm van ambulante hulpverlening aan jongeren uit bepaalde buurten, waar mede als gevolg van milieufactoren, onvoldoende scholing, relatief hoog analfabetisme, jongeren agressief gedrag ginnen vertonen.

Doelstelling:

- het beter toerusten van de jongeren door middel van het leren hanteren van sociale vaardigheden teneinde maatschappelijk meer weerbaar te kunnen zijn;
- het helpen bij de opbouw van een relatie tussen jongeren en hun omgeving, met de samenleving en haar instituties;
- het versterken van gevoel van eigenwaarde; het versterken van persoonlijke kansen;
- het verbeteren van begrip en acceptatie van de maatschappij ten aanzien van deze groepen jongeren.

Werkwijze:

Getracht werd vanuit een samenhangend aanbod van sportschool, buurtcentrum, alfabetiseringsproject die alle op de groep jongeren die agressief gedrag vertoonden, gericht waren, de jongeren meer kansen te bieden op een acceptabele plaats in de samenleving. Mede door een actieve begeleidingsgroep vanuit andere werkvormen en met een frequente deelname vanuit de gemeenten is steeds opnieuw gekozen voor een buurt die verstoken is van voorzieningen, waar noch de politie, noch de woningbouw, noch het opbouwwerk meer gat in zag. Ook uit ervaringen in ander projecten blijkt dat oude-renovatie wijken vaak in de steek gelaten worden door het welzijnswerk.

Na aanvankelijk systematisch en methodisch behoeften geïnventariseerd te hebben, poogde het straathoekwerk de buurt inzicht te laten krijgen en betrokken te laten worden bij hun eigen situatie; gelijktijdig is via het begeleidingsorgaan van het club- en buurthuiswerk gelukt interesse te wekken voor de problemen van de gezinnen en in het bijzonder de jongeren. Hier heeft het straathoekwerk uiteindelijk met succes een brugfunctie vervuld. Het bestuur van een dichtbijzijnd buurthuis heeft maatregelen genomen en haar beleid gewijzigd ten gunste van de bedoelde groep jongeren. Bij dit project heeft men zich uitgebreid bezonnen over hulp en opvang aan groepen meisjes; dit heeft geresulteerd in aanstelling van vrouwelijke straat-hoekwerksters.

Activiteiten: Naast sportschool etc. ook zomerkampen, samenwerkingsrelaties met andere instellingen.

Samenstelling Staf: Coördinator en 3 straathoekwerkers.

Straathoekwerk Groningen

Op 1 januari 1977 is de subsidiëring van de Stichting Straathoekwerk Groningen gestart.

Aanleiding: Het straathoekwerk werd in grote lijnen als volgt gemotiveerd. Er is een groot aantal jongeren die geen gebruik maken van maatschappelijke instellingen die functioneren t.b.v. gezins-, school-, werk-, vrije tijds- en hulpverleningssituatie van jongeren. Bovendien zijn de instellingen onvoldoende in staat en te weinig gericht op de leefwereld van de jongeren. Ook de toenmalige 'alternatieve hulpverlening' was niet bij machte deze jongeren te bereiken.

Doelstel-
ling:

Het straathoekwerk wil zich op de bovenomschreven jongeren - in de leeftijd van 15-25 jaar - richten met een manier van werken die aansluit bij de leefsituatie van de jongeren (via ombudswerk, informatie en doorverwijzing, signaleren, actie voeren). Bij de keuze voor een bepaalde groep werd uitgegaan van jongeren die zich onderscheiden door crimineel en agressief, baldadig gedrag.

Gebleken is dat in de eerste jaren van het project (1977 en 1978) het project niet geheel gefunctioneerd heeft ten behoeve van de aanvankelijk gekozen doelgroep.

De werkers hebben zich zeer intensief bezig gehouden met drugsverslaafde jongeren. Voornamelijk vanuit deze problematiek zijn signaleringen gedaan t.a.v. andere maatschappelijke problemen en de noodzakelijke hulp en opvang van deze jongeren.

De oorzaken hiervoor moeten voornamelijk worden gezocht in het ontbreken van een drugshulpverleningscircuit in Groningen. De werkzaamheden van de stichting straathoekwerk hebben mede bijgedragen tot het realiseren van een gemeentelijk plan voor drugshulpverlening, hetwelk in 1980 zal worden gerealiseerd.

Vanuit juli 1979 hebben de 3 straathoekwerkers en de coördinator zich gericht op de oorspronkelijke doelgroepen. Het accent van de activiteiten verplaatst zich van de specifieke hulpverlening aan drugsgebruikers naar enerzijds die activiteiten die bijdragen aan de verbetering van de maatschappelijke positie van de betrokken jongeren (o.a. door middel van ombudswerk) en anderzijds het voeren van sociale actie; het informeren van andere instellingen over de leefwijze van de jongeren; het overdragen van kennis en vaardigheden en het signaleren van problemen die om een structurele aanpak en verandering vragen.

Werkwijze: Vanuit het straathoekwerk Groningen wordt gepleit voor het wijkgebonden straathoekwerk, of werken vanuit een oude of nieuwbouwwijk. Daarnaast geeft het hulp aan werkers in bestaande sociaal-culturele voorzieningen bij de programmering; het bevorderen van een infrastructuur gericht op jongeren in een nieuwbouwwijk, het vergroten van het aantal ontmoetingsplaatsen en het opzetten van "experimentele" programma's, zoals motorclub e.d. Hierbij is minder sprake van opvallend straatgedrag van jongeren, maar is de ondersteuning preventief.

Ten derde tracht het straathoekwerk Groningen ervaringen te verzamelen die jongeren met organisaties hebben om zodoende veranderingsprocessen op gang te brengen. Ten vierde maakt het straathoekwerk deel uit van een overlegorgaan voor jongerenwerkers.

Samenstelling Staf: Naast een goed functionerende beleidsgroep/bestuur, die ook aanspreekbaar is voor allerlei externe contacten, zijn in het team van 4 straathoekwerkers twee vrouwelijke straathoekwerkers opgenomen (waarvan één de contacten met meisjesgroepen onderhoudt).

Bijlage 1 : Gedeelte uit de brochure

by H4

"School", schade, preventie.
- van de Gemeente politie Zant.
I

Object en preventie.

Waar maatregelen tegen vandalisme, inbraak en diefstal, gericht naar de daders of potentiële daders, meestal onvoldoende blijken, zullen maatregelen genomen moeten worden om het object te beschermen tegen de schadelijke gevolgen van hun handelingen.

Ontwerp en preventie.

Ontwerpers en opdrachtgevers hebben over het algemeen weinig keuze, waar het gaat om de plaats in de gemeente waar een schoolgebouw kan worden gebouwd.

Deze plaats kan reeds een indicatie zijn voor de te verwachten kleine criminaliteit en baldadigheid.

Ideaal zou zijn, als zowel de opdrachtgever als de ontwerper van het gebouw, reeds vanaf de allereerste fase rekening hielden met de criminaliteitsvoorkoming in hun werk.

Uiteraard zal dit in vele gevallen enigszins kostenverhogend werken.

Maatregelen achteraf zijn echter altijd duurder en meestal minder fraai.

Criminaliteitspreventie in nieuwbouw.

Bij de hieronder volgende aanbevelingen wordt geen rekening gehouden met de beroepsmisdadiger.

Deze zal zich, enkele uitzonderingen wellicht daargelaten, niet met schoolinbraken en zeker niet met zinloze vernielingen bezig houden.

Het zijn juist de soms zeer jeugdige vandaaltjes en de jonge gelegenhedeninbrekers die het op scholen hebben voorzien.

De ervaring leert dat de schoolinbreker praktisch altijd met eenvoudig gereedschap opereert, als schroefvedraaiers en breekijzers. Hij is goed op de hoogte van de meestal slechte kwaliteit van deur- en raamsluitingen. Hij stelt zich tevreden met een relatief kleine buit. Hij is niet bereid veel moeite te doen bij een inbraak; een langdurig karwei schrikt hem af. Hij verwacht in een school aan te treffen: wat geld, geluidsapparatuur, dia- en filmprojectoren, rekenmachines en dergelijke.

Kennis van de persoon en de werkwijze van deze "aanvallers" betekent tevens kennis van de daartegen te nemen maatregelen.

- . Alle deuren, speciaal achter- en zijdeuren moeten van zeer goede sloten worden voorzien. Hetzij klaviersloten hetzij cilindersloten.
De gebruikelijk blikken sluitplaatjes mogen nimmer op buitendeuren worden toegepast, doch uitsluitend aan het slot aangepaste veiligheids-sluitplaten.
- . Dubbele deuren, zoals in sportzalen, worden voorzien van afsluitbare sluitbalk aan de binnenzijde.
- . In plaats van de gebruikelijke scharnieren met uitneembare scharnierenpennen worden veiligheidsscharnieren of paumelles gebruikt bij alle naar buiten openslaande deuren of ramen.
- . Ruiten in deuren dienen van slagvast glas of kunststof (polycarbonaat) te zijn. Dit geldt ook voor deuren met panieksluitingen die op brandtrappen uitkomen, alsmede voor glas naast de deur.
- . Glaslatten in deuren en ramen op de begane grond dienen altijd aan de binnenzijde te worden aangebracht.
- . De beglazing op de begane grond, is van aanzienlijk betere kwaliteit als het gebruikelijke vensterglas, en is bestand tegen voetballen en stenen.

Bestaande gebouwen.

Veelal zal men genoodzaakt zijn bestaande gebouwen te beschermen tegen de activiteiten van vandalen en inbrekers.

De beveiligingsindustrie is in staat een groot aantal producten te leveren, waardoor nagenoeg alle bestaande situaties op redelijke wijze verbeterd kunnen worden.

Wellicht kunnen bij het beveiligen van schoolgebouwen de hierna volgende suggesties dienen.

BEGLAZING.

In bepaalde gevallen zal het aantrekkelijk zijn eenmaal vernielde ruiten niet meer te vervangen door het traditionele en zeer zwakke vensterglas, maar door een bepaalde slagwerende glassoort.

De keuze uit glassoorten is zeer ruim, n.l. van slagwerend tot kogelbestendig. Het bekende draadglas echter, heeft weinig inbraakwerende waarde. Speciaal ter voorkoming van inbraak en vernieling is een kunststof ontwikkeld, die alle voordelen van glas heeft, maar reeds bij normale dikte bestand is tegen nagenoeg elk geweld. Dit materiaal is zeer goed bruikbaar als glasvervanging in deuren en ramen. Wegens de bijna volledige onbreekbaarheid is ook verwonding door scherfwerking uitgesloten.

Nadeel van dit product is de grotere flexibiliteit en uitzettingscoëfficiënt. Niet alle oppervlakten kunnen er mee beglaasd worden en niet iedere (metalen) sponning is geschikt.

DEUREN.

Alle deuren die toegang tot een school kunnen geven dienen zonder meer van zeer goede sloten te zijn voorzien.

Vooraf vaak niet gebruikte achter- en zijdeuren vragen de aandacht, omdat deze juist favoriet zijn bij inbrekers.

Meestal echter, zijn juist deze deuren voorzien van sloten, die uitsluitend bestemd zijn voor binnendeuren.

Speciaal ter vervanging van deze sloten, zijn zogenaamde renovatiesloten ontwikkeld. Deze passen veelal in het reeds aanwezige gat in de deur, maar zijn veel solider uitgevoerd, en voorzien van een sluitcilinder. Altijd dient in de deurpost een aan het slot aangepast veiligheidssluitplaat gemonteerd te worden. Juist het overbekende blikken sluitplaatje wordt moeilijk met een schroevendraaier uit het hout gewrongen. De cilinder staat borg voor een behoorlijke sleutelverscheidenheid, van niet of moeilijk na te maken sleutels. De meestal toegepaste achterdeursloten hebben een sleutelvariëteit van hoogstens 24. Vele inbrekers hebben alle 24 modellen aan hun sleutelring.

RAMEN.

Ramen in scholen, en speciaal die, welke aan de begane grond zijn gelegen, dienen van binnenuit goed gesloten te (kunnen) worden.

Raamsluitingen, die na het vernielen van een ruit van buitenaf geopend kunnen worden, horen in een school niet thuis.

KELDERGATEN.

Waar keldergaten of stockruimten afgedekt zijn met roosterwerk, dient dit zo aan het metselwerk bevestigd te zijn, dat het van buitenaf niet weg te nemen is. Hiervoor bestaat een eenvoudige doch doeltreffende constructie met een hangslot.

LICHTKOEPELS.

Lichtkoepels behoren tot de meest onveilige inbraakpunten.

De enige werkelijk afdoende beveiliging is een afscherming aan de binnenzijde, hetzij van mangaanstaal, hetzij van gerekt metaal.

86

VERLICHTING.

Licht is vanouds de natuurlijke vijand van de inbreker.

Het grootste deel der inbraken en vernielingen vindt daarom ook plaats in de avond en nacht.

Gebleken is dat een goede objectverlichting een grote preventieve waarde heeft.

Uiteraard dienen veiligheidsverlichtingsarmaturen in zekere mate tegen sabotage bestand te zijn.

Ook deze armaturen zijn ontwikkeld. Een bijkomend voordeel is dat het energieverbruik onwaarschijnlijk laag is, en dat de daarbij behorende lampen in vergelijking met de normale gloeilampen een zeer lange levensduur hebben.

BEGROEING.

Op bepaalde plaatsen kunnen hoge planten en struiken voor inbrekers een uitstekende "gezichtsdekking" vormen.

Het is verstandig groenpartijen zo te projecteren dat zij de sociale controle van voorbijgangers niet verhinderen.

OPKLIMMEN.

Waar veel schoolgebouwen in laagbouw zijn ontworpen met soms uitgestrekte platte daken, moet rekening worden gehouden met de opklimmogelijkheden. Ladders en trappen mogen nooit op het terrein van de school rondslingeren. Regenpijpen e.d. zijn voor de jeugd de kortste weg naar het dak, waar altijd wel een bal te halen valt.

Legio daken zijn op deze wijze lekgetrapt. In enkele gevallen bedroeg de schade vele tienduizenden guldens.

Daken kunnen beveiligd worden door de klimmogelijkheden te beperken. Regenpijpen kunnen in enkele gevallen van een omtimmering worden voorzien.

Dakranden, schuttingen en afscheidingsmuren kunnen als vriendelijk alternatief voor de ingemetselde glasscherven nu voorzien worden van een laagje antiklimpasta.

Dit materiaal neemt door zijn blijvende glibberigheid alle houvast weg. Het is niet schadelijk voor de huid en vormt deskundig op strategische plaatsen aangebracht, een hindernis van formaat.

ORGANISATORISCHE MAATREGELEN TEGEN DIEFSTAL.

Bepaalde zaken als eerdergenoemde geluids- en afspeelapparatuur e.d. zijn voor gelegenheidsinbrekers zeer attractief, omdat er bijna altijd een goede afzet voor is, zij het ver onder de waarde.

Die attractiviteit voor onbevoegden kan sterk worden verminderd door die zaken zo mogelijk duidelijk en blijvend te merken met bijvoorbeeld een graveernaald. In het metalen huis van een microscoop kan naam en adres van de school ingegraveerd worden. Een heler zal zich eerder bedenken bij de inkoop van zo'n "hete" zaak, als bij ongemerkte goederen, waarvan de herkomst vaak moeilijk is aan te tonen. Ook bij andere kostbare apparatuur als recorders, projectoren, enz. enz. is dit haast altijd mogelijk.

REGISTRATIE..

In vele gevallen waarin de politie ingeschakeld wordt om na diefstal de ontvreemde goederen te achterhalen, blijkt dat niemand, ook de handelaar niet, over de nummers van het ontvreemde beschikt.

In vele gevallen zijn die persoonlijke nummers van bijvoorbeeld video-recorders, tv-toestellen, filmprojectoren enz. voor de politie het enige houvast.

Registreer daarom alle nummers van de in Uw bezit zijnde apparatuur.

WAARDEBERGING.

Bepaalde waardevolle zaken als kostbare en attractieve goederen, examenopgaven, geldkisten enz. behoren op een veilige plaats bewaard te worden. Zeker gedurende de weekeinden en in de schoolvakanties. Vaak is bij nieuwere scholen hiermede al rekening gehouden, en is een kluis ingebouwd.

Bij oudere scholen is het meestal met relatief weinig kosten en moeite mogelijk een bestaande ruimte tot kluis in te richten.

Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld een grote kast of een kleine kamer. Eventuele ramen kunnen worden dichtgemetseld, of van een degelijk traliewerk worden voorzien.

Bestaande deuren dienen te worden vervangen door inbraakwerende deuren met aangepast hang- en sluitwerk en dito deurposten. Er zijn bedrijven die zich op dit gebied gespecialiseerd hebben.

ALARMINSTALLATIES.

Hoewel hier te lande vele schoolgebouwen van een inbraakalarminstallatie zijn voorzien, moet bij de aanschaf daarvan worden overwogen, dat dit op het gebied van preventie de laatste stap is.

Goede bouwkundige beveiliging zoals hiervoor beschreven, zal een aanzienlijk deel van de schadegevallen aan scholen kunnen voorkomen.

Indien met het oog op de kostbare inventaris toch een detectiesysteem wordt aangeraden, zal het over het algemeen voldoende zijn dit te beperken tot bepaalde compartimenten als kluis en administratie, en eventuele andere ruimten die bijzonder inbraakgevoelig bleken te zijn.

Bepaalde alarmeringsystemen worden aan een vergunningsstelsel onderworpen, ter voorkoming van onnodige geluidshinder voor omwonenden.

Bij niet aan vergunningen gebonden alarmeringsystemen houdt de politie een zeer waakzaam oog op het juiste gebruik en de goede werking, en is zij bevoegd om in bepaalde gevallen in overeenstemming met bepalingen in het Burgerlijk Wetboek, assistentie te weigeren, wanneer ondeugdelijkheid of frequent misbruik aangetoond is.

WAT KAN DE POLITIE VOOR U DOEN?

Meestal worden de mogelijkheden van de politie om in de vakantietijden extra aandacht aan leegstaande scholen te besteden overschat.

Door de gemeente Zeist verspreid liggen ongeveer 90 scholen.

Gerichte surveillance daarop is, mede door de korpsomvang en de veelheid van andere taken, onmogelijk.

Door de instelling van een afdeling welke zich speciaal bezighoudt met de misdaadpreventie is het echter wel mogelijk dat ieder gebouw, hetzij school, hetzij bedrijf of woning, door deze afdeling wordt onderzocht op de staat van bouwkundige misdaadbeveiliging.

Van deze inspecties wordt een schriftelijk verslag gegeven, waarin tevens is aangegeven welke verbeteringen kunnen worden aangebracht en welke producten hiervoor het meest geschikt zijn.

Ook bij geplande nieuwbouw geeft de politie gaarne haar visie op inbraakveilig hang- en sluitwerk enz. enz. aan zowel opdrachtgevers als architecten. De politie kent de betere beveiligingsbedrijven en kan vaak onpartijdige adviezen naar weerskanten geven.

De schoolleiding die zich over de in deze brochure aangestipte zaken nader wil laten informeren kan contact opnemen met de afdeling

"Voorkoming Misdrijven".

Hoofdbureau van politie.

Utrechtseweg 141, 3702 AC ZEIST.

tel.: 03404-12345, toestel 45.

Bylage 2
by H4

I

PERSBERICHT.
=====

Informatie over het project VANDALISME
onder het thema: "GEZOND GEDRAG OP STRAAT".

DISTRICT 's-GRAVENHAGE
WADDINXVEEN.

Het gehele project is opgezet en wordt begeleid door de werkgroep "VANDALISME" te Waddinxveen, waarin zitting hebben vertegenwoordigers van de plaatselijke politie, gemeente (afd. onderwijs), openbare werken, onderwijs en middenstand. Deskundige is de heer Olthof, ambtenaar voorkoming misdrijven van het district 's-Gravenhage der rijkspolitie.

ACHTERGROND.

Het gaat om de vernielingen gepleegd te Waddinxveen. De laatste jaren werden bij de politie meer vernielingen geregistreerd, niet dat dit verontrustend was vergeleken bij andere gemeenten. Het was echter wel zodanig, dat we gingen radenken over eventuele activiteiten die mogelijk een terugdringen van het vandalisme tot gevolg zouden kunnen hebben. Met "terugdringen" bedoelen we een minder snel stijgende lijn. Na een inventarisatie werd het volgende bekend:

Vandalisme te Waddinxveen.
=====

De volgende schadebedragen veroorzaakt door vandalisme in 1980 zijn bekend:

BRANDWEER:

Kosten gemaakt door het uitrukken in verband met "fikkie-stoken" en de door brand ontstane schade: F 7.500,-

SCHOLEN:

Kosten gemaakt door reparatie aan vernielde gemeentelijke scholen, zoals o.a. ruitbreuk: F 30.000,-

WONINGBOUWVERENIGING:

Kosten gemaakt door het repareren van vernielde brievenbussen, ruiten, besmeurde deuren, portalen, muren, vernielde liften enz.: F 20.000,-

OPENBARE WERKEN:

Kosten gemaakt voor het herstellen van de schade aan de plantsoenen, straten, lantaarnpalen en andere openbare voorzieningen: F 50.000,-

Hierbij is nog niet de schade, welke is veroorzaakt aan particuliere bezittingen, gerekend. Wij noemen:
Autoantennes, autospiegels, tuinen, woningen, winkels e.d.

In Waddinxveen zijn de volgende lokaties en objecten opgevallen door het aantal vernielingen:

- flats (kelders en ingangen);
- scholen (fietsenstallingen en ruiten);
- plantsoenen, bomen en struiken;

89

EERSTE AANZET:

Na het polsen van verschillende instanties en personen werd de eerder genoemde projectgroep samengesteld. Door deze werkgroep werd het project verder uitgedacht en gerealiseerd.

DOEL:

Kinderen doen inzien hoe zij (en uiteraard ook anderen, ouderen) bewust en onbewust deelnemen aan vandalisme.

Kinderen (en anderen) leren inzien hoe zij een bijdrage kunnen leveren aan het verminderen van het vandalisme-probleem.

Het verhogen van de aangifte/ en getuigen-bereidheid van de bewoners te Waddinxveen.

ACHTERLIGGENDE GEDACHTE:

- vandalisme is pijn en leed veroorzaken bij anderen. Dit loopt als een rode draad door het gehele project.
- preventie, weerstand bieden aan, is een zaak van de gemeenschap, van de samenleving, van iedereen, met elkaar moeten we er wat tegen doen, anders heeft het weinig zin.
- de eerste stap is dan het bijbrengen of versterken van een bewustwordingsproces.
Het gaat om een houding, een mentaliteit, die waar en wanneer mogelijk wordt omgezet in daden

DOELGROEPEN:

1. kinderen in de leeftijd van 10 tot 13 jaar.
2. ouderen, ouders

OPZET:

Het project bestaat uit vijf onderdelen:

1. projectonderwijs op scholen;
2. een puzzelaktie;
3. de open dag bureau rijkspolitie;
4. aktie perspublicaties;
5. aangepast politietoezicht/optreden.

ad.1

Het projectonderwijs op de scholen vindt plaats aan de hand van een door de werkgroep samengesteld lesmodel. Het is de bedoeling dat de lessen gegeven worden in de 5e en 6e klassen van de lagere scholen en in de brugklassen van het voortgezet onderwijs. Totaal worden dan 20 scholen bestreken.

Uit het lesmodel kunnen gegevens worden gehaald voor verschillende lesprogramma's, zoals het vertonen van voor dit project bestemde films en een diaserie; discussies; het maken van werkstukken; het registreren van vandalisme in de eigen omgeving; gesprekken voeren met politiemensen, gemeenteambtenaren, brandweerlieden, personeel busonderneming e.d. Veel aandacht wordt besteed aan de eigen omgeving en het eigen gedrag. Dit gedeelte loopt van 8 april tot 13 mei 1981.

Door het organiseren van ouderavonden en informatie-avonden worden de ouders nauw bij het project betrokken. Dat is belangrijk, omdat het ook zaak is dat men vanuit "thuis" op een bepaalde manier tegen het vandalisme behoort aan te kijken.

ad.2

Er wordt een puzzelaktie georganiseerd van 13 tot 20 mei 1981. In de etalages van diverse middenstanders worden vernielde goederen, dan wel foto's van vernielingen, tentoongesteld. De deelnemende kinderen moeten deze opzoeken en rubriceren op een lijst. Door in die winkels aangetreden

letters te noteren wordt een slagzin kenbaar. De deelnemersformulieren moeten voor de 20e mei worden ingeleverd op het politiebureau, waar de kinderen prijsjes krijgen uitgereikt.

Tijdens de officiële opening van het politiebureau door de Commissaris van de Koningin op 22 mei 1981, worden nog 5 prijzen uitgereikt voor de winnende scholen of groepen.

ad.3

De open dag op 23 mei 1981 zal in het teken staan van dit project. Werkstukken van de scholen worden dan tentoongesteld en gepresenteerd door de kinderen. Tevens is er dan een foto-expositie van het project "vandalisme". Ook op deze wijze willen we de ouders(ouderen) er wat van op laten steken. / -

ad.4

In de zeven winkelcentra worden gedurende het project affiches in de etalages opgehangen, die betrekking hebben op vernielingen. Ook zal er zoveel mogelijk via de plaatselijke pers aandacht aan het project worden besteed.

ad.5

In de project-periode besteed de politie te Waddinxveen extra aandacht aan vandalisme. Dit gebeurt in de vorm van "project-surveillance". Dit is mogelijk, omdat de rijkspolitie te Waddinxveen werkt met wijkteams. De gemeente is verdeeld in vier wijken en het personeel bestaat uit vier ploegen(teams). Elke ploeg is verantwoordelijk voor een wijk.

Ten eerste dient er preventieve surveillance te worden uitgevoerd. Dit kan door het uitreiken van folders en het aanspreken van mensen over vandalisme. Bepaalde "vandalisme-gevoelige-objecten" worden extra in de gaten gehouden.

Dit toezicht gebeurt lopend of per fiets.

Bij het betrappen dan wel aanhouden van dader(tje)s volgt op het bureau een gesprek tussen politie en dader alsmede met de ouders. In het gesprek wordt aandacht besteed aan het gedrag en de gevolgen voor hemzelf maar vooral ook voor de ander(benadeelde). De politie zal verder bemiddelend optreden bij het regelen dan wel herstellen van de schade.

In ernstige gevallen wordt alsnog proces-verbaal opgemaakt. De officier van justitie is reeds van het project in kennis gesteld.

EVALUATIE:

Aan de hand van maandelijkse registraties bij de gemeente, scholen, woningbouwverenigingen e.d. wordt nagegaan aan het einde van dit jaar of het project invloed heeft gehad.

Verdere informatie over vandalisme e.d. vindt op de volgende pagina's 4, 5 en 6.

benadering van een vandaal

De hieronder gegeven voorbeelden gaan over een vorm van benadering van dadertjes van vandalisme. Natuurlijk zal iedereen het op zijn eigen manier doen, maar mogelijk geeft het hieronder gestelde enkele handvatten.

De wijze van behandeling is in de eerste plaats gericht op eventuele toekomstige situaties waarin de betreffende persoon weer gaat verkeren, daarnaast gaat het erom ze te doen beseffen dat vandalisme schade, pijn en leed veroorzaken is bij anderen!

HET EERSTE CONTACT

Iemand wordt opgepakt in verband met geplengde vernielingen. Natuurlijk gaan we meteen na wat er is vernield, de ernst van de schade, de ernst van het feit, de immateriële schade bij het slachtoffer e.d. Daardoor krijgen we een beeld van het strafbare feit. Dit is nodig voor latere beslissingen.

De dader wordt meegenomen naar het bureau, om een en ander uit te zoeken, dat wordt ook tegen hem/haar verteld.

OP HET BUREAU

De betreffende politiemensen nemen direct de beslissing of er een proces-verbaal wordt opgemaakt of niet. Dit aan de hand van het vastgestelde beleid van de commandant van de groep. Daarna gaat de ene politiefunctionaris een gesprek voeren met de dader, de ander neemt contact op met de ouder(s).

HET GESPREK

Het dadertje wordt direct verteld wat het met hem/haar gaat gebeuren: wel of geen proces-verbaal en dat hij op het bureau is om een en ander te regelen: schadeafwikkeling, ouders, motief enz.

Geadviseerd wordt vertrouwen te winnen. In verband met de hierboven gestelde doelen is dit belangrijk. Bijvoorbeeld niet onmiddellijk de complete personalia vragen, maar alleen de voornaam en leeftijd. Probeer op basis van gelijkwaardigheid met elkaar te praten, dus niet op basis van je macht.

Kernvragen die aan de orde moeten komen zijn:

- wat is er gebeurd
- waarom heb je dat gedaan

Bij ontkenning kan men met keiharde feiten komen: "Ik heb toch zelf gezien dat...." of "Ik heb toch gehoord dat...."

Omdat je gelijk hebt verteld waar ze aan toe zijn (wel of geen p.v.) is de dader eerder geneigd om toe te geven.

Bij het antwoord op de vraag waarom kunnen misschien problemen naar voren komen, zoals problemen op school of thuis. De bekende wegen kunnen dan later bewandeld worden (wijkwachtmeester - jeugdzaken enz)

Het belangrijkste facet tijdens het gesprek is het verhaal over de gevolgen van de daad (schade en leed) Verschillende voorbeelden, eventueel aan de hand van het vernielde kunnen worden gegeven:

- wat denk je dat de schade is;
- wat voor een andere dingen zou je met dat geld kunnen doen;
- van wie was dat vernielde nou;
- is dat niet vervelend;
- stel dat het jouw (brom)fiets is;
- wie moet dat nu maken;

Op de vraag van wie moet dat nu maken antwoordt de Vandaal misschien:
"Dat zal ik dan moeten doen"!

DE OUDERS

De andere politieambtenaar neemt ondertussen contact op met de ouders en vertelt precies wat er is gebeurd. Hij vertelt ook of er al of niet een proces-verbaal wordt opgemaakt. Verder deelt hij de ouders mede, dat zoon- of dochterlief momenteel op het bureau is om een en ander af te wikkelen, de schade enz. enz. De ouder wordt gevraagd naar het bureau te komen, voor een gesprek en voor het ophalen van hun kind.

Op het bureau wordt de ouder opgevangen, mogelijk moet men deze doen afkoelen. Daarna worden ouder en kind met elkaar geconfronteerd en tracht men met elkaar naar een oplossing te zoeken tijdens een gesprek.

DE MAATREGELEN

In overleg met de ouder kan men trachten een contact te bewerkstelligen tussen dader en slachtoffer. Hier biedt de dader aan de gemaakte rommel op te ruimen of het vernielde te herstellen. Dit contact moet dan niet op het politiebureau plaats vinden, het dadertje zou zelf contact moeten zoeken.

Verder is het belangrijk dat de vergoeding van de schade wordt geregeld. De politie kan bemiddeld optreden, maar het is niet de bedoeling, dat de politie optreedt als tussenpersoon bij goldhandelingen.

IDEË

Wij, de samenstellers van dit verhaal, hadden zelf het idee om na verloop van tijd de vandalen en ouders bij elkaar te roepen en een en ander nog een te bespreken en te evalueren. Misschien kunnen de mogelijkheden hiervan bekeken worden.

Nog eens willen wij benadrukken dat het hierboven gestelde geen voorgeschreven wijze van benadering is. Volgens ons echter sluit deze manier aan bij de opzet van het project.

Alphons Clthof

by page 4
by H4

"Our problem with juvenile delinquency wasn't any worse than any other community's; we just decided to do something about it," says Richard Brandt, police chief of Deerfield, Illinois, a Chicago suburb with a population of about 20,000.

Two years ago, a citizens' committee studied the situation and came up with an innovative program to try to lower its rate of juvenile crime. Among other things, a youth jury composed of high-school students was established, more police patrols were assigned to schools and parks, the position of juvenile police officer was created, and two ordinances were passed affecting the handling of juvenile cases.

One of the ordinances allows juvenile cases to be admitted to the local court instead of to the overburdened state family court sys-

tem. "This gives the village prosecutor all the time he needs to talk with the youngster, the parents and the juvenile officer," Police Chief Brandt says. "In fifty percent of the cases, a solution is found outside of court. If the youngster does go before the local judge, the prosecutor has worked out a recommendation to aid the judge in his decision."

With first offenders, the youngster who admits his guilt has the option of appearing before the youth jury instead of the local court, though he must have his parents' permission to choose this alternative. The usual sentence meted out by his peers is from five to 15 hours of unpaid work in the community. (Work ranges from park maintenance to cleaning up the village hall.)

The other new ordinance provides for fines of up to

\$500 for parents whose children commit a second offense within 12 months. "But we're not interested in collecting money; we're interested in changing the behavior of the kid whose problem may stem from parental indifference," explains the police chief.

One of the program's strengths is the police-department policy of investigating all juvenile violations, no matter how minor. "By catching a youngster the first time, we usually can see that he stays out of trouble from then on," says Brandt.

Police officers also take interested village teenagers on trips, ranging in length from weekends to two weeks, based on the Outward Bound "stress and challenge" program. Trips include mountain climbing in Colorado and Wyoming and canoeing in Canada.

The village does its part by employing a youth director to act as a counselor for schoolchildren and to develop afternoon and weekend activities for them; by maintaining a good parks system; and by running a drop-in center for teenagers where they are encouraged to plan activities for themselves.

Results of the comprehensive program are impressive. In 1975, in Deerfield there were 623 cases of vandalism involving property damage estimated at about \$80,000. By the end of 1976, when the program was a year old, the number had dropped to 382 (or by 39 percent), with a corresponding decrease in property damage.

More information on the program can be obtained by writing POLICE CHIEF RICHARD BRANDT, DEERFIELD POLICE DEPARTMENT, 850 WAUKEGAN RD., DEERFIELD, ILL. 60015.

-JUDY GREENWALD

McCall's

Article by Judy Greenwald reprinted from *McCall's* Magazine, June 1977.
Design by Johnson/Pedersen/Hinrichs.

84

APPENDIX

INVENTARISATIE VAN PROJECTEN.

<u>Plaats</u>	<u>tijd</u>	<u>documentatie</u>
Almelo	in voorbereiding	-
Amsterdam	maatregelen in voor- bereiding	nota
Delden	afgerond	-
Dordrecht R.P. (V.M.)	afgerond	lesmateriaal + Bijlage 3 bij hoofdstuk 2
Dordrecht (G.P. (V.M.))	start binnenkort	-
Goes	afgerond	diaserie + evaluatierapport
Den Haag	afgerond	draaiboek + toelichting
Nijmegen	start binnenkort	-
Oldenzaal	voortijdig gestopt	nota Wham
Purmerend	loopt	nota
Raalte	afgerond	evaluatierapport + lesbrieven
Rotterdam	loopt	interimnota
Schagen	afgerond	-
Utrecht(N.S)	afgerond	-
Utrecht	loopt	interimnota
Waddinxveen	loopt	beschrijving project + lesmodel+ eindrapportage
Waspik	afgerond	-
Zaanstad	loopt	diaserie + boekje + nota
Zoetermeer	afgerond	enige opstellen
Zwolle	start in 1981	vragenlijst om vandalisme te 'meten'.

LITERATUUR.

- Allen V.L. en Greenburger D.B. : An aesthetic theory of vandalism. in: Crime and Delinquency. Juli 1978.
- Buikhuisen W.: Achtergrond van nozemgedrag. 1965.
- Commissie jeugdvandalisme Amsterdam: Rapport jeugdvandalisme. Mei 1979.
- C.R.M. : Nota aggressief gedrag van jeugdigen: signalen uit het sociaal-cultureel werk. Mei 1980.
- Dordrecht (Raad voor jeugdbeleid): Discussienota agressie en vandalisme. Mei 1980.
- Dijk, B van en Soomeren P. van: Vandalisme in Amsterdam. April 1980.
- Dijk, B van en Soomeren P. van: Vandalisme: Ideeën Onderzoek Preventie. mei 1981.
- Evaluatiecommissie Straatgroepenwerkproject Eindhoven: Eindrapport. Augustus 1979.
- Gladstone, F.J.: Vandalism amongst adolescent schoolboys. in: Clarke R.V.G. Tackling vandalism (Home office research study nr 47). 1978.
- Haes, W.F.M. de en Schuurman, J.H. : Voorlichting en onderzoek. In: Gent, B van en Katus, J: Voorlichting. 1980.
- Hauber, A.: Vandalisme in Nederland, recente ontwikkelingen en achtergronden. In: Openbaar Vervoer jrg 13, nr 2 1980.
- Justitiële verkenningen, nr5. April 1980.
- Madison, A: Vandalism, the not-so-senseless crime. 1970.
- Marshall, T: Vandalism, the seeds of destruction. In: New Society, juni 1976.
- Mart, V: Voetbalsupporters in de trein. Justitiële verkenningen. April 1980.
- Mawby, R.I.: Kiosk Vandalism: a Sheffield study. In: The British Journal of Criminology, vol 17, nr 1, 1977.
- Mayhew, P.M. e.a.: Crime as opportunity. Home Office report Study nr 34. 1976.
- Mayhew, P.M.: Informele sociale controle en vandalisme in telefooncellen. In: Justitiële verkenningen, april 1981.
- Newman, O: Defensible space. 1973.
- Noordwijkgroep: Eindrapport geweld en vandalisme. 1979.
- Prewer P. R. : Some observations of window-smashing. In: The British Journal of Delinquency, volume X, nr 1, july 1959.
- Rapport du Comité d'études sur la violence, la criminalité et de la delinquence: Responses à la violence. 1977.
- Richards, P: Middle-class vandalism and age status conflict. In: Social Problems, 26e jrg, nr 4, 1979.
- Stainforth, S en Twyman, T: Researching a complex social problem: Vandalism in the U.K. In: European Research, mei 1980.
- Utrecht: Vandalisme in Utrecht (interim rapport). Juni 1979.
- Waddinxveen: Lesmodel vandalisme, ongezond gedrag op straat. maart 1981.

Welzijnsweekblad, nr 6, 1981, 3 april 1981.

Werkgroep bestrijding vandalisme Raalte: Eindverslag. April 1981.

Werkgroep preventie vernielingen Zaanstad: Rapport. 1980.

Zaanstad. afdeling voorlichting: Gooi je eigen glazen in! (begeleidend boekje bij diaserie). Maart 1981.